

The Karl Weinhold Library. Presented to the University of California by John D. Spreckels A.D. MDCCCCIII

K. Weinhold

GERMANIA ANTIQVA

CORNELII TACITI LIBELLVM

POST MAVRICIVM HAVPTIVM CVM ALIORVM VETERVM AVCTORVM

LOCIS DE GERMANIA PRAECIPVIS

EDIDIT

KAROLVS MVELLENHOFFIVS

BEROLINI

APVD WEIDMANNOS

A. MDCCCLXXIII

TACITI
GERMANIA.

Mauricius Hauptius, cum a recognoscendo iterum hoc libello aliis curis detineretur, rogatus a me subsidiis quae in eum finem ab amicis impetraverat uti benigne concessit. unum vero fere illud mihi agendum esse censui ut quae in libris, e quibus prae ceteris archetypi exemplaris imago ipsaque Taciti verba repetenda sunt, scripta inveniuntur, et verius et plenius quam adhuc usque factum est traderem. quod quidem fieri potuit egregia diligentia qua Adolfus Michaelis Vaticanos 1862 (*B*) et 1518 (*C*) et alius nescio quis, cui id ab Ottone Iahnio mandatum erat, Leidensem (*b*) contulerant, ita ut quid praesertim in hoc libro alteri manui correctoris vel interpolatores (β) debeatur, iam dubium non sit. praeterea, ut errores et neglegentia alterius Vaticani (*C*) quodam modo compensarentur, addidi lectiones codicis Neapolitani (*c*), quas pari erga me benevolentia Ernestus Martinus et Ulricus de Wilamowitz-Möllendorff in meum usum enotaverunt.

Berolini d. VI m. Iulii MDCCCLXXIII.

K. M.

GERMANIA omnis a Gallis Raetisque et Pannoniis Rheno et Danuvio fluminibus, a Sarmatis Dacisque mutuo metu aut montibus separatur: cetera Oceanus ambit, latos sinus et insularum immensa spatia complectens, nuper cognitis quibusdam gentibus ac regibus, quos bellum aperuit. Rhenus, Raeticarum Alpium inaccesso ac praecipiti vertice ortus, modico flexu in occidentem versus septentrionali Oceano miscetur. Danuvius, molli et clementer edito montis Abnobae iugo effusus, pluris populos adit, do-

CORNELII TACITI DE ORIGINE ET SITV GERMANORVM LIBER INCIPIT *B* (*f.* 1ª), CORNELII· TACITI· DE ORIGINE· SITV· MORIBVS· AC POPVLIS· GERMANORVM LIBER· INCIPIT: ~ *b* (*f.* 81ª), · C· Cornelii Taciti de origine et situ germanorum *C* (*f.* 189ᵇ), C· CORNELII TACITI DE ORIGINE ET SITV GERMANIĘ LIBER INCIPIT *c*. 1, 1. agallis *et praepositiones fere semper cum sequentibus iungit c*. Raetisque *Cellarius*, rętiisque *Cc*, Retiisque *B*, rhetiisque *b*.

2. danubio *Bbc*. dacíísq; *pr C*. 3. motuo *b*. seperatur *BbC*. coetera *et similiter saepius vel* cęter- *b*, cętera *vel* caeret- *Cc ubique*. occeanus *C ubique*. 5. conplectens *C*.

6. ræticarum *c*, Reticarum *B*, rheticarum *b*, ręticarum *C*. 7. ī accessu *C*. 8. in *supra versum b*. occeano *c fere ubique*. 9. miscēt *C*. danuuius *in* danubius *corr c²*, Danuuius *C*, danubius *Bb*. 10. Abnobaę *Rhenanus*, Arnobę *et in margine* Arbonae *B*, arbonę *b*, arnobae *in* arbonae *corr c*, arbone *C*. effufsus *C*. plures *Cc*.

nec in Ponticum mare sex meatibus erumpat: septimum os paludibus hauritur.

2 ipsos Germanos indigenas crediderim minimeque aliarum gentium adventibus et hospitiis mixtos, quia nec terra olim sed classibus advehebantur qui mutare sedes quaerebant et immensus ultra utque sic dixerim adversus Oceanus raris ab orbe nostro navibus aditur. quis porro, praeter periculum horridi et ignoti maris, Asia aut Africa aut Italia relicta Germaniam peteret, informem terris, asperam caelo, tristem cultu aspectuque, nisi si patria sit? celebrant carminibus antiquis, quod unum apud illos memoriae et annalium genus est, Tuistonem, deum terra editum, et filium Mannum originem gentis conditoresque. Manno tris filios assignant, e quorum nominibus proximi Oceano Ingaevones, medii Herminones, ceteri Istaevones vocentur. qui-

12. hos *C.* auritur *C,* ^{h}*supra versum* c^2 *i. e. ab altera manu.*

2, 2. ospitiis β, ospitiis *C.* mistos *b.* 5. ore *C.* 6. e' horridi *b.* 7. affrica—ytalia *C.* 8. germania *C.* peterṫ *b.* coelo *b.* 9. nisi (n^i *C*) si *BCc,* nisi *b, virgulam' supra addidit* β. 11. analiũ *C.* sit *C.* Tuistonē *C,* Tristonē *et in margine* Tuisman *B,* tristonē *b,* tui *supra* tri β, Bistonem *c.* 12. et *Ocb,* t *virgula' notavit* β, ei *B.* Mannun *c.* 13. conditoresque *Rhenanus,* conditorisque *Bbc,* conditoris *C.* tres *Cc.* 14. e *om C.* ingeuones *BbC,* ingeuones β, ingaeuones *c.* 15. Hermiones *BbC,* hermi^{n}ones β, herminones *c.* isteuones *C.*

dam; ut in licentia vetustatis, pluris deo ortos plurisque gentis appellationes, Marsos Gambrivios Suebos Vandilios, affirmant, eaque vera et antiqua nomina. ceterum Germaniae vocabulum recens et nuper additum, quoniam qui primi Rhenum transgressi Gallos expulerint ac nunc Tungri, tunc Germani vocati sint. ita nationis nomen, non gentis, evaluisse paulatim, ut omnes primum a victore ob metum, mox etiam a se ipsis invento nomine Germani vocarentur.

3 fuisse apud eos et Herculem memorant, primumque omnium virorum fortium ituri in proelia canunt. sunt illis haec quoque carmina quorum relatu, quem barditum vocant, accendunt animos futuraeque pugnae fortunam ipso cantu augurantur. terrent enim trepidantve prout sonuit acies, nec tam vocis ille quam virtutis concentus videtur. affectatur praecipue asperitas soni et fractum murmur, obiectis ad os scutis, quo plenior et gravior vox repercussu intumescat. ceterum et Vlixen quidam

16. plures *Cc.* pluresque *BbCc.* 17. Gābriuios *B*, ganbriuios *C*, gabrinios *b*, v *supra* n β, gambrivios *c.* Sueuos *BbCc.* 18. uandalios *b.* enque *C.* 21. ac *BCc*, ut *b.* 22. sũt *C.* 24. etiam *Bb*, & *C*, *om c.*

3, 2. p̃lia *b*, p̧lia *C*, praelia *c.* 4. baritum *supra* barditum c^2. 6. sonuit sonuit *C.* 7. vocis ille — videtur *Rhenanus*, uoces ille (illę *c*, ille q; *C*) — uidentur *BbCc.* 8. pręcipiue *C.* factum *c.* 9. obiectis *Bb*, abiectis *c*, dictis *C.* ad ę̧os *B*, ados *C*, *om c.* 10. ulixen *Cc*, Vlyxen *B*, Vlyssem (ss *in litura*) *b.*

opinantur longo illo et fabuloso errore in hunc Oceanum delatum adisse Germaniae terras Asciburgiumque, quod in ripa Rheni situm hodieque incolitur, ab illo constitutum nominatumque . . . . : aram quin etiam Vlixi consecratam adiecto Laertae patris nomine eodem loco olim repertam, monumentaque et tumulos quosdam Graecis litteris inscriptos in confinio Germaniae Raetiaeque adhuc extare. quae neque confirmare argumentis neque refellere in animo est: ex ingenio suo quisque demat vel addat fidem.

4 ipse eorum opinionibus accedo qui Germaniae populos nullis aliis aliarum nationum conubiis infectos propriam et sinceram et tantum sui similem gentem extitisse arbitrantur. unde habitus quoque corporum, quamquam in tanto hominum numero, idem omnibus; truces et caerulei oculi, rutilae comae, magna corpora et tantum ad impetum valida:

11. erore si in *C*. 12. Asciburgiumque *Bc*, astiburgiumque *b*, c *supra* t *adscripsit* β, Assiburgiumque *C*. 13. hodie *Cc*. 14. nominatumque *sine lacuna b, sed in margine* deest β, nominatumque ασχιπυργιον *B* ἀσχιπύργιον *Cc*. 15. Vlyxi *B*, Vlyssi (ss *in litura*) *b*. 16. eo loco *C*. reperta *c*. monimẽtaq; *C*. 18. Rętięque *B*, rętiaeque *c*. retięq; *C*, rhetiaeque *b*.

4, 2. populis *Cc*. aliis *delendum putat Lipsius*. natõibus (nũ *supra*) *b*. connubiis *libri*. 4. habitus coporũ q; *C*. 5. quamquam *b*, q̃ q̃ *et in margine* al' tanq̃ *B*, tãq; *C*, tanquam *et supra*[2] q q *c*. 6. cęrulei *C*, cerulei *c*, ceruli (l lei *supra*) *B*, ceruli *b*. 7. et tamẽ *C*.

laboris atque operum non eadem patientia; minimeque sitim aestumque tolerare, frigora atque inediam caelo solove assuerunt.

5 terra etsi aliquanto specie differt, in universum tamen aut silvis horrida aut paludibus foeda, humidior qua Gallias, ventosior qua Noricum ac Pannoniam aspicit, satis ferax, frugiferarum arborum impatiens, pecorum fecunda, sed plerumque improcera. ne armentis quidem suus honor aut gloria frontis: numero gaudent, eaeque solae et gratissimae opes sunt. argentum et aurum propitiine an irati dii negaverint dubito. nec tamen affirmaverim nullam Germaniae venam argentum aurumve gignere: quis enim scrutatus est? possessione et usu haud perinde afficiuntur. est videre apud illos argentea vasa, legatis et principibus eorum muneri data, non in alia vilitate quam quae humo finguntur: quamquam proximi ob usum commerciorum aurum et argentum in pretio habent formasque quasdam nostrae pecuniae agnoscunt atque eligunt;

8. patia *pr c*, patĩa c^2. 9. satim — tollerare *C*. 10. coelo *b*. solve *c*, -ve˜ c^2. assuerunt (l int) *B*, assueuerunt *Cc*.
5, 1. spetie *c*. 2. feda *Bb*. 3. quã *c*. Gallia, *pr* Gallias *b*. q̃ *c*. aut *C*. 4. ferax *om C*. 5. inpatiẽs *C*. pecudum (or) *b*. foecunda *Cc*. plerunque inprocera *c*. ĩ procera *C*.
7. eeque *b*, Eeque *B*, eãtq; *C*, eatque *c*. dapes (o) *B*.
8. propitii *Cc*. 9. negauerũt *C*. 11. et *bCc*, etiam *B*.
12. aut *C*. perinde (l pro) *B*, proinde *Cc*. 14. fingutur *b*.
15. sum *C*. commertiorum *Cc*. 16. precio *B*, pretio *C*, praetio *c*.

interiores simplicius et antiquius permutatione mercium utuntur. pecuniam probant veterem et diu notam, serratos bigatosque. argentum quoque magis quam aurum sequuntur, nulla affectione animi, sed quia numerus argenteorum facilior usui est promiscua ac vilia mercantibus.

6 ne ferrum quidem superest, sicut ex genere telorum colligitur. rari gladiis aut maioribus lanceis utuntur: hastas vel ipsorum vocabulo frameas gerunt, angusto et brevi ferro, sed ita acri et ad usum habili ut eodem telo prout ratio poscit vel comminus vel eminus pugnent. et eques quidem scuto frameaque contentus est, pedites et missilia spargunt, pluraque singuli, atque in immensum vibrant, nudi aut sagulo leves. nulla cultus iactatio; scuta tantum lectissimis coloribus distinguunt. paucis loricae, vix uni alterive cassis aut galea. equi non forma, non velocitate conspicui. sed nec variare gyros in morem nostrum docentur: in rectum aut uno flexu dextros agunt, ita coniuncto orbe ut nemo posterior sit.

18. mertium *C.* 19. probãt *bis C.* 20. ligatosque *C.* 21. secuntur *Cc.* affectione *Cc,* affectatione *Bb.*

6, 1. Nec — qdẽ supest quidẽ *C.* 2. tellorum *C.* 5. tello *C.* cominus *b.* 6. pugn & *C.* 7. parmeaque *c.* missillia *C.* 8. atque ĩ ĩ mensum *Cc,* atque ĩ mensum *Bb,* in *supra adscripsit* β. 10. lętissimis colloribus *C.* distingunt *BbCc.* 11. aut galea *Rhenanus,* aut galeę *Bbc,* augaleę *C.* 12. uariare *BCc,* uarietate *b.* 13. giros *C.* 14. dex(tros vel sinis)tros *Adolfus Michaelis.* coniuncto *et*

in universum aestimanti plus penes peditem roboris; eoque mixti proeliantur, apta et congruente ad equestrem pugnam velocitate peditum quos ex omni iuventute delectos ante aciem locant. definitur et numerus: centeni ex singulis pagis sunt, idque ipsum inter suos vocantur et quod primo numerus fuit iam nomen et honor est.

acies per cuneos componitur. cedere loco, dummodo rursus instes, consilii quam formidinis arbitrantur. corpora suorum etiam in dubiis proeliis referunt. scutum reliquisse praecipuum flagitium, nec aut sacris adesse aut concilium inire ignominioso fas; multique superstites bellorum infamiam laqueo finierunt.

reges ex nobilitate, duces ex virtute sumunt. 7
nec regibus infinita aut libera potestas, et duces exemplo potius quam imperio, si prompti, si conspicui, si ante aciem agant, admiratione praesunt. ceterum neque animadvertere neque vincire,

in margine cuncto *B*, cuncto *b*, coniuncto *supra versum* β, concto *C*, cuncto *et supra* cōuicto *c*.

16. existimanti *Cc*. 17. misti *b*. prae-p̄-prę-prę-liantur *libri et similiter ubique*. ex *c*. 19. delectos (l di) *B*.
20. centeni — numerus *om C*. 21. quod *c*, quidem *Bb*, *corr* β. primo (us) *B*. 23. cūcos *C*. 24. fortitumidinis *b*.
25. etiam *Bbc*, & *C*. p̄diis *C*. 27. consilium *C*.
28. infameam *C*.

7, 1. summunt *c*. 2. aut *Bc*, ac *Cc*. et *Cc*, etiam *Bb*. 3. pronti *C*. 4. agūt *C*. 5. q̄; *corr in* neque *C*.

ne verberare quidem nisi sacerdotibus permissum, non quasi in poenam nec ducis iussu, sed velut deo imperante, quem adesse bellantibus credunt. effigiesque et signa quaedam detracta lucis in proelium ferunt. quodque praecipuum fortitudinis incitamentum est, non casus nec fortuita conglobatio turmam aut cuneum facit, sed familiae et propinquitates; et in proximo pignora, unde feminarum ululatus audiri, unde vagitus infantium. hi cuique sanctissimi testes, hi maximi laudatores: ad matres, ad coniuges vulnera ferunt; nec illae numerare et exigere plagas pavent, cibosque et hortamina pugnantibus gestant.

8 memoriae proditur quasdam acies inclinatas iam et labantes a feminis restitutas constantia precum et obiectu pectorum et monstrata comminus captivitate, quam longe impatientius feminarum suarum nomine timent, adeo ut efficacius obligentur animi civitatum quibus inter obsides puellae quoque nobiles imperantur. inesse quin etiam

7. penam *B.* ueluti *C.* 9. impręliũ *C.* 10. fortitudis *C.* 11. neque *b.* 12. aut *ante* propinquitates *Bb,* et β*Cc.* 13. foeminarum *bc.* 14. ululatus foeminarum *C.* 16. vulnere *C.* ille numerat *C.* enumerare *b.* et *Cc,* aut *Bb.* 17. et *om C.* ^h^ortamina β*C.*

8, 1. prodere *c.* 2. inclinas *C.* foeminis *bc.* 3. pręco *Cc.* monstrate *C.* 4. cominus *Cb.* inpatiẽtius *C,* impatius *c.* foeminarum *Ccb et similiter infra.* 5. efficatius *BC.* 7. nobiles *b,* nobiles *BCc.* imperentur *b.*

sanctum aliquid et providum putant, nec aut consilia earum aspernantur aut responsa neglegunt. vidimus sub divo Vespasiano Veledam, diu apud plerosque numinis loco habitam: sed et olim Albrunam et compluris alias venerati sunt, non adulatione nec tamquam facerent deas.

9 deorum maxime Mercurium colunt, cui certis diebus humanis quoque hostiis litare fas habent. Martem et Herculem concessis animalibus placant. pars Sueborum et Isidi sacrificat. unde causa et origo peregrino sacro parum comperi, nisi quod signum ipsum in modum liburnae figuratum docet advectam religionem. ceterum nec cohibere parietibus deos neque in ullam humani oris speciem adsimulare ex magnitudine caelestium arbitrantur: lucos ac nemora consecrant deorumque nominibus appellant secretum illud quod sola reverentia vident.

10 auspicia sortesque ut qui maxime observant.

9. neglegunt *B*, negligunt *bCc*. 10. Veledam *Bc*, Valedā *C*, uoledam *b*. 11. Albrunam *Wilhelmus Wackernagelius*, auriniam *BbC*, fluriniam *c*, *sed B in margine* Albriniam, *b* l'Albriniam, *c ab altera manu* albriniam *supra adscriptum habent*. 12. cūplures *C*, complures *c*. 13. neque *b*. tanquam *Bc*.

9, 3. herculem ac martem *Cc*, et herculem *post* placant *Bb*. 4. sueuorum *Ccb*, Suenorum *B*. 5. peregrinorum *C*. 6. figuratum — parietibus *bis scripta in C*. 7. aduecta *et mox* adiectam *C*. 8. spetiem *c*. 10. consacrant *Cc*. numinibus *supra scriptum* c^2.

10, 1. auspitia *C*. 9ſ'uāt *C*.

sortium consuetudo simplex. virgam frugiferae arbori decisam in surculos amputant eosque notis quibusdam discretos super candidam vestem temere ac fortuito spargunt. mox, si publice consuletur, sacerdos civitatis, sin privatim, ipse pater familiae, precatus deos caelumque suspiciens, ter singulos tollit, sublatos secundum impressam ante notam interpretatur. si prohibuerunt, nulla de eadem re in eundem diem consultatio; sin permissum, auspiciorum adhuc fides exigitur. et illud quidem etiam hic notum, avium voces volatusque interrogare: proprium gentis equorum quoque praesagia ac monitus experiri. publice aluntur iisdem nemoribus ac lucis, candidi et nullo mortali opere contacti: quos pressos sacro curru sacerdos ac rex vel princeps civitatis comitantur hinnitusque ac fremitus observant. nec ulli auspicio maior fides, non solum apud plebem, sed apud proceres, apud sacerdotes: se enim ministros deorum, illos conscios putant. est et alia observatio auspiciorum qua gra-

2. est simplex *C*. 4. tenere *supra* temere c^2. 5. nox sin *C*. consulitur *Walchius*, consulatur *Rhenanus*, consultetur *Halmius*. 6. sanctitatis *c*. 7. coelumque *b*. suppliciens *C*. 9. interpretationem *C*. prohibue^wāt *C*. 13. getis *B*. equorum quoque *Bbc*, equorũq; *C*. 16. pressas *b*. 17. sanctitatis *c*. hinnitusque *Bb*, himnitus *C*, hinnitus *c*. 18. auspitio *C*. 19. sed *C*, sed etiam *Meginhardus*, *om Bbc*. 20. illos *Ccβ*, istos *Bb*. consios putat *C*. 21. observatio *ex* opservatio *corr b*. auspitiorum *C*.

vium bellorum eventus exploratur. eius gentis cum qua bellum est captivum quoquo modo interceptum cum electo popularium suorum patriis quemque armis committunt. victoria huius vel illius pro praeiudicio accipitur.

11 de minoribus rebus principes consultant, de maioribus omnes, ita tamen ut ea quoque quorum penes plebem arbitrium est apud principes pertractentur. coeunt, nisi quid fortuitum et subitum incidit, certis diebus, cum aut incohatur luna aut impletur: nam agendis rebus hoc auspicatissimum initium credunt. nec dierum numerum, ut nos, sed noctium computant. sic constituunt, sic condicunt: nox ducere diem videtur. illud ex libertate vitium, quod non simul nec ut iussi conveniunt, sed et alter et tertius dies cunctatione coeuntium absumitur. ut turba placuit, considunt armati. silentium per sacerdotes, quibus tum et coercendi ius est, imperatur. mox rex vel princeps, prout

22. exploratur *B*, *corr ex* explorātur *b*, explorant *Cc*.
23. captiuom *B*. $\overset{o}{q}$; *C*. interceptv; *ex* o *corr* *C*.
24. quenq; *B*. 25. $\overset{pre}{\text{iudicio}}$ *B*, pręiuditio *C*. 26. accipipitur *c*.

11, 3. praetractentur *c*, p̱ *in* p̄tractētur *corr* *C*, pertractentur *ceteri libri omnes*. 5. inchoatur *bC*, incohatur *Bβc*. 6. auspicandi summum *c*. 7. inicium *b*. 8. conputant *C*. si constituunt *C*. 11. cōtatiōe *B*, contationi *C*. 12. turba *Gronovius*, turbe *B*, turbę *bCc*. 13. tum *c*, cum *C*, tamen *Bb*. cohercendi *Cc*.

aetas cuique, prout nobilitas, prout decus bellorum, prout facundia est, audiuntur, auctoritate suadendi magis quam iubendi potestate. si displicuit sententia, fremitu aspernantur; sin placuit, frameas concutiunt. honoratissimum assensus genus est armis laudare.

12 licet apud concilium accusare quoque et discrimen capitis intendere. distinctio poenarum ex delicto. proditores et transfugas arboribus suspendunt, ignavos et imbelles et corpore infames caeno ac palude iniecta insuper crate mergunt. diversitas supplicii illuc respicit, tamquam scelera ostendi oporteat dum puniuntur, flagitia abscondi. sed et levioribus delictis pro modo poena: equorum pecorumque numero convicti multantur. pars multae regi vel civitati, pars ipsi qui vindicatur vel propinquis eius exsolvitur. eliguntur in iisdem conciliis et principes qui iura per pagos vicosque reddunt, centeni singulis ex plebe comites consilium simul et auctoritas assunt.

18. aspernatur *C.*
12, 1. consilium *Cc.* 2. penarum *B,* pęnarum *C.* 3. trasfugas *C.* 4. ceno *BC,* cęno *c,* coeno *b.* 5. plaud̄ *C.* [lg] crate *B,* create *C.* 6. supplitii *C.* illhuc *c.* tanquam *Bc.* 7. flagitia *C et* β *in margine*, flagicia *B,* supplicia *b.* et̄ *b.* 8. poena *Acidalius*, poenarum *bCc,* penarum *B.* 9. multantur *BCc.* 10. ipsis *pr b.* uindicatur *Ccβ*, uindicauit *Bb.* 11. exsolvitur *c.* hisdem *C.* 12. princ[i]ęps *b.* 14. adest adsunt *B,* adsunt *C.*

nihil autem neque publicae neque privatae rei nisi armati agunt. sed arma sumere non ante cuiquam moris quam civitas suffecturum probaverit. tum in ipso concilio vel principum aliquis vel pater vel propinqui scuto frameaque iuvenem ornant. haec apud illos toga, hic primus iuventae honos; ante hoc domus pars videntur, mox rei publicae. insignis nobilitas aut magna patrum merita principis dignationem etiam adolescentulis assignant; ceteris robustioribus ac iam pridem probatis aggregantur, nec rubor inter comites aspici. gradus quin etiam ipse comitatus habet, iudicio eius quem sectantur; magnaque et comitum aemulatio, quibus primus apud principem suum locus, et principum, cui plurimi et acerrimi comites. haec dignitas, hae vires, magno semper electorum iuvenum globo circumdari; in pace decus, in bello praesidium. nec solum in sua gente cuique, sed apud finitimas quoque civitates id nomen, ea gloria est, si numero ac virtute comitatus emineat: expetuntur enim legationibus et muneribus ornantur et ipsa plerumque fama bella profligant. 13

13, 1. plu^{ce} *C.* 2. armate *pr C.* cuiq; *C.* 4. tum *Cc et supra* cum c^2; Cum *Bb,* Tum β. 5 propinqui *Bb,* propinquvs (v *corr ex* i) *C,* propinquus *c.* 6. hinc *c.* 7. rei p· *C,* rei· pu· *b.* 9. ceteri *Lipsius, Hauptius.* 11. robor c^2.
12. commitatus *C plerumque.* iuditio *C.* 13. p^{m} *C,* primum *c.* 14. p^{i}ncipium cui *C,* principium. Cui *c.* 15. plurimū *pr C.* acerimi *C.* hęc uires *C pr b.* 16. circumdari *Bc.* 18. giēte *C.* 20. expectur *C.* 21. plerunque *c.*

remedium sive inscitia aedificandi. ne caementorum quidem apud illos aut tegularum usus: materia ad omnia utuntur informi et citra speciem aut delectationem. quaedam loca diligentius illinunt terra ita pura ac splendente ut picturam ac lineamenta colorum imitetur. solent et subterraneos specus aperire eosque multo insuper fimo onerant, suffugium hiemis et receptaculum frugibus; quia rigorem frigorum eiusmodi locis molliunt, et si quando hostis advenit, aperta populatur, abdita autem et defossa aut ignorantur aut eo ipso fallunt quod quaerenda sunt.

17 tegumen omnibus sagum fibula aut, si desit, spina consertum; cetera intecti totos dies iuxta focum atque ignem agunt. locupletissimi veste distinguuntur, non fluitante sicut Sarmatae ac Parthi, sed stricta et singulos artus exprimente. gerunt et ferarum pelles, proximi ripae neglegenter, ulteriores exquisitius, ut quibus nullus per commercia cultus.

7. ĩ sithia *C.* nec *c.* 9. spetiem *c.* 10. illinut *C.* 11. ut splēdete *C.* liniamenta *bc.* 12. celorum *C,* locorum *Nipperdeius, Hauptius.* immitet^ur *C,* imitentur *c.* supterraneos *Bb,* sb't'aneos *C,* subterraneos *c.* 13. honerant *Cc.* 14. hiemis *Reifferscheidius,* hyemi *BC,* hiemi *bc.* 15. loci *Acidalius.* ostis β. 17. ignorãt *C.* ip˜orum *C.* uerenda *c.*

17, 1. tegmen *c.* figula *b.* 2. conseritur *c.* iusta *b.* 3. distinguntur *Bbc,* dixtĩgũt^ur *C.* 4. pthi *C.* 5. arctus *c.* gerunt *Ccβ,* ferunt *Bb.* 6. neglegenter *corr ex* -ũt^ur *C,* negligenter *Bbc.* 7. commertia *Cc, corr* t *in* c *b.*

eligunt feras et detracta velamina spargunt maculis pellibusque beluarum quas exterior Oceanus atque ignotum mare gignit. nec alius feminis quam viris habitus, nisi quod feminae saepius lineis amictibus velantur, eosque purpura variant partemque vestitus superioris in manicas non extendunt, nudae brachia ac lacertos; sed et proxima pars pectoris patet.

quamquam severa illic matrimonia, nec ullam **18**
morum partem magis laudaveris. nam prope soli barbarorum singulis uxoribus contenti sunt, exceptis admodum paucis, qui non libidine, sed ob nobilitatem plurimis nuptiis ambiuntur. dotem non uxor marito, sed uxori maritus offert. intersunt parentes et propinqui ac munera probant, munera non ad delicias muliebres quaesita nec quibus nova nupta comatur, sed boves et frenatum equum et scutum cum framea gladioque. in haec munera uxor accipitur, atque invicem ipsa armorum aliquid viro affert. hoc maximum vinculum, haec arcana sacra, hos coniugales deos arbitrantur. ne se mulier extra virtutum cogitationes extraque bellorum casus putet, ipsis incipientis matrimonii auspiciis admo-

12. vellantur *C*.

18, 1. ullarũ *pr b*. 4. ob libidinem *C*. 5. ambiontor *C*. 7. et *BCc*, aĉ *b et Hauptius*. ac munera *deleverunt Lachmannus et Hauptius*, munera *Haasius*. 8. delitias *Cc*. 9. equm *C*. 10. munere *C*. 11. ipăm *C*. aliquid *Bb*, id *C*, á *c*. 12. hoc *Bb*, hęc *Cc*. 15. incipientibus *b*. auspitiis *C*.

netur venire se laborum periculorumque sociam, idem in pace, idem in proelio passuram ausuramque. hoc iuncti boves, hoc paratus equus, hoc data arma denuntiant. sic vivendum, sic pereundum; accipere se quae liberis inviolata ac digna reddat, quae nurus accipiant rursusque ad nepotes referantur.

19 ergo saepta pudicitia agunt, nullis spectaculorum illecebris, nullis conviviorum irritationibus corruptae. litterarum secreta viri pariter ac feminae ignorant. paucissima in tam numerosa gente adulteria. quorum poena praesens et maritis permissa: abscisis crinibus, nudatam, coram propinquis expellit domo maritus ac per omnem vicum verbere agit. publicatae enim pudicitiae nulla venia; non forma, non aetate, non opibus maritum invenerit. nemo enim illic vitia ridet, nec corrumpere et corrumpi saeculum vocatur. melius quidem adhuc eae civitates in quibus tantum virgines nubunt et cum spe votoque uxoris semel transigitur. sic unum acci-

16. sotiam c. 18. hęc C, hoc b, *sed supra* o *litura ut videtur*. hęc p̊t[9] — hęc C. 19. denunciant B. pereundum b, piēdum C, pariendum Bc. 20. q̃; C. reddāt q̃; C. 21. rursusq̃; C, rursus quae c.

19, 1. scępta pudititia C. septa *cum litura supra versum* b. pudicicia B. 5. pena B. abscisis *libri non nulli*, adcisis B, accisis bc, accissis C. 6. nudata C. 7. ac ps̄one C. vitrum pr C. 8. pudicicię B, pudititię C. 9. inuenit Cc. 10. illhic c. uidet C. 11. seculum bc, sclm C. eae BbC, esse c. 13. uxeris c.

piunt maritum quomodo unum corpus unamque vitam, ne ulla cogitatio ultra, ne longior cupiditas, ne tamquam maritum, sed tamquam matrimonium ament. numerum liberorum finire aut quemquam ex agnatis necare flagitium habetur, plusque ibi boni mores valent quam alibi bonae leges.

in omni domo nudi ac sordidi in hos artus, in haec corpora quae miramur excrescunt. sua quemque mater uberibus alit, nec ancillis aut nutricibus delegantur. dominum ac servum nullis educationis deliciis dignoscas: inter eadem pecora, in eadem humo degunt, donec aetas separet ingenuos, virtus agnoscat. sera iuvenum venus, eoque inexhausta pubertas. nec virgines festinantur: eadem iuventa, similis proceritas; pares validaeque miscentur, ac robora parentum liberi referunt. sororum filiis idem apud avunculum qui ad patrem honor. quidam sanctiorem artioremque hunc nexum sanguinis arbitrantur et in accipiendis obsidibus magis exigunt, tamquam et animum firmius et domum latius tene-

14. q̊; *C.* 16. tanquam *B.* 17. aetinēt *corr in* amṇēt *C.* libeororum *c.* quenq̃ *Bc,* quēq; *C.* 18. negare *pr C.* plusq̃; *C.*

20, 2. mirantur *C.* quenque *c.* 3. antillis *C.* aut *Bb,* ac *Cc.* 4. educationibus *C.* 5. delitiis *Cc.* dinoscas *BC.* pectora *b corr* β, pecoora *C.* 6. seperet *Bc*², sep& *C.* 7. iuuenū uenū uenus *C.* 10. paretum liberis *C.* 11. ad *BCc,* ap̄ *b.* 12. arctioremque *bc.* 14. et animum *libri non nulli,* et in animum *BbCc.*

ant. heredes tamen successoresque sui cuique liberi, et nullum testamentum. si liberi non sunt, proximus gradus in possessione fratres patrui avunculi. quanto plus propinquorum, quo maior affinium numerus, tanto gratiosior senectus; nec ulla orbitatis pretia.

21 suscipere tam inimicitias seu patris seu propinqui quam amicitias necesse est. nec implacabiles durant: luitur enim etiam homicidium certo armentorum ac pecorum numero, recipitque satisfactionem universa domus; utiliter in publicum, quia periculosiores sunt inimicitiae iuxta libertatem.

convictibus et hospitiis non alia gens effusius indulget. quemcumque mortalium arcere tecto nefas habetur; pro fortuna quisque apparatis epulis excipit. cum defecere, qui modo hospes fuerat, monstrator hospitii et comes; proximam domum non invitati adeunt: nec interest; pari humanitate accipiuntur. notum ignotumque quantum ad ius

15. sui *Bbc*, sine *C*. 17. avanculi (a *ex* u *corr*) *C*.
18. propīqores quoꝗ *C*. quo *c et in litura* β, tanto *BC*. maior *BC et* ior *in litura* β, magis *b*, maiorum *c*. 19. gratiosior (l gratior) Bc^2. 20. precia *B*, p̃cia *b*, prętia *C*, praetia *c*.
21, 1. ĩnimititias *C*. seu patris seu propinqui *om C*.
2. amicicias *B*, amititias *C*. ĩplicabiles *C*. 4. ac poetarum *C*. 6. inimicicie *B*, inimititię *C*. iusta *b*.
7. ospitiis (t *e* c *corr*) *b*, ⊢ *supra* o *et in proximis addidit* β. aliqua *Bb*. 8. quencũq; *B*. tecta nephas *pr C*.
9. apparatus *pr C*. 10. defecer& *C*, defecerit *c*.
13. q̃; *C*.

hospitis nemo discernit. abeunti, si quid poposcerit, concedere moris; et poscendi invicem eadem facilitas. gaudent muneribus, sed nec data imputant nec acceptis obligantur: vinclum inter hospites comitas.

22

statim e somno, quem plerumque in diem extrahunt, lavantur; saepius calida, ut apud quos plurimum hiems occupat. lauti cibum capiunt: separatae singulis sedes et sua cuique mensa. tum ad negotia nec minus saepe ad convivia procedunt armati. diem noctemque continuare potando nulli probrum. crebrae, ut inter vinolentos, rixae raro conviciis, saepius caede et vulneribus transiguntur. sed et de reconciliandis invicem inimicis et iungendis affinitatibus et asciscendis principibus, de pace denique ac bello plerumque in conviviis consultant, tamquam nullo magis tempore aut ad simplices cogitationes pateat animus aut ad magnas incalescat. gens non astuta nec callida aperit adhuc secreta

14. hospitiis *pr C*. poposcerit *Cβ*, poposceris (?) *b*, poposcerunt *B*. 16. facultas *c*. 17. nec | nec *in fine alterius et in initio alterius versus B*. vinclum *Lachmannus*, victus *BbCc*. inter homines *C*. 18. comitas *Lachmannus*, comis *BbCc*.

22, 1. e *Cc*β, enim *Bb*. plerunque *c*. 3. plurimus hiemis *c*. hyems *BC*. 4. seperate *Bb*, sepate *C*. 5. negocia *Bb*. 7. vi nulētos *C*. 8. conuitiis *BCc*. transfiguntur *b*. 9. sed et *Bb*, sed *Cc*. reconciliatis *C*. ĩnimititiis *C*. 10. adsciscendis *BC*. 11. plerunque *c*. 12. tanq̃ *B*. 13. petat *c*. 14. ad huc *C*, adhuc *c*, ad hec *B*, adhec *b*.

pectoris licentia ioci. ergo detecta et nuda omnium mens postera die retractatur: et salva utriusque temporis ratio est; deliberant dum fingere nesciunt, constituunt dum errare non possunt.

23 potui humor ex hordeo aut frumento, in quandam similitudinem vini corruptus: proximi ripae et vinum mercantur. cibi simplices, agrestia poma, recens fera aut lac concretum: sine apparatu, sine blandimentis expellunt famem. adversus sitim non eadem temperantia. si indulseris ebrietati, suggerendo quantum concupiscunt, haud minus facile vitiis quam armis vincentur.

24 genus spectaculorum unum atque in omni coetu idem. nudi iuvenes, quibus id ludicrum est, inter gladios se atque infestas frameas saltu iaciunt. exercitatio artem paravit, ars decorem; non in quaestum tamen aut mercedem: quamvis audacis lasciviae pretium est voluptas spectantium. aleam, quod mirere, sobrii inter seria exercent, tanta lucrandi perdendive temeritate ut, cum omnia defecerunt, extremo ac novissimo iactu de libertate ac de cor-

15. ioci *Cc*, [l l] ioci *B*, [l loci] ioci *b*. 16. retrectatur [a] *b*.
23, 1. ordeo aut furmento *C*. quadam *C*. 6. indulxeris [s] *b*. 7. aut *C*. 8. vinis (v *corr e* m) *C*.
24, 1. cetu *B*, cętu spectaculorum *C*. 2. nulli *C*. 3. excitatio *Cc*. 4. parat *C*. questum *bCc*. 5. mercede *C*. 6. precium *Bb*, pręcium *C*. est ę *C*. expectantium *BCc*. 7. miretur *C*. 8. defecerint *b*. 9. iactu i *postea addita b*, iactu *C*.

pore contendant. victus voluntariam servitutem adit; quamvis iuvenior, quamvis robustior, alligari se ac venire patitur. ea est in re prava pervicacia; ipsi fidem vocant. servos condicionis huius per commercia tradunt, ut se quoque pudore victoriae exolvant.

25 ceteris servis non in nostrum morem discriptis per familiam ministeriis utuntur: suam quisque sedem, suos penates regit. frumenti modum dominus aut pecoris aut vestis ut colono iniungit et servus hactenus paret: cetera domus officia uxor ac liberi exequuntur. verberare servum ac vinculis et opere coercere rarum: occidere solent, non disciplina et severitate, sed impetu et ira, ut inimicum, nisi quod impune est. liberti non multum supra servos sunt, raro aliquod momentum in domo, numquam in civitate, exceptis dumtaxat iis gentibus quae regnantur. ibi enim et super ingenuos et super nobiles ascendunt: apud ceteros impares libertini libertatis argumentum sunt.

10. voluntarium *pr C.* 11. quanvis *c.* iuvenior de corpore contēdāt *C.* 12. parvicatia *C.* 13. conditionis *BCc.* comercia *B*, cōmertia *Cc.*

25, 1. discriptis *Reifferscheidius*, descriptis *libri.* 2. ministeriis *Ccβ*, ministris *Bb.* 4. *litura ante* ut *b.* et *Ccβ*, ut *Bb.* 5. offitia *Cc.* 6. exequantur *Cc.* vīclis *C.* 7. cohercere *Cc.* irarum *c.* 9—14. liberti — argumentum sunt: *haec in fine capitis* 26, *post* ignorantur, *habent Bb, sed* β *etiam hic in inferiore margine*, *cum hac adnotatione*, in hoc loco potius. 11. nunquam *c.* 12. et super ingenuos *hic in margine om* β. 13. inpares *C.* 14. ar^{tb} *c.* sunt *om C.*

26 fenus agitare et in usuras extendere ignotum; ideoque magis servatur quam si vetitum esset. agri pro numero cultorum ab universis in vices occupantur, quos mox inter se secundum dignationem partiuntur. facilitatem partiendi camporum spatia praebent: arva per annos mutant, et superest ager. nec enim cum ubertate et amplitudine soli labore contendunt, ut pomaria conserant et prata separent et hortos rigent; sola terrae seges imperatur. unde annum quoque ipsum non in totidem digerunt species: hiems et ver et aestas intellectum ac vocabula habent, autumni perinde nomen ac bona ignorantur.

27 funerum nulla ambitio. id solum observatur ut corpora clarorum virorum certis lignis crementur. struem rogi nec vestibus nec odoribus cumulant: sua cuique arma, quorundam igni et equus adicitur. sepulcrum caespes erigit: monumentorum arduum et operosum honorem ut gravem defunctis

26, 1. foenus *bCc*. 2. si ventũ *C*. 3. in uices *B*, inuicẽ *b*, uices *C*, vices *c*. 6. p̃bẽt *b*, praebent *c*, ł prebent prestant *B*, p̄stāt *C*. 7. nec nō cum *C*. anplitudine *C*. labore *BCc*, ł laborare *margo B*, ł rare *supra scripsit* c^2, ł labor~ laborare *b*. 8. pomeria *c*. seperent *Bb*. 9. et *C*ꝫ, ut *Bbc*. 10. anum *C*. 11. speties *c*. hyems *BCc*^{2}. intellectũ vocale *C*.

27, 1. observant *b et Hauptius*, obseruat̃ *B*, obſ?vatur *Cc*. 4. igni *Bbc*, igitur *C*. equs *c*, eq⁹ *C*. adicitur *C*, adiicitur *Bb*, adjicitur *c*. cespes *bCc*. 6. defuntis *C*.

aspernantur. lamenta ac lacrimas cito, dolorem et tristitiam tarde ponunt. feminis lugere honestum est, viris meminisse.

haec in commune de omnium Germanorum origine ac moribus accepimus. nunc singularum gentium instituta ritusque quatenus differant, quae nationes e Germania in Gallias commigraverint, expediam.

28 validiores olim Gallorum res fuisse summus auctor divus Iulius tradit; eoque credibile est etiam Gallos in Germaniam transgressos. quantulum enim amnis obstabat quo minus ut quaeque gens evaluerat occuparet permutaretque sedes promiscuas adhuc et nulla regnorum potentia divisas? igitur inter Hercyniam silvam Rhenumque et Moenum amnes Helvetii, ulteriora Boii, Gallica utraque gens, tenuere. manet adhuc Boihaemi nomen significatque loci veterem memoriam, quamvis mutatis cultoribus.

7. lachrymas *B*, lachrimas c. 8. tristiciā *C*.
10. comuni *C*. de omnium *om C*. 11. accipimus *C*.
12. ricusq; — differat *C*. quaeque *Halmius*.
28, 1. sumus *C*. 2. autor *Bb*, auctorū *Cc*. est & *C*. 5. pmutar& *C*. 6. diuisas *Bbc*, diuersas *Cβ*.
7. hircyniam (y *ex* i *factum*) *b*, hercyniam β, Hircyniam *B*, h'rcinā *Cc*, Hercynam c². menu˜ *C*. 8. utraque *om b*.
9. monet *c*. Boihemi *et in margine* ł Boijemionē *B*, boiemi *b*, boiemi *C*, bohemi *post* nomen *c*. nomē *in litura* β. significatque *BC*, signatque *c et Hauptius*, sign,q3 *b*, *sed* t *supra in litura addidit* β. 10. ventrem *C*.

sed utrum Aravisci in Pannoniam ab Osis, Germanorum natione, an Osi ab Araviscis in Germaniam commigraverint, cum eodem adhuc sermone institutis moribus utantur, incertum est, quia pari olim inopia ac libertate eadem utriusque ripae bona malaque erant. Treveri et Nervii circa affectationem Germanicae originis ultro ambitiosi sunt, tamquam per hanc gloriam sanguinis a similitudine et inertia Gallorum separentur. ipsam Rheni ripam haud dubie Germanorum populi colunt, Vangiones Triboci Nemetes. ne Ubii quidem, quamquam Romana colonia esse meruerint ac libentius Agrippinenses conditoris sui nomine vocentur, origine erubescunt, transgressi olim et experimento fidei super ipsam Rheni ripam collocati, ut arcerent, non ut custodirentur.

29 omnium harum gentium virtute praecipui Batavi non multum ex ripa, sed insulam Rheni

11. aranisci β. a boiis *BbCc*, osis *margo* β. 12. osci *C*. 13. comigrauerunt *Cc*. 14. utuntur *C*. quia *Cc*, qui *B*, q *b*, qa β. olim ruli *C*. 16. Nervii *Rhenanus*, Neruli *BCc*, nheruli *b*. citra *b*, circa β. 17. Germanice *B*, germanici *c*, germanię *C*, germanae *b*. ambitioni *pr C*. tanquã *B*. 18. inh'tia *C*. 19. sepentur *B*, seperentur *b*. 20. treboci *C*. 21. ne Ubii *Gruterus*, Nubii *BCc*, nhubii *b*, vbij *margo* β. 22. collonia *C*. 24. Trasgressi *C*.

29, 1. batáui *b*, bátauii *BCc*, batii *supra* c^2. 2. insula *c*.

amnis colunt, Chattorum quondam populus et seditione domestica in eas sedes transgressus in quibus pars Romani imperii fierent. manet honos et antiquae societatis insigne: nam nec tributis contemnuntur nec publicanus atterit; exempti oneribus et collationibus et tantum in usum proeliorum sepositi velut tela atque arma bellis reservantur.

est in eodem obsequio et Mattiacorum gens. protulit enim magnitudo populi Romani ultra Rhenum ultraque veteres terminos imperii reverentiam. ita sede finibusque in sua ripa, mente animoque nobiscum agunt, cetera similes Batavis, nisi quod ipso adhuc terrae suae solo et caelo acrius animantur.

non numeraverim inter Germaniae populos, quamquam trans Rhenum Danuviumque consederint, eos qui decumates agros exercent. levissimus quisque Gallorum et inopia audax dubiae possessionis solum occupavere; mox limite acto promotisque praesidiis sinus imperii et pars provinciae habentur.

ultra hos Chatti initium sedis ab Hercynio saltu 30

3. chatterum *Cc*, c[h]attorum *B*, cattorum *b*. populis *Cb*. 5. inperii *C*. 7. aterit *C*. honeribus *C*. 8. collocationibus *B et supra* collationibus *c*[2]. seposi *C*. 10. matiacorum *C*. 11. po· Ro[i]· *b*. 14. batáuis *b*. q; in ipõ *C*. 17. numeraverimus *C*. 18. danuuiumque *C*, danubiumque *Bbc*. 19. Decumathes *Bc*.

30, 1. ultra *Ccβ*, ulera *Bb*. chatti *Bc*, catti *bC*. hi[e]rcynio *b*, hercinio *Cc*, Hircynio *B*.

incohant, non ita effusis ac palustribus locis ut ceterae civitates in quas Germania patescit: durant siquidem colles, paulatim rarescunt, et Chattos suos saltus Hercynius prosequitur simul atque deponit. duriora genti corpora, stricti artus, minax vultus et maior animi vigor. multum, ut inter Germanos, rationis ac sollertiae: praeponere electos, audire praepositos, nosse ordines, intellegere occasiones, differre impetus, disponere diem, vallare noctem, fortunam inter dubia, virtutem inter certa numerare, quodque rarissimum nec nisi Romanae disciplinae concessum, plus reponere in duce quam in exercitu. omne robur in pedite, quem super arma ferramentis quoque et copiis onerant: alios ad proelium ire videas, Chattos ad bellum. rari excursus et fortuita pugna. equestrium sane virium id proprium, cito parare victoriam, cito cedere: velocitas iuxta formidinem, cunctatio propior constantiae est.

31 et aliis Germanorum populis usurpatum raro et

2. incohant *c*, ĩcohat̃ *B*, inchoat *b*, inchoāt *et post* t *litura* β, inchoant *C*. 3. durans *pr b*. 4. rarescẹrẹ *pr C*. chattos *Bc*, cattos *b*, cactos *C*. 5. hercinius *bCc*, Hircynius *B*. atque *Ccβ*, ac *Bb*. 6. arcus *Cc*. 8. romanis ac *C*. solertię *Ccb*. 9. nosce *C*. intelligere *BbCc*. 12. romane *B*, romanę *b*, r̄oe *C*, ratione *cβ*.

14. inpedite *C*, impedite *c*. quem *B*, quam *c*. 15. ferramentisque et *c*. honorānt *C*. 16. cattos *b*. raro *C*. 19. iusta *b*. conctatio *B*, contatio *C*. propiora *Cc*.

31, 1. populis *Bbc*, patriis *C*. raro *bC*, rara *B*, rara *c*.

privata cuiusque audentia apud Chattos in consensum vertit, ut primum adoleverint, crinem barbamque submittere nec nisi hoste caeso exuere votivum obligatumque virtuti oris habitum. super sanguinem et spolia revelant frontem, seque tum demum pretia nascendi rettulisse dignosque patria ac parentibus ferunt. ignavis et imbellibus manet squalor. fortissimus quisque ferreum insuper anulum (ignominiosum id genti) velut vinculum gestat, donec se caede hostis absolvat. plurimis Chattorum hic placet habitus, iamque canent insignes et hostibus simul suisque monstrati. omnium penes hos initia pugnarum, haec prima semper acies, visu nova. nam ne in pace quidem vultu mitiore mansuescunt. nulli domus aut ager aut aliqua cura: prout ad quemque venere aluntur, prodigi alieni, contemptores sui, donec exanguis senectus tam durae virtuti impares faciat.

2. cattos *C*, cattos *b*. 3. adoleverit *C*. 4. sumittere *BbC*. oste *b*. 5. horis *C*. 6. revellant *C*. cum *C*. 7. precia *B*, pcia *b*, prętia *C*, praetia *c*. nascendi *c*, noscendi *B*, noscendi *bC*. retulisse *libri*. 8. paretibus *C*. inbellibus *C*. 9. ferrum *c*. anulum *C*.
10. id genti *om C*. 11. ostis β. absoluerit *b*. cattorum *b*. 12. et *supra versum b*. ostibus β. 13. simul *corr ex* sima *C*. pene *C*. 15. cultu *Cc*. 16. rura *corr in* cura *ut videtur B*, rura *b*, c *supra adscripsit* β.
17. quenque *bc*. elieni *Bbc*, ac ni *C*. 18. contentores *C*. ex anguis *C*, exangues *b*.

32 proximi Chattis certum iam alveo Rhenum quique terminus esse sufficiat Usipi ac Tencteri colunt. Tencteri super solitum bellorum decus equestris disciplinae arte praecellunt, nec maior apud Chattos peditum laus quam Tencteris equitum. sic instituere maiores; posteri imitantur. hi lusus infantium, haec iuvenum aemulatio; perseverant senes. inter familiam et penates et iura successionum equi traduntur: excipit filius non ut cetera maximus natu, sed prout ferox bello et melior.

33 iuxta Tencteros Bructeri olim occurrebant: nunc Chamavos et Angrivarios immigrasse narratur, pulsis Bructeris ac penitus excisis vicinarum consensu nationum, seu superbiae odio seu praedae dulcedine seu favore quodam erga nos deorum. nam ne spectaculo quidem proelii invidere. super sexaginta milia non armis telisque Romanis, sed, quod magnificentius est, oblectationi oculisque ceciderunt. maneat, quaeso, duretque gentibus, si non amor nostri, at certe odium sui, quando urgentibus

32, 1. cattis *b.* 2. suffitiat *C.* 4. cattos *b.* 5. tencteri *c.* 6. imittantur. hii *C.* 7. senes *corr e* senos? β.

33, 1. iusta *b.* tencteros *C,* thenctēros *c.* 2. Chamauos *Bc,* chamavos (v *corr e* r) *C,* chamanos *b,* chamaui *in margine* β. Angriuarios *Bc,* angrinarios *b,* v *supra* n β, anguiuarios *C.* 3. Bructerijs *B.* poenitus *c.* 7. milia *BCc,* milia *b.* celsisq; ro[is] *C.* 8. oculisque *Bbc,* oculi *C.* 10. ac t're odium (o *ex* te *corr*) sui si *C.* urgentibus *inpressi non nulli,* urgentibus iam *Bb,* ĩ urgentib *C,* in urgentibus *c et supra* ł ĩgentib *c²*.

imperii fatis nihil iam praestare Fortuna maius potest quam hostium discordiam.

Angrivarios et Chamavos a tergo Dulgubnii et 34 Chasuarii cludunt aliaeque gentes haud perinde memoratae, a fronte Frisii excipiunt. maioribus minoribusque Frisiis vocabulum est ex modo virium. utraeque nationes usque ad Oceanum Rheno praetexuntur ambiuntque immensos insuper lacus et Romanis classibus navigatos. ipsum quin etiam Oceanum illa temptavimus: et superesse adhuc Herculis columnas fama volgavit, sive adiit Hercules seu quidquid ubique magnificum est in claritatem eius referre consensimus. nec defuit audentia Druso Germanico: sed obstitit Oceanus in se simul atque in Herculem inquiri. mox nemo temptavit, sanctiusque ac reverentius visum de actis deorum credere quam scire.

11. impi facis *C*. nil *Cc*. 12. discordia *C*.
34, 1. Angrivarios *B*, angrinarios *b*, anguiarios *C*, Anguarios *c*. Chamauos *Bc*, chamanos *b*, chammatos *C*. Dulgubnii *Iacobus Grimmius*, Dulgibini [l dulgitubini] *B*, dulgitubini *b*, dulgibini *Cc et supra* dulcubuni *c²*. 2. Chasuarii *libri non nulli*, chasudrii *c*, occasuarii *C*, Thasuarii *B*, tasuarii *b*. cludunt *BbCc*, cludunt β. 3. Frisii *Bb*, frisi *c*, frisci *C*. excipiunt *om C*. 4. frisiis *b*, frisis *Bc et in margine* β, friscis *C*. uurium *C*. 6. insuper — insup classibus *C*. 8. tētauimus *Bb*, tentavimus *Cc*. 9. uolgauit *BC*, volgavit *c*, vulgavit *b*. 10. quicquid *libri*. magnificum *Cc et in litura* β, magn *in margine* β, magnu; *B*. 13. in *om C*. tentavit *Bc*, tētavit *b*, temptavit *C*. santiusq; *Cc*.

35 hactenus in occidentem Germaniam novimus. in septentrionem ingenti flexu redit. ac primo statim Chaucorum gens, quamquam incipiat a Frisiis ac partem litoris occupet, omnium quas exposui gentium lateribus optenditur, donec in Chattos usque sinuetur. tam immensum terrarum spatium non tenent tantum Chauci, sed et implent, populus inter Germanos nobilissimus quique magnitudinem suam malit iustitia tueri. sine cupiditate, sine impotentia, quieti secretique nulla provocant bella, nullis raptibus aut latrociniis populantur. id praecipuum virtutis ac virium argumentum est, quod ut superiores agant non per iniurias assequuntur. prompta tamen omnibus arma ac, si res poscat, exercitus, plurimum virorum equorumque; et quiescentibus eadem fama.

36 in latere Chaucorum Chattorumque Cherusci nimiam ac marcentem diu pacem inlacessiti nutrierunt: idque iucundius quam tutius fuit, quia inter

35, 3. Chaucorum *BCc*, caucorum *b*. Frisis *BbCc*. 4. liboris *pr C*. 5. optenditur *b*, obtenditur *B*[1], obtendere *Cc*. incaptos *C*, incattos *b*. 6. sinatur *Cc*. tam *Ccβ*, Nam *Bb*. terrarum *om C*. 7. cauci *C*, Chãci *B*. inplẽt *C*. 8. suam *om C*. 9. maluit *B et pr hinc* malint, *deinde* malit *corr b*, malit *Cc*. inpotẽtia *C*. 10. quietius *C*. nulis *C*. 11. lociniis *C*. id prẹcium *C*. 12. virium prẹcipuum *C*. 13. assequantur *Cc*. 14. ac *BCc*, et *b*. exertitus *C*. plurimum enim *Reifferscheidius*.

36, 1. Chaucorum *om C*. cattorumque *b*. 3. iocundius *C*.

inpotentes et validos falso quiescas; ubi manu agitur, modestia ac probitas nomina superioris sunt. ita qui olim boni aequique Cherusci, nunc inertes ac stulti vocantur; Chattis victoribus fortuna in sapientiam cessit. tracti ruina Cheruscorum et Fosi, contermina gens: adversarum rerum ex aequo socii sunt, cum in secundis minores fuissent.

37 eundem Germaniae sinum proximi Oceano Cimbri tenent, parva nunc civitas, sed gloria ingens. veterisque famae lata vestigia manent, utraque ripa castra ac spatia, quorum ambitu nunc quoque metiaris molem manusque gentis et tam magni exitus fidem. sescentesimum et quadragesimum annum urbs nostra agebat, cum primum Cimbrorum audita sunt arma, Caecilio Metello ac Papirio Carbone consulibus. ex quo si ad alterum imperatoris Traiani consulatum computemus, ducenti ferme et decem anni colliguntur. tamdiu Germania vincitur. medio

4. inpotentes *bCc*, ĩpotentes *B*. 5. nomina *Puteolanus*, nomine *BbCc*. 6. inhertes *C*. 7. cattis *b*. 8. tracti *c*, tacti *BbC*. cheruscorum *bc*, Cheruschorum *B*, eleuscorum (w) *C*. fosi *Ccβ*, fusĩ *Bb*. 9. aduersarum (l adversariis) rerum *Bb*, adu'sarium rerũ *C*. sotii *c*. sunt socii *C*.

37, 1. sinum *BCc*, situm *b*. Cimbri *BCc*, cymbri *b*. 3. utriq; *C*. 4. spacia *C*. ambitum *Cc*, ambitum (l u) *B*. 5. malem *C*. 6. sescentesimum *Bb*, sexc- *c*, secentesimum *C*. sexagesimum anum *C*. 7. quom *c*. Cymbrorum *b*. 8. ac *Cc*, et *Bb*. papirio *Cc*, Sapirio *B*, Sapyrio (p) *b*. cons *b* conss β, eoſ. *C*. 10. cc· (ti) *C*. ·x· *C*. 11. Eedio *c*.

tam longi aevi spatio multa invicem damna. non Samnis, non Poeni, non Hispaniae Galliaeve, ne Parthi quidem saepius admonuere. quippe regno Arsaeis acrior est Germanorum libertas. quid enim aliud nobis quam caedem Crassi amisso et ipse Pacoro infra Ventidium deiectus oriens obiecerit? at Germani Carbone et Cassio et Scauro Aurelio et Servilio Caepione Gnaeoque Mallio fusis vel captis quinque simul consularis exercitus populo Romano, Varum trisque cum eo legiones etiam Caesari abstulerunt; nec impune C. Marius in Italia, divus Iulius in Gallia, Drusus ac Nero et Germanicus in suis eos sedibus perculerunt. mox ingentes C. Caesaris minae in ludibrium versae. inde otium, donec occasione discordiae nostrae et civilium armorum expugnatis legionum hibernis etiam Gallias affectavere; ac rursus inde pulsi proximis temporibus triumphati magis quam victi sunt.

12. tamen *c et pr* (tam̃) *b*. 13. samnii c^2. Peni *BC*. hyspanie *C*. 16. et ipse *libri non nulli*, et ipso et ipse *BbCc*. 17. patoro *C*. derectus—obicitur *C*. 18. et L. Cassio *Ritterus*. cauro *c*. 19. Cn. quoque *Hauptius cum Ernestio*, Gnaeoque *Halmius*, Marcoq; (o l. q) *B*, Marco q°q3 *b*, mi quoque *vel* mi q̊;? *C*, M. *c*. Mālio *B*, Manlio *bC Hauptius*, Manilio *c*. populi romani *BbCc*, populo ro· β. 21. trisque *Bb*, tresque *Cc*. legiones cum eo *C*. caesaris *c*. 24. absperculerunt *b*. C. Caesaris —discordiae *om C*. 25. inde *Bb*, in *c*. ocium *Bb*. 27. hybernis *BC*. &̃ & *C*. 28. ac rursus inde pulsi ĩ proximis *b*, ac rursus pulsi nam proximis *c*, ac rursus pulsi (l nā (*vel* n1?)) inde proximis *B*, ac & expulsi rursus inde proximis *C*. 29. triumfat *C*.

nunc de Suebis dicendum est, quorum non una, ut Chattorum Tencterorumve, gens: maiorem enim Germaniae partem optinent, propriis adhuc nationibus nominibusque discreti, quamquam in commune Suebi vocentur. insigne gentis obliquare crinem nodoque substringere. sic Suebi a ceteris Germanis, sic Sueborum ingenui a servis separantur. in aliis gentibus, seu cognatione aliqua Sueborum seu, quod saepe accidit, imitatione, rarum et intra iuventae spatium, apud Suebos usque ad canitiem, horrentem capillum retro sequuntur; ac saepe in ipso solo vertici religatur; principes et ornatiorem habent. ea cura formae, sed innoxia: neque enim ut ament amenturve, in altitudinem quandam et terrorem adituri bella comptius hostium oculis ornantur. 38

38, 1. Suevis *BbCc et ubique eodem modo* Sueui Sueuorum Sueuos 3. obtinet *C*, obtinent *c*. 4. q̃;q̃; *Cc*, q~ *B*, quam (uis) *b*. comune *C*. 6. sustrĩgere *C*. Suevi;a *b*. 7. ingeniũ *C*. seperantur *BbC*. 8. sileuorum *pr C*. 9. ĩmittatione *C*. 11. caniciem *Bb*. retro sequuntur *Bb*, retro secuntur *c*, retro sequentẽ *C*. *fortasse* retrosum agunt, *Hauptius*, *Lachmannus* recurvant.
12. ĩ ipo solo uertice *Cc*, in (l ipso) solo uertice *B*, in ipso uertice *b*, solo *supra adscripsit* β. vertici *Lachmannus*. religat̃ *B*, religatur *b*, ligant *Cc*. 13. ornatorem *c*. innoxia *Muretus*, innoxie *Bbc*, inopię *C*. 14. ve *om C*.
15. comptius *Lachmannus*, compti (cumpti *pr C*) ut *BbC*, compti et *c*. (h)ostium β. 16. armantur (l ornantur) *B*, ornantur (arm) *b*, ornantur *Cc*, armantur *supra* c^2.

39 vetustissimos se nobilissimosque Sueborum Semnones memorant. fides antiquitatis religione firmatur. stato tempore in silvam auguriis patrum et prisca formidine sacram omnes eiusdem sanguinis populi legationibus coeunt caesoque publice homine celebrant barbari ritus horrenda primordia. est et alia luco reverentia: nemo nisi vinculo ligatus ingreditur, ut minor et potestatem numinis prae se ferens. si forte prolapsus est, attolli et insurgere haud licitum; per humum evolvuntur. eoque omnis superstitio respicit, tamquam inde initia gentis, ibi regnator omnium deus, cetera subiecta atque parentia. adicit auctoritatem fortuna Semnonum: centum pagis habitant, magnoque corpore efficitur ut se Sueborum caput credant.

40 contra Langobardos paucitas nobilitat. plurimis

39, 1. uetustissimo *C.* se *om c.* Semones (ł Señones) *B*, senones (m) *b*, Senones *in margine* β, semones *Cc*, semnones *supra c*². 3. augurij *C.* patrum β, patrium *BbC*, patruum *c.* 4. sacram β, sacrum *BbCc*, *sed* a *supra* u *posita c*². omnis *Cc*, omnes *Bb*, *sed supra adscripto* ł nõis ł numinis *B*, ł nominis *c*². eiusdemq; *B.* 5. coheunt *C.* 6. celebant *B.* 7. alio *C.* 8. pro se *C.* 9. est *om C.* adtolli *BC.* 11. tanquā *Bc.* tibi *C.* 12. regnatorum *c.* patentia β. 13. adiicit *BbCc.* semnonum *Cc*, Semonū (ł sennonū) *B*, senonum (m) *b.* 14. habitant *Ernestius*, habitantur *BbCc.* corpore *Cc*, corpore (ł tempore) *B*, corpore (temp) *b.*

40, 1. Largobardos *B*, logobardos *b*, lōgobardos (i) β *et in margine* Longobardi, longobardos *Cc.* paucitas *om C.* nobilitat *c*, nobilitas *BbC.*

ac valentissimis nationibus cincti non per obsequium, sed proeliis ac periclitando tuti sunt. Reudigni deinde et Aviones et Anglii et Varini et Eudoses et Suardones et Nuithones fluminibus aut silvis muniuntur. nec quicquam notabile in singulis, nisi quod in commune Nerthum, id est Terram matrem colunt eamque intervenire rebus hominum, invehi populis arbitrantur. est in insula Oceani castum nemus, dicatumque in eo vehiculum, veste contectum. attingere uni sacerdoti concessum. is adesse penetrali deam intellegit vectamque bubus feminis multa cum veneratione prosequitur. laeti tunc dies, festa loca quaecumque adventu hospitioque dignatur. non bella ineunt, non arma sumunt; clausum omne ferrum; pax et quies tunc tantum nota, tunc tantum amata, donec idem sacerdos

3. ac *Bb*, & *Cc*. Veusdigni *Bb*, R *supra* V *adscripsit* β, Reudigi *C*, Reudigni *c*. 4. Auiones *BCc*, aniones *b*, v *supra priorem* n *et in margine* Aviones β. Angii *c*. ^{u}arini *C*. 5. Suarines *BbCc*, dones *supra* ines *adscripsit* β, śuarmes seu suardones *Stuotgardiensis liber et* Suardones *non nulli alii*. Nuithones *Bc*, nuitones *C*, nurtones *b*, i *supra* r β, Nuitones *Hauptius*. 7. comune *C*. Neithū *B*, neithum *b*, r *supra* i β, ne^{w}thum *C*, Nerthum *c*. ·i· terram *c*. 9. populis *Bb cum ceteris libris plerisque*, propriis *soli Cc*. 10. castrūm *C et pr c*. eo *Rhenanus*, ea *BbCc*. 12. deū *C*. intelligit *libri*. 14. ꝗconq; *C*. ospitioque β. 15. samut *C*. 16. 17. tunc tm̄ nota tūc tantū *B*, tunc tm̄ nota tm̄ *c*, nunc tantum nota Item tantum *C*. inmota *Freudenbergius*, amata, tunc tantum nota *Lachmannus*, *Hauptius*.

satiatam conversatione mortalium deam templo reddat. mox vehiculum et vestes et, si credere velis, numen ipsum secreto lacu abluitur. servi ministrant, quos statim idem lacus haurit. arcanus hinc terror sanctaque ignorantia, quid sit illud quod tantum perituri vident.

41 et haec quidem pars Sueborum in secretiora Germaniae porrigitur. propior (ut, quomodo paulo ante Rhenum, sic nunc Danuvium sequar) Hermundurorum civitas, fida Romanis: eoque solis Germanorum non in ripa commercium, sed penitus atque in splendidissima Raetiae provinciae colonia. passim sine custode transeunt; et cum ceteris gentibus arma modo castraque nostra ostendamus, his domos villasque patefecimus non concupiscentibus. in Hermunduris Albis oritur, flumen inclitum et notum olim; nunc tantum auditur.

42 iuxta Hermunduros Varisti ac deinde Marcomani

18. satiata *C*. 20. nomen *b*. Sui *C*, servi *Bbc*. 21. aurit. archanus *C*. 22. illud quod *Bbc*, id q; *C*.

41, 1. pars uerborum *BbCc*, *correxit Rhenanus*.
l ri
2. porrigere *c*. propior *B*, proprior *c*. 3. nunc *om b*. Danuuium *BC*, danubium *bc*. Hermōdurorum *pr*. *C*. 4. Hermanduri *in margine* β. eaque *c*. folis *C*. 5. comertiū *Bc*, comertium *C*. poenitus *c*. 6. Retie *B*, retię *Cc*, rhetię *b*. passim sine *Bb*, passim et sine *Cc*. 8. o̅ndamus (*i. e.* ostendamus) *B*, offedamus *C*? hiis *C*. 9. vilasque *c*. 10. Hermumduris *c*. inclytum *Bb*.

42, 1. iusta *b*. hermumduros *C*. Naristi *Bbc Hauptius*, Narisci *in margine* β, maristi *C*. marcomañi *pr ut videtur b*, *in margine* Marcomani β.

et Quadi agunt. praecipua Marcomanorum gloria viresque, atque ipsa etiam sedes pulsis olim Boiis virtute parta. nec Varisti Quadive degenerant. eaque Germaniae velut frons est, quatenus Danuvio praecingitur. Marcomanis Quadisque usque ad nostram memoriam reges manserunt ex gente ipsorum, nobile Marobodui et Tudri genus: iam et externos patiuntur; sed vis et potentia regibus ex auctoritate Romana. raro armis nostris, saepius pecunia iuvantur, nec minus valent.

retro Marsigni Cotini Osi Buri terga Marcomanorum Quadorumque claudunt. 43 e quibus Marsigni et Buri sermone cultuque Suebos referunt: Cotinos Gallica, Osos Pannonica lingua coarguit non esse Germanos, et quod tributa patiuntur. partem tributorum Sarmatae, partem Quadi ut alienigenis imponunt. Cotini, quo magis pudeat, et ferrum effo-

2. quali *C.* marcomañorum *b.* 3. etiam ipsa *b Hauptius.* sede *c.* boiis *b,* bois *BCc.* 4. parta *Cc,* parata *Bb.* maristi *C,* Naristi *ceteri.* 5. danuuio *BC,* danubio *bc.* 6. praecingitur *Tagmannus,* peragitur *BbCc.* arcomanis *omissa* M *quae minio pingi debebat B,* marcomanis *cum litura supra* n *b.* quadis ue *C.* usque *om c.* 7. manserunt *Cc,* mansere *B,* manser̃ *b.* 8. marobodui *b,* marabodui *B,* marobod tui *C,* Marbodui *c.*

43, 1. gotini *BbCc et in margine* β. Burii *Cc.* marcomanorum *cum litura supra* n *b,* Marchomanorũ *Cc.* 2. q̊dorũq; *Cc.* 3. Sueuos *Bbc,* sceuos *pr C et inde corr* sv. gotinos *BbCc.* 4. galitaosos panonica *C.* 6. quali *C.* ut *Bbc,* et *c.* 7. Cotini *Cc,* gotini *Bb.* pudēt *C.*

diunt. omnesque hi populi pauca campestrium, ceterum saltus et vertices montium iugumque insederunt. dirimit enim scinditque Suebiam continuum montium iugum, ultra quod plurimae gentes agunt. ex quibus latissime patet Lygiorum nomen in plures civitates diffusum. valentissimas nominasse sufficiet, Harios Helvaeonas Manimos Helisios Nahanarvalos. apud Nahanarvalos antiquae religionis lucus ostenditur. praesidet sacerdos muliebri ornatu, sed deos interpretatione Romana Castorem Pollucemque memorant. ea vis numini; nomen Alcis. nulla simulacra, nullum peregrinae superstitionis vestigium: ut fratres tamen, ut iuvenes venerantur. ceterum Harii super vires, quibus enumeratos paulo ante populos antecedunt, truces insitae feritati arte ac tempore lenocinantur. nigra

8. hii *C.* paucam canpest^i^um *C.* 9. iugumque *delendum esse censuit Acidalius.* 10. sinditq; *C.* Sueuiam *BbCc.* concinuũ *C.* 12. Legiorum (ł y) *B*, legiorum (i) *b*, Ligij *in margine* β, leugiorum *C*, legiorum (ł ue) *cc*². 14. Heluetonas (ł c) *B*, helueconas *b Hauptius*, eluheconas *C*, Hevechonas *cc*². Helysios *BCc et supra* ł halisienas (r) *B*, elisios *b Hauptius.* 15. nahanarualos *C*, Nahanarualos (ł naharualos) *B*, naharualos *b*, nachanarualos *c.* naharualos *Bb*, nacharualos *Cc.* regionis *Cc.* 18. memorant *Cc*, memorat *B*, nōīat *lineola inducta et punctis a* β *infra positis deletum ante* memorat *b.* 19. Alcis *BCc*, aleis *b.* 20. iuenes *C.* 21. alii *BbCc*, arii *libri non nulli ut et paulo ante.* 22. truces *Beroaldus*, trucis *BC*, trucis *b*, trucīs *c.* 23. laenocinantur *b.* nigras *pr C.*

scuta, tincta corpora; atras ad proelia noctes legunt ipsaque formidine atque umbra feralis exercitus terrorem inferunt, nullo hostium sustinente novum ac velut infernum aspectum: nam primi in omnibus proeliis oculi vincuntur. trans Lygios Gotones regnantur, paulo iam adductius quam ceterae Germanorum gentes, nondum tamen supra libertatem. protinus deinde ab Oceano Rugii et Lemovii. omniumque harum gentium insigne rotunda scuta, breves gladii et erga reges obsequium.

44 Suionum hinc civitates, ipso in Oceano, praeter viros armaque classibus valent. forma navium eo differt quod utrinque prora paratam semper appulsui frontem agit. nec velis ministrant nec remos in ordinem lateribus adiungunt: solutum, ut in quibusdam fluminum, et mutabile, ut res poscit, hinc vel illinc remigium. est apud illos et opibus honos; eoque unus imperitat, nullis iam exceptionibus, non precario iure parendi. nec arma, ut apud ceteros Germanos, in promiscuo, sed clausa sub custode,

24. p̃lium *C.* 25. fertilis *C.* 26. ostium β. substinente *c.* 28. Lygios *BCc,* ligios *b.* gothones *BbCc.* regnantur *c,* regnãt *BC,* regnant *b.* 29. aductius *C.* 30. non *om c,* dum *om C.* 31. prot^{li}enus *B.* Lemouii *BCc,* lemonii *b,* v *supra* n *posuit, sed in margine* Lemonii β.

44, 1. ip̃o *Cc,* ip̃e *B,* ipsae *b.* occeano *Cc,* oceánum *Bb,* no *supra adscripsit* β. 3. utriq; *C.* fronte *Cc.* 4. ministrantur *libri, correxit Lipsius.* 7. vel hic illinc *b,* vel illhinc *c.* 8. non *Bb,* nec *Cc.* 10. in *Bbc,* neq; *C.* promisco *c.*

et quidem servo, quia subitos hostium incursus prohibet Oceanus, otiosae porro armatorum manus facile lasciviunt: enimvero neque nobilem neque ingenuum, ne libertinum quidem armis praeponere regia utilitas est.

45 trans Suionas aliud mare, pigrum ac prope immotum, quo cingi cludique terrarum orbem hinc fides quod extremus cadentis iam solis fulgor in ortum edurat adeo clarus ut sidera hebetet. sonum insuper emergentis audiri formasque equorum et radios capitis aspici persuasio adicit. illuc usque et fama vera tantum natura.

ergo iam dextro Suebici maris litore Aestiorum gentes adluuntur; quibus ritus habitusque Sueborum, lingua Britannicae propior. matrem deum venerantur. insigne superstitionis formas aprorum gestant: id pro armis omniumque tutela securum

11. ostium β. 12. otiosae *Colerus,* ociosa *Bb,* ȯcciosa *C,* otiosa *c.* 13. lasceuiunt *pr C.*

45, 1. Suionas *BCc,* suiones *b.* inmotum *C.* 2. cigni *C.* claudiq; *Cc.* 4. ortum *Bb,* ortus *Cc.* ^{h}ebetet *B.* 5. emergentis *om C.* formas (*om* que) *Cc.* equorum *margo Vaticani* VRB 655, *Colerus et TFaber,* deorum *libri.* formaeque decorem *Heinsius.* 6. adiicit *BbCc.* illhuc *c.*

8. erga *C.* dextra *C.* Saeuici *BCc*, seuici *b*, *supra* ł sueuici Bc^{2}, sueuici *et in margine* suionici β. littore *Cc.* Aestiorum *BCc,* estiorum *b,* eflu *supra scripsit et in margine* eflui β. 9. adluuntur C, alluuntur *c,* abluuntur *Bb.* hitusq; *C.* Sueuorum *BbCc.* 10. britanice *C.* 12. omnique *Lipsius et codex Turicensis.*

deae cultorem etiam inter hostis praestat. rarus ferri, frequens fustium usus. frumenta ceterosque fructus patientius quam pro solita Germanorum inertia laborant. sed et mare scrutantur ac soli omnium sucinum, quod ipsi glaesum vocant, inter vada atque in ipso litore legunt. nec quae natura quaeve ratio gignat, ut barbaris, quaesitum compertumve; diu quin etiam inter cetera eiectamenta maris iacebat, donec luxuria nostra dedit nomen. ipsis in nullo usu: rude legitur, informe perfertur, pretiumque mirantes accipiunt. sucum tamen arborum esse intellegas, quia terrena quaedam atque etiam volucria animalia plerumque interlucent, quae implicata humore mox durescente materia cluduntur. fecundiora igitur nemora lucosque, sicut orientis secretis, ubi tura balsamaque sudantur, ita occidentis insulis terrisque inesse crediderim; quae vicini solis radiis expressa atque liquentia in proximum mare labuntur ac vi tempestatum in adversa litora exundant. si naturam sucini admoto

13. hostis *B*, ostis *b*, h *addidit* β, hostes *Cc*. 16. scrutatur *C*. 17. sucinum *BCc*, succinum *b*. glesum *libri*. 18. littore *BCc*. 19. gignit *Cc*. 22. uso *pr C*. ꝑfertur *b*. 23. preciūq; *Bb*. sucum *B'*, succum *bCc*. 24. intelligas *BbCc*. 25. plerunque *c*. 27. Foecondiora *C*, foecundiora *c*. 28. thura *c*. sudantur *Cc*, sudant *Bb*. 30. radiis *c*, radius *BbC*. expressa, ea regelantia *Lachmannus*. 31. labuntur, ea vi *Nipperdeius*. vi *Bbc*, ī *C*. 32. littora *BCc*. exudant *C*, exsudant *c*. sucini *Bc*, succini *bC*.

igni temptes, in modum taedae accenditur alitque flammam pinguem et olentem; mox ut in picem resinamve lentescit.

Suionibus Sitonum gentes continuantur. cetera similes uno differunt quod femina dominatur; in tantum non modo a libertate, sed etiam a servitute degenerant.

46 hic Suebiae finis. Peucinorum Venetorumque et Fennorum nationes Germanis an Sarmatis ascribam dubito: quamquam Peucini, quos quidam Bastarnas vocant, sermone cultu sede ac domiciliis ut Germani agunt. sordes omnium ac torpor procerum; conubiis mixtis non nihil in Sarmatarum habitum foedantur. Veneti multum ex moribus traxerunt: nam quidquid inter Peucinos Fennosque silvarum ac montium erigitur latrociniis pererrant.

33. igni *bc*, igne *BC*. tẽtes *BbCb*. tedae *bc*. 34. flamam *b*. 35. rasinãue *Cc*. 36. Sitonum *BCc*, sithonum *b et in margine* Sithones *b*, *Hauptius*. gentes *Ccβ*, gens *Bb*. continuatur *B*. 37. differuntur *Cc*. 39. degenerant *BCcβ*, degn(r)atur *b*.

46, 1. hic sueuie (Sueuię (ł sueuę) *B*, sueuiae (sueuae) *cc*²,) fines *BCc*, hi sueuię fines *b*. finis *Puteolanus*. Peucinorum *Cb*, Peucinorum (ł curo) *B*, curo *supra* peuci- *et in margine* peucini *β*, peucinorum (peucurorum) *cc*². Venethorumque *Bc*, *sed* h *puncto delevit c*². 2. fonnrorũ *C*. adscribam *Bc*. 4—13. domiciliis sunt in plaustro *C*. 6. connubiis *Bbc*. mixtos *Bc*, mistos *b*, o *puncto delevit et* i *supra adscripsit β*. nichil *B*. 7. fedantur *Bb*. Venethi *Bc*. 8. quicquid *Bbc*. Foennosque *c*.

hi tamen inter Germanos potius referuntur quia et domos figunt et scuta gestant et pedum usu ac pernicitate gaudent: quae omnia diversa Sarmatis sunt in plaustro equoque viventibus. Fennis mira feritas, foeda paupertas: non arma, non equi, non penates; victui herba, vestitui pelles, cubile humus; solae in sagittis spes, quas inopia ferri ossibus asperant. idemque venatus viros pariter ac feminas alit: passim enim comitantur partemque praedae petunt. nec aliud infantibus ferarum imbriumque suffugium quam ut in aliquo ramorum nexu contegantur. huc redeunt iuvenes, hoc senum receptaculum. sed beatius arbitrantur quam ingemere agris, inlaborare domibus, suas alienasque fortunas spe metuque versare. securi adversus homines, securi adversus deos, rem difficillimam assecuti sunt, ut illis ne voto quidem opus esset. cetera iam fabulosa: Hellusios et Oxionas ora hominum

10. referunt *c*. 11. figunt *Bb*, fingunt *c*. pedum *Lipsius*, pecudum *Bb*, *corr* peditum β, peditum *c*.

e
13. Fōnis *C*, Fœnnis *c*. 14. feda *B*. 15. cubille *C*. 16. spes *libri*, opes *Maiserus*. 18. cōmitātur *C*. 19. hymbriumque *BC*. 24. securi — assecuti *in litura* β. 25. difficillimam *Cc*, difficilem *Bb*. 26. sunt *om* *b*β.

l etionas
27. oxiones *B*, oxionas *bc*, l etionas *supra* β, exionas *C*.

voltusque, corpora atque artus ferarum gerere. quod ego ut incompertum in medium relinquam.

28. uoltusque *B*, uultusque *bCc*. et corpora *Cc*. 29. q^t *C*. CORNELII TACITI DE ORIGINE ET SITV GERMANORUM LIBER EXPLICIT *B* (*f.* 13ª), : ~ : ~ : ~ FINIT *b* (*f.* 47ª), finis: ~ Θελοσ *C* (*f.* 198ᵇ), ~ Τελως *c* (*f.* 12ª).

LOCI

AD ILLVSTRANDAM VETEREM GERMANIAM PRAECIPVI.

CHOROGRAPHIAE E COMMENTARIIS M. AGRIPPAE AB AVGVSTO EDITAE DE MENSVRA PROVINCIARVM CAPITA

8 Dacia, Getica finiuntur ab oriente desertis Sarmatiae, ab occidente flumine Vistula, a septentrione Oceano, a meridie flumine Histro. quae patent in longitudine milia passuum CCLXXX, in latitudine qua cognitum est milia passuum CCCLXXXVI.

18 Illyricum, Pannonia ab oriente flumine Drino, ab occidente desertis in quibus habitant Boi et

DIMENSVRATIO PROVINCIARVM *A i. e. codex Vaticanus* 244, DEMONSTRATIO PROVINCIARUM *B i. e. codex Vaticanus* 247.

8, 1. Dacia et *B*. Datia et Alania *D i. e. Dicuilus de mensura orbis terrae* 1, 7, 2 (1, 16). 2. iustula *A*, hiustia *D*. 3. istro *B*. qui patet *A*, patens *D*. 4. longitudinem decies centum milia, latitudo qua cognoscitur *D*. millia *A ubique?* qua *A*, quantum *B*. 5. milia passuum *om A*. ·CCCLXXXIII· *B*. iuxta Plinium Secundum in secundo *falso addidit D. vide infra Plinii* IV 81.

18, 1—3. Rhetia minor, Noricus, Pannonia, Illiricum, Dalmatia, Liburnia finiunt ab oriente Dardania, ab occidente flumine Rheno *D* 1, 4. (1, 11). 1. inliricum *C i. e. codex olim Wessofontanus, nunc Monacensis* 22035 *saec.* VIII. *f.* 61a. illyricum et *B*. trino *AC*. 2. dissertis *C*.

Carni, a septentrione flumine Danuvio, a meridie mari Hadriatico. quae patent in longitudine milia passuum DCXXX, in latitudine milia passuum CCCXXV.

19 Germania, Raetia, ager Noricus ab oriente flumine Vistula et silva Hercynia, ab occidente flumine Rheno, a septentrione Oceano, a meridie iugis Alpium et flumine Danuvio. quae pars panditur in longo milia passuum DCXXIIII, in lato milia passuum CCCXXVIII.

20 Gallia comata finitur ab oriente flumine Rheno,

3. canni *B*, carnii *C*. septemtrione *semper C*. danubio *ABD*, danobio *C*. 4. adriatico *ABCD*. qui pandit *A*, quarum spatia pandet *C*. 4—6. longitudo m. pm. DCXXXIII, latitudo CCCXXI *D*. 5. ·DCXX· *BC*. milia passuum *om C*. ·CCCXXXII· *B*. *Plinius* III 150 Illyrici latitudo qua maxima est CCCXXV p. colligit, longitudo a flumine Arsia ad flumen Drinium DXXX (*al.* DCCC? DV *Martianus* 6, 650), a Drinio (Trinio *A*) ad promunturium Acroceraunium CLXXV Agrippa prodidit.

19, 1. Germania omnis et Gothia finiuntur *D* 1, 7, 1 (1, 15). rhętia *AB*, recia *C f.* 59^b^. 2. wistula *A*, fistula *C*. hirinnia *A*, hircania *B*, hyrcania *C*. 3. aeneo *A*, aeno *B*, reno *C*. iugis achemei *AC f.* 60^a^ *et addit C* sic est vocabula montis, iugis achem et *B*, *om D*. *conf. c.* 15 Pars Italiae ad Alpes finitur ab oriente Histria et Carnia, ab occidente iugis Alpium —. danubio *ABD*, danobio *C*. 4. quae panduntur *B*, quarum spatia pandet *C*, patens *D*. pandit *A*. 5. in longitudine *C*. DCXXII *B*, DC·XXIII. *C*. 5. 6. longitudinem m. pm. circiter DCCC, in latitudinem CCCLXXXIIII *D*. latitudinem CCCXXVIII *C*. *vide Agrippam apud Plinium* IV 98.

20, 1. comata cum insulis brittanicis *D* 1, 2, 1 (1, 6). rino *C f.* 61^a^ *post c.* 18.

ab occidente saltu Pyrenaeo, a septentrione Oceano, a meridie Rhodano et montibus Cebennicis, longitudine mil. pass. DCCCCXXVIII, latitudine CCCLXIII.

RERVM GESTARVM DIVI AVGVSTI

CAPVT XXVI.

Omnium pro*vinciarum populi Romani*, quibus fini- 5 9
timae fuerunt [10] gentes quae n*ondum parerent imperio nostr*o, fines aux*i*. Gallias et Hispa[11]nias provi*ncias ab ea parte qua eas adluit* Oceanus a Gádibus ad osti[12]um Albis flum*inis pacavi*. *Alpes a reg*ione ea quae proxima est Ha[13]driano marí *ad Tuscum imperio adieci*, nulli genti bello per iniù[14]riam inlato. Cla*ssi qui praerat meo iussu* ab ostio Rheni ad sólis orientis re[15]gionem usque ad . . . . m navigavit, quo neque terra neque [16] mari quisquam Romanus ante id tempus

2. saltu *om D.* pyrrhenaeo *A,* pirineo *C,* pyrreneo *D.* septemtrione a meridie. oceano. *et reliqua om C.* oceano mari *D.* 3—4. Rhodano — CCCLXIII *e Dicuilo sumpsimus.* a meridie gallia narbonensis et aquitanica (gallia narbonensi et aquitanica. Gallia narbonensis et aquitanica finiuntur. *B?*) ab oriente alpibus, ab occidente saltu pyrrheneo, a septentrione montes catauenae et viribus (pyrenaeo montium catena et *B*), a meridie mari gallico *AB. vide Agrippam apud Plinium* IV 105.

5 9. 10 *supplevit A W Zumptius,* 11—14 *Mommsenus.* 15 *idem de Cimbrorum vel potius de Tastri promunturio, Hauptius de monte Sevone, Bergkius de sinu Codano cogitavit. quattuordecim litterarum spatium explent etiam verba Plinii* II 167 ad Scythicam plagam.

adit, Cimbrique et Charydes [1]|[7] et Semnones et eiusdem tractus alii Germanorum popu*li* per legatos amici[1]|[8]tiam meam et populi Romani petierunt.

CAPVT XXXI. XXXII.

5 51 Nostram am*icitiam petierunt* [5]|[2] per legat*o*s B*a*starn*ae Scythae*que et Sarmatarum *qui sunt citra fluviu*m [5]|[3] Tanaim *et u*ltra reg*e*s, *Alban*orumque rex et Hiber*orum et Medorum*.

54 Ad me supplices confug*erunt r*eges Parthorum Ti-
6 rida*tes et postea P*hrat*e*s [1]| regis Phrati*s filius*, Medorum *Artavasdes*, *Albanorum* Artaxa|res, Britannorum Dumnobell*aunus* et Tim . . . . , *Sugambr*orum| Maelo, Mar*c*omanorum Suebor*umque complures*.

E STRABONIS GEOGRAPHICORVM

LIBRO I.

p. 40
1, 17 . . . ὁμοίως δὲ καὶ κατορθώματα, ὅπου τι κατορθωθῆναι συνέβη παρὰ τὴν ἐμπειρίαν τῶν τόπων· — ἐάσας δὲ τὰ παλαιὰ τὴν νῦν Ῥωμαίων στρατείαν ἐπὶ Παρθυαίους ἱκανὸν ἡγοῦμαι τούτων τεκμήριον· ὡς δ' αὔτως τὴν ἐπί Γερμανοὺς καὶ Κελτούς, ἐν ἕλεσι καὶ δρυμοῖς ἀβάτοις ἐρημίαις τε τοπομαχούντων τῶν βαρβάρων καὶ τὰ ἐγγὺς πόρρω ποιούντων τοῖς ἀγνο–

5 51—6 3 *post Zumptium Mommsenus lacunas maximam partem e graecis supplevit.* 6 1 *pro* Albanorum, *ubi in graecis est* ΑΔ . . . | ΧΩΝ, Moschorum *et mox* 3 Sueborum Maroboduus *Bergkio placuit.*

οῦσι καὶ τὰς ὁδοὺς ἐπικρυπτομένων καὶ τὰς εὐπορίας τροφῆς τε καὶ τῶν ἄλλων.

p. 14
. . . καὶ γὰρ δὴ πολύ τι τοῖς νῦν ἡ τῶν Ῥωμαίων 2, 1
ἐπικράτεια καὶ τῶν Παρθυαίων τῆς τοιαύτης ἐμπειρίας προσδέδωκε, καθάπερ τοῖς μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρου στρατείαν, ὥς φησιν Ἐρατοσθένης· ὁ μὲν γὰρ τῆς Ἀσίας πολλὴν ἀνεκάλυψεν ἡμῖν καὶ τῶν βορείων τῆς Εὐρώπης ἅπαντα μέχρι τοῦ Ἴστρου· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τὰ ἑσπέρια τῆς Εὐρώπης ἅπαντα μέχρις Ἄλβιος ποταμοῦ τοῦ τὴν Γερμανίαν δίχα διαιροῦντος τά τε πέραν Ἴστρου τὰ μέχρι Τύρα ποταμοῦ· τὰ δὲ ἐπέκεινα μέχρι Μαιωτῶν καὶ τῆς εἰς Κόλχους τελευτώσης παραλίας Μιθριδάτης ὁ κληθεὶς Εὐπάτωρ ἐποίησε γνώριμα καὶ οἱ ἐκείνου στρατηγοί· οἱ δὲ Παρθυαῖοι τὰ περὶ τὴν Ὑρκανίαν καὶ τὴν Βακτριανὴν καὶ τοὺς ὑπὲρ τούτων Σκύθας γνωριμωτέρους ἡμῖν ἐποίησαν, ἧττον γνωριζομένους ὑπὸ τῶν πρότερον· ὥστε ἔχοιμεν ἄν τι λέγειν πλέον τῶν πρὸ ἡμῶν.

E LIBRO II. p. 117 sq.

Μάλιστα δ' οἱ νῦν ἄμεινον ἔχοιεν ἄν τι λέγειν 5, 12
περὶ τῶν κατὰ Πρεττανοὺς καὶ Γερμανοὺς καὶ τοὺς περὶ τὸν Ἴστρον τούς τε ἐντὸς καὶ τοὺς ἐκτὸς Γέτας τε καὶ Τυρεγέτας καὶ Βαστάρνας, ἔτι δὲ τοὺς περὶ τὸν Καύκασον, οἷον Ἀλβανοὺς καὶ Ἴβηρας.

2, 1, 4. *Eratosthenes apud Strabonem p.* 48.

5, 12, 2. Πρεττανοὺς *A i. e. codex Parisiensis* 1397 *saec.* XII *et C i. e. codex Parisiensis* 1393 *saec.* XIII *vel* XIV.
4. τυρρεγέτας *A.* 5. ἀρβανοὺς *C.*

p. 128
5, 30 Μετὰ δὲ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Κελτικὴν τὰ πρὸς ἕω λοιπά ἐστι τῆς Εὐρώπης, ἃ δίχα τέμνεται τῷ Ἴστρῳ ποταμῷ. φέρεται δ' οὗτος ἀπὸ τῆς ἑσπέρας ἐπὶ τὴν ἕω καὶ τὸν Εὔξεινον πόντον, ἐν ἀριστερᾷ λιπὼν τήν τε Γερμανίαν ὅλην ἀρξαμένην ἀπὸ τοῦ Ῥήνου καὶ τὸ Γετικὸν πᾶν καὶ τὸ τῶν Τυρεγετῶν καὶ Βασταρνῶν καὶ Σαυροματῶν μέχρι Τανάιδος ποταμοῦ καὶ τῆς Μαιώτιδος λίμνης, ἐν δεξιᾷ δὲ τήν τε Θρᾴκην ἅπασαν καὶ τὴν Ἰλλυρίδα κτλ.

E LIBRO IV.

p. 192
3, 2 .... μεταξὺ μὲν οὖν τοῦ Λίγηρος καὶ τοῦ Ἄραρος οἰκεῖ τὸ τῶν Αἰδούων ἔθνος, πόλιν ἔχον Καβυλλῖνον ἐπὶ τῷ Ἄραρι καὶ φρούριον Βίβρακτα, οἱ δὲ Αἴδουοι καὶ συγγενεῖς Ῥωμαίων ὠνομάζοντο καὶ πρῶτοι τῶν ταύτῃ προσῆλθον πρὸς τὴν φιλίαν καὶ συμμαχίαν. πέραν δὲ τοῦ Ἄραρος οἰκοῦσιν οἱ Σηκοανοί, διάφοροι καὶ τοῖς Ῥωμαίοις ἐκ πολλοῦ γεγονότες καὶ τοῖς Αἰδούοις, ὅτι πρὸς Γερμανοὺς προσεχώρουν πολλάκις κατὰ τὰς ἐφόδους αὐτῶν τὰς ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν, καὶ ἐπεδείκνυντό γε οὐ τὴν τυχοῦσαν δύναμιν, ἀλλὰ καί κοινωνοῦντες αὐτοῖς ἐποίουν μεγάλους καὶ ἀφιστάμενοι μικρούς· πρὸς δὲ τοὺς Αἰδούους καὶ διὰ ταῦτα μέν,

5, 30, 6. τυρεγγετῶν *C et pr B i. e. codex Mediceus plut.* XXVIII 5 *saec.* XV.

3, 2, 1. Δούβιος *libri,* Λίγηρος *corr editores.* 2. ἐδούων *ABl* (*Venetus* 377 *saec.* XV), ἐλούων *C.* 3. βίβραγκτα *C.* ἔδουοι 7. ἐδούοις 12. ἐδούους *libri.* 10 *sqq. apud Caesarem frustra quaeras.*

ἀλλ' ἐπέτεινε τὴν ἔχθραν ἡ τοῦ ποταμοῦ ἔρις τοῦ διείργουντος αὐτούς, ἑκατέρου τοῦ ἔθνους ἴδιον ἀξιοῦντος εἶναι τὸν Ἄραρα καὶ ἑαυτῷ προσήκειν τὰ διαγωγικὰ τέλη· νυνὶ δ' ὑπὸ τοῖς Ῥωμαίοις ἅπαντ' ἐστί.

Τὴν δ' ἐπὶ τῷ Ῥήνῳ πρῶτοι τῶν ἁπάντων οἰκοῦ- 3
σιν Ἐλουήττιοι, παρ' οἷς εἰσιν αἱ πηγαὶ τοῦ ποταμοῦ ἐν τῷ Ἀδούλᾳ ὄρει. τοῦτο δ' ἐστὶ μέρος τῶν Ἄλπεων, ὅθεν καὶ ὁ Ἀδούας εἰς τἀναντία μέρη ῥεῖ τὰ πρὸς τὴν ἐντὸς Κελτικὴν καὶ πληροῖ τὴν Λάριον λίμνην, πρὸς ᾗ ἔκτισται τὸ Κῶμον, εἶτ' ἐνθένδε εἰς τὸν Πάδον συμβάλλει, περὶ ὧν ὕστερον ἐροῦμεν. καὶ ὁ Ῥῆνος δὲ εἰς ἕλη μεγάλα καὶ λίμνην ἀναχεῖται μεγάλην, ἧς ἐφά- p. 193
πτονται καὶ Ῥαιτοὶ καὶ Οὐινδολικοὶ τῶν Ἀλπείων τινὲς καὶ τῶν ὑπεραλπείων. φησὶ δὲ τὸ μῆκος αὐτοῦ σταδίων ἑξακισχιλίων Ἀσίνιος, οὐκ ἔστι δέ· ἀλλ' ἐπ' εὐθείας μὲν τοῦ ἡμίσους ὀλίγον ἂν ὑπερβάλλοι, τοῖς δὲ σχολιώμασι καὶ χίλιοι προστεθέντες ἱκανῶς ἂν ἔχοιεν· καὶ γὰρ ὀξύς ἐστι, διὰ τοῦτο δὲ καὶ δυσγεφύρωτος καὶ διὰ πεδίων ὕπτιος φέρεται τὸ λοιπὸν καταβὰς ἀπὸ τῶν ὀρῶν· πῶς οὖν οἷόν τε μένειν ὀξὺν καὶ βίαιον, εἰ τῷ ὑπτιασμῷ προσδοίημεν καὶ σχολιότητας πολλὰς καὶ μακράς; φησὶ δὲ καὶ δίστομον εἶναι μεμψάμενος τοὺς πλείω λέγοντας· ἐγκυκλοῦνται μὲν δή τινα χώραν ταῖς σχολιότησι καὶ οὗτος καὶ ὁ Σηκοάνας, οὐ τοσαύτην

3, 2. αἱ του ἀτιοι *libri*, Ἐλουήττιοι *Cluverius*. 3. διαδου ἐλλα *libri*, Ἀδούλᾳ *Xylander*. 5. λαρίαν *A*. 9. ῥετοι *ABl*, καίρετοι *C om antea* καὶ. οὐινδολιγοὶ *ABl*. ἄλπεων *AC*. 11. ἀλλ' ἀπ' *ABC*. 20. σηχουάνας *ABl*.

[δέ]. ἀμφότεροι δὲ ῥέουσιν ἐπὶ τὰς ἄρκτους ἀπὸ τῶν νοτίων μερῶν· πρόκειται δ᾽ αὐτῶν ἡ Πρεττανική, οὗ μὲν Ῥήνου καὶ ἐγγύθεν ὥστε καθορᾶσθαι τὸ Κάντιον, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἑῷον ἄκρον τῆς νήσου, τοῦ δὲ Σηκοάνα μικρὸν ἀπωτέρω· ἐνταῦθα δὲ καὶ τὸ ναυπήγιον συνεστήσατο Καῖσαρ ὁ θεὸς πλέων εἰς τὴν Πρεττανικήν. τοῦ δὲ Σηκοάνα τὸ πλεόμενον ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ Ἄραρος δεχομένων τὰ φορτία μικρῷ πλέον ἐστὶν ἢ τὸ τοῦ Λίγηρος καὶ τὸ τοῦ Γαρούνα· τὸ δὲ ἀπὸ Λουγδούνου μέχρι τοῦ Σηκοάνα χιλίων σταδίων ἐστίν, ἔλαττον δ᾽ ἢ διπλάσιον τούτου [τὸ] ἀπὸ τῶν εἰσβολῶν τοῦ Ῥοδανοῦ μέχρι Λουγδούνου. φασὶ δὲ καὶ πολυχρύσους τοὺς Ἐλουηττίους, μηδὲν μέντοι ἧττον ἐπὶ λῃστείαν τραπέσθαι τὰς τῶν Κίμβρων εὐπορίας ἰδόντας· ἀφανισθῆναι δ᾽ αὐτῶν τὰ δύο φῦλα τριῶν ὄντων κατὰ στρατείας. ὅμως δ᾽ ἐκ τῶν λοιπῶν τὸ τῶν ἐπιγόνων πλῆθος ἐδήλωσεν ὁ πρὸς Καίσαρα τὸν θεὸν πόλεμος, ἐν ᾧ περὶ τετταράκοντα μυριάδες σωμάτων διεφθάρησαν, τοὺς δὲ λοιποὺς σώζεσθαι μεθῆκεν εἰς ὀκτακισχιλίους, ὅπως μὴ τοῖς Γερμανοῖς ὁμόροις οὖσιν ἔρημον τὴν χώραν ἀφῇ.

4 Μετὰ δὲ τοὺς Ἐλουηττίους Σηκοανοὶ καὶ Μεδιο–

21. δέ *Kramerus addidit.* 22. 26. πρεττανικὴ, πρεττανικὴν *AC.* 30. ἢ χιλίων *libri,* ἢ *delevit Coraes.* δ᾽ *addidit Coraes.* 31. τὸ *add Coraes.* 33. ελουητανοὺς *libri.* τρέπεσθαι *libri.* 35. στρατιὰς *BClA.* 36. τόπων *post* λοιπῶν *delevit Meinekius.* 38. 39. *longe aliter Caesar Bg.* 1, 29 (*Orosius* 6, 7).

4, 1. σελουηττίους *ABl.* μηδιοματρικοὶ *CA.*

ματρικοὶ κατοικοῦσι τὸν Ῥῆνον, ἐν οἷς ἵδρυται Γερμανικὸν ἔθνος περαιωθὲν ἐκ τῆς οἰκείας Τρίβοκχοι. ἐν δὲ τοῖς Σηκοανοῖς ἐστι τὸ ὄρος ὁ Ἰουράσιος, διορίζει δ' Ἐλβηττίους καὶ Σηκοανούς. ὑπὲρ οὖν τῶν Ἐλβηττίων καὶ τῶν Σηκοανῶν Αἴδουοι καὶ Λίγγονες οἰκοῦσι πρὸς δύσιν, ὑπὲρ δὲ τῶν Μεδιομάτρικῶν Λεῦκοι καὶ τῶν Λιγγόνων τι μέρος. τὰ δὲ μεταξὺ ἔθνη τοῦ τε Λίγηρος καὶ τοῦ Σηκοάνα ποταμοῦ τὰ πέραν τοῦ Ῥοδανοῦ τε καὶ τοῦ Ἄραρος παράκειται πρὸς ἄρκτον τοῖς τε Ἀλλόβριξι καὶ τοῖς περὶ τὸ Λούγδουνον· τούτων δ' ἐπιφανέστατόν ἐστι τὸ τῶν Ἀρβέρνων καὶ τὸ τῶν Καρνούτων, δι' ὧν ἀμφοῖν ἐνεχθεὶς ὁ Λίγηρ εἰς τὸν ὠκεανὸν ἔξεισι. δίαρμα δ' ἐστὶν εἰς τὴν Πρεττανικὴν ἀπὸ τῶν ποταμῶν τῆς Κελτικῆς εἴκοσι καὶ τριακόσιοι στάδιοι· ὑπὸ γὰρ τὴν ἄμπωτιν ἀφ' ἑσπέρας ἀναχθέντες τῇ ὑστε- p. 194
ραίᾳ περὶ ὀγδόην ὥραν καταίρουσιν εἰς τὴν νῆσον. μετὰ δὲ τοὺς Μεδιοματρικοὺς καὶ Τριβόκχους παροικοῦσι τὸν Ῥῆνον Τρήουιροι, καθ' οὓς πεποίηται τὸ ζεῦγμα ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων νυνὶ τῶν στρατηγούντων τὸν Γερμανικὸν πόλεμον. πέραν δὲ ᾤκουν Οὔβιοι κατὰ τοῦτον τὸν τόπον, οὓς μετήγαγεν Ἀγρίππας ἑκόντας εἰς τὴν ἐντὸς τοῦ Ῥήνου. Τρηουίροις δὲ συνεχεῖς Νέρουιοι, καὶ τοῦτο Γερμανικὸν ἔθνος· τελευταῖοι

5. δὲ λουηττίους *A*. 6. οἱ δοῦοι *libri*. 8. λείγηρος *et* 13 λείγηρ *libri*. 12. ουαέρνων *ABC*. 14. βρεττανικὴν *libri?* 15. η *C*, ὀκτὼ *B*, εἴκοσι *ceteri*. 19. τρηοῦσγροι *A*, τριοῦσγροι *BCl*. 21. ουίβιοι *Al*, ἴμβροι *C*. 23. τρηούσγροις *Al*, τρηουάγροις *C*, τριουάγροις *B*.

δὲ Μενάπιοι πλησίον τῶν ἐκβολῶν ἐφ' ἑκάτερα τοῦ ποταμοῦ κατοικοῦντες ἕλη καὶ δρυμοὺς οὐχ ὑψηλῆς ἀλλὰ πυκνῆς ὕλης καὶ ἀκανθώδους. κατὰ τούτους δ' ἵδρυνται Σούγαμβροι Γερμανοί. πάσης δ' ὑπέρκεινται τῆς ποταμίας ταύτης οἱ Σόηβοι προσαγορευόμενοι Γερμανοὶ καὶ δυνάμει καὶ πλήθει διαφέροντες τῶν ἄλλων, ὑφ' ὧν οἱ ἐξελαυνόμενοι κατέφευγον εἰς τὴν ἐντὸς τοῦ Ῥήνου νυνί· καὶ ἄλλοι δὲ κατ' ἄλλους τόπους δυναστεύουσι καὶ διαδέχονται τὰ ζώπυρα τοῦ πολέμου τῶν πρώτων ἀεὶ καταλυομένων.

5 Τῶν δὲ Τρηουίρων καὶ Νερουίων Σένονες καὶ Ῥῆμοι πρὸς ἑσπέραν οἰκοῦσιν, ἔτι δ' Ἀτρεβάτιοι καὶ Ἐβούρωνες· τοῖς Μεναπίοις δ' εἰσὶ συνεχεῖς ἐπὶ τῇ θαλάττῃ Μορῖνοι καὶ Βελλοάκοι καὶ Ἀμβιανοὶ καὶ Σουεσσίωνες καὶ Κάλετοι μέχρι τῆς ἐκβολῆς τοῦ Σηκοάνα ποταμοῦ. ἐμφερὴς δ' ἐστὶ τῇ τῶν Μεναπίων ἥ τε τῶν Μορίνων καὶ ἡ τῶν Ἀτρεβατίων καὶ Ἐβουρώνων· ὕλη γάρ ἐστιν οὐχ ὑψηλῶν δένδρων πολλὴ μὲν οὐ τοσαύτη δὲ ὅσην οἱ συγγραφεῖς εἰρήκασι, τετρακισχιλίων σταδίων, καλοῦσι δ' αὐτὴν Ἀρδουένναν· κατὰ δὲ τὰς πολεμικὰς ἐφόδους συμπλέκοντες τὰς τῶν θάμνων λύγους βατώδεις οὔσας ἀπέφραττον τὰς παρόδους. ἔστι δ' ὅπου καὶ σκόλοπας κατέπηττον, αὐτοὶ δὲ

25. πλησίον *E* (*epitome Vaticana* 482, *saec.* XIV), *om ceteri.* 29. σώηβοι *Al.* 31. οἱ Οὔβιοι *Cluverius.*
5, 1. νεβρίων *ABCl, corr Xylander.* 2. ἀτρέβατοι *libri.* 3. ἰεβούρωνες *ABCl.* 7. ὁμορινῶν *ABC.* ἀτρεβαταίων *C*, ἀτρεβατοίων *A.* 12. ὄντας, *corr Casaubonus.* ἀνέφραττον *libri, corr Groskurdius.*

κατέδυνον εἰς τὰ βάθη πανοίκιοι, νησίδια ἔχοντες ἐν τοῖς ἕλεσι· ἐν μὲν οὖν ταῖς ἐπομβρίαις ἀσφαλεῖς τὰς καταφυγὰς εἶχον, ἐν δὲ τοῖς αὐχμοῖς ἡλίσκοντο ῥᾳδίως. νυνὶ δ' ἅπαντες οἱ ἐντὸς Ῥήνου καθ' ἡσυχίαν ὄντες ὑπακούουσι Ῥωμαίων.

Τὸ δὲ σύμπαν φῦλον, ὃ νῦν Γαλλικόν τε καὶ Γαλατικὸν καλοῦσιν, ἀρειμάνιόν ἐστι καὶ θυμικόν τε καὶ ταχὺ πρὸς μάχην, ἄλλως δὲ ἁπλοῦν καὶ οὐ κακόηθες. p. 195 4, 2 διὰ δὲ τοῦτο ἐρεθισθέντες μὲν ἀθρόοι συνίασι πρὸς τοὺς ἀγῶνας καὶ φανερῶς καὶ οὐ μετὰ περισκέψεως, ὥστε καὶ εὐμεταχείριστοι γίνονται τοῖς καταστρατηγεῖν ἐθέλουσι· καὶ γὰρ ὅτε βούλεται καὶ ὅπου καὶ ἀφ' ἧς ἔτυχε προφάσεως παροξύνας τις αὐτοὺς ἑτοίμους ἔσχε πρὸς τὸν κίνδυνον, πλὴν βίας καὶ τόλμης οὐδὲν ἔχοντας τὸ συναγωνιζόμενον. παραπεισθέντες δὲ εὐμαρῶς ἐνδιδόασι πρὸς τὸ χρήσιμον, ὥστε καὶ παιδείας ἅπτεσθαι καὶ λόγων. τῆς δὲ βίας τὸ μὲν ἐκ τῶν σωμάτων ἐστὶ μεγάλων ὄντων, τὸ δ' ἐκ τοῦ πλήθους· συνίασι δὲ κατὰ πλῆθος ῥᾳδίως διὰ τὸ ἁπλοῦν καὶ αὐθέκαστον, συναγανακτούντων τοῖς ἀδικεῖσθαι δοκοῦσιν ἀεὶ τῶν πλησίον. νυνὶ μὲν οὖν ἐν εἰρήνῃ πάντες εἰσὶ δεδουλωμένοι καὶ ζῶντες κατὰ τὰ προστάγματα τῶν ἑλόντων αὐτοὺς Ῥωμαίων, ἀλλ' ἐκ τῶν παλαιῶν χρόνων τοῦτο λαμβάνομεν περὶ αὐτῶν καὶ τῶν μέχρι νῦν συμμενόντων παρὰ τοῖς Γερμανοῖς νομίμων. καὶ γὰρ τῇ φύσει καὶ τοῖς πολιτεύμασιν. p. 196

4, 2, 2. ἀρημάνιον *ABCl.* 4. συνίασαν *AC.* 15. συναγανακτοῦντες *CB.* 20. καὶ *Meinekius, ex libri.*

ἐμφερεῖς εἰσι καὶ συγγενεῖς ἀλλήλοις οὗτοι, ὅμορόν τε οἰκοῦσι χώραν διοριζομένην τῷ Ῥήνῳ ποταμῷ καὶ παραπλήσια ἔχουσαν τὰ πλεῖστα. ἀρκτικωτέρα δ' ἐστὶν ἡ Γερμανία, κρινομένων τῶν τε νοτωίν μερῶν πρὸς τὰ νότια καὶ τῶν ἀρκτικῶν πρὸς τὰ ἀρκτικά. διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὰς μεταναστάσεις αὐτῶν ῥαδίως ὑπάρχειν συμβαίνει, φερομένων ἀγεληδὸν καὶ πανστρατιᾷ, μᾶλλον δὲ καὶ πανοικίων ἐξαιρόντων, ὅταν ὑπ' ἄλλων ἐκβάλλωνται κρειττόνων. οἵ τε Ῥωμαῖοι πολὺ ῥᾷον τούτους ἐχειρώσαντο ἢ τοὺς Ἴβηρας· καὶ γὰρ ἤρξαντο πρότερον καὶ ἐπαύσαντο ὕστερον ἐκείνοις πολεμοῦντες, τούτους δ' ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ πάντας κατέλυσαν, τοὺς ἀνὰ μέσον Ῥήνου καὶ τῶν Πυρηναίων ὀρῶν σύμπαντας. ἀθρόοι γὰρ καὶ κατὰ πλῆθος ἐμπίπτοντες ἀθρόοι κατελύοντο, οἱ δ' ἐταμίευον καὶ κατεκερμάτιζον τοὺς ἀγῶνας, ἄλλοτε ἄλλοι καὶ κατ' ἄλλα μέρη ληστρικῶς πολεμοῦντες. εἰσὶ μὲν οὖν μαχηταὶ πάντες τῇ φύσει, κρείτττους δ' ἱππόται ἢ πεζοί, καὶ ἔστι Ῥωμαίοις τῆς ἱππείας ἀρίστη παρὰ τούτων. ἀεὶ δὲ οἱ προσβορρότεροι καὶ παρωκεανῖται μαχιμώτεροι.

p. 206
6, 8 Ἑξῆς δὲ τὰ πρὸς ἕω μέρη τῶν ὀρῶν καὶ τὰ ἐπιστρέφοντα πρὸς νότον Ῥαιτοὶ καὶ Οὐινδολικοὶ κατέχουσι συνάπτοντες Ἐλουηττίοις καὶ Βοίοις· ἐπίκεινται γὰρ τοῖς ἐκείνων πεδίοις. οἱ μὲν οὖν Ῥαιτοὶ μέχρι τῆς Ἰταλίας καθήκουσι τῆς ὑπὲρ Οὐήρωνος καὶ Κώμου. καὶ ὅ γε Ῥαιτικὸς οἶνος τῶν ἐν τοῖς Ἰταλικοῖς ἐπαι-

29. δὲ καὶ *Coraes*, δ' *ex libri*. 41. προσβορρώτεροι *CE*.
6, 8, 3. Βοΐοις *editores*.

νουμένων οὐκ ἀπολείπεσθαι δοκῶν ἐν ταῖς τούτων ὑπωρείαις γίνεται· διατείνουσι δὲ καὶ μέχρι τῶν χωρίων δι' ὧν ὁ Ῥῆνος φέρεται· τούτου δ' εἰσὶ τοῦ φύλου καὶ Ληπόντιοι καὶ Καμοῦνοι. οἱ δὲ Οὐινδολικοὶ καὶ Νωρικοὶ τὴν ἐκτὸς παρώρειαν κατέχουσι τὸ πλέον μετὰ Βρεύνων καὶ Γεναύνων, ἤδη τούτων Ἰλλυριῶν. ἅπαντες δ' οὗτοι καὶ τῆς Ἰταλίας τὰ γειτονεύοντα μέρη κατέτρεχον ἀεὶ καὶ τῆς Ἐλουηττίων καὶ Σηκοανῶν καὶ Βοίων καὶ Γερμανῶν. ἰταμώτατοι δὲ τῶν μὲν Οὐινδολικῶν ἐξετάζοντο Λικάττιοι καὶ Κλαυτηνάτιοι καὶ Οὐέννωνες, τῶν δὲ Ῥαιτῶν Ῥουκάντιοι καὶ Κωτουάντιοι. καὶ οἱ Ἐστίωνες δὲ τῶν Οὐινδολικῶν εἰσὶ καὶ Βριγάντιοι, καὶ πόλεις αὐτῶν Βριγάντιον καὶ Καμβόδουνον καὶ ἡ τῶν Λικαττίων ὥσπερ ἀκρόπολις Δαμασία. τῆς δὲ πρὸς τοὺς Ἰταλιώτας τῶν λῃστῶν τούτων χαλεπότητος λέγεταί τι τοιοῦτον ὡς, ἐπειδὰν ἕλωσι κώμην ἢ πόλιν, οὐ μόνον ἡβηδὸν ἀνδροφονοῦντας, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῶν νηπίων προϊόντας τῶν ἀρρενῶν, καὶ μηδ' ἐνταῦθα παυομένους, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐγκύους γυναῖκας κτείνοντας ὅσας φαῖεν οἱ μάντεις ἀρρενοκυεῖν.

6. χαμοῦλοι *libri, corr Xylander*. 8. βρέγκων καὶ τενναύων *libri, corr Xylander*. 11. Βοΐων *editores*. 12. 13. Vennonetes — Vindelicorum gentes quattuor Cosuanetes, Rucinates, Licates, Catenates *in tropaeo Alpium apud Plinium* III 137. τῆς δὲ Οὐινδελκίας — Ρουνικᾶται — Κωνσουάνται — Λικάτιοι *Ptolemaeus* 2, 12. 15. σικάντιον *Al*, βικάντιον *CB, corr Xylander*. χανδόβουνον *libri, corr Kramerus ex Ptolemaeo*.

9 Μετὰ δὲ τούτους οἱ ἐγγὺς ἤδη τοῦ Ἀδριατικοῦ μυχοῦ καὶ τῶν κατὰ Ἀκυληίαν τόπων οἰκοῦσι, Νωρικῶν τέ τινες καὶ Κάρνοι· τῶν δὲ Νωρικῶν εἰσι καὶ οἱ Ταυρίσκοι. πάντας δ' ἔπαυσε τῶν ἀνέδην καταδρομῶν Τιβέριος καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δροῦσος θερείᾳ μιᾷ, ὥστ' ἤδη τρίτον καὶ τριακοστὸν ἔτος ἐστὶν ἐξ οὗ καθ' ἡσυχίαν ὄντες ἀπευτακτοῦσι τοὺς φόρους. κατὰ πᾶσαν δὲ τὴν τῶν Ἄλπεων ὀρεινὴν ἔστι μὲν καὶ γεώλοφα χωρία καλῶς γεωργεῖσθαι δυνάμενα καὶ αὐλῶνες εὖ συνεκτισμένοι, τὸ μέντοι πλέον καὶ μάλιστα περὶ τὰς κορυφάς, περὶ ὃ δὴ καὶ συνίσταντο οἱ λῃσταί, λυπρὸν καὶ ἄκαρπον διά τε τὰς πάχνας καὶ τὴν τραχύτητα τῆς γῆς. κατὰ σπάνιν οὖν τροφῆς τε καὶ ἄλλων ἐφείδοντο ἔσθ'
p. 207 ὅτε τῶν ἐν τοῖς πεδίοις, ἵν' ἔχοιεν χορηγούς· ἀντεδίδοσαν δὲ ῥητίνην πίτταν δᾷδα κηρὸν τυρὸν μέλι· τούτων γὰρ εὐπόρουν. ὑπέρκειται δὲ τῶν Κάρνων τὸ Ἀπέννινον ὄρος, λίμνην ἔχον ἐξιεῖσαν εἰς τὸν Ἀτησῖνον ποταμόν, ὃς παραλαβὼν Ἄταγιν ἄλλον ποταμὸν εἰς τὸν Ἀδρίαν ἐκβάλλει. ἐκ δὲ τῆς αὐτῆς λίμνης καὶ ἄλλος ποταμὸς εἰς τὸν Ἴστρον ῥεῖ, καλούμενος Ἰσάρας. καὶ γὰρ ὁ Ἴστρος τὰς ἀρχὰς ἀπὸ τούτων λαμβάνει τῶν ὀρῶν πολυσχιδῶν ὄντων καὶ πολυκεφάλων. μέχρι μὲν γὰρ δεῦρο ἀπὸ τῆς Λιγυστικῆς συνεχῆ τὰ ὑψηλὰ τῶν Ἄλπεων διέτεινε καὶ ἑνὸς ὄρους φαντασίαν παρεῖχεν, εἶτ' ἀνεθέντα καὶ ταπεινωθέντα ἐξαί-

9, 3. ταυτίσκοι *libri*, *corr Xylander*. 4. ἀναιδῆν *Al*, ἀνείδην *C*, ἀνέδην *B*. 12. τέχνας *libri*, πάχνας *Tyrwhittius*. 17. Ἀτησῖνον *Gosselinus*, *Meinekius*, ἰσάραν *libri*. 21. Ἰσάρας *Gosselinus*, *Meinekius*, ἀτησινός *libri*.

ρεται πάλιν εἰς πλείω μέρη καὶ πλείους κορυφάς. πρώτη δ' ἐστὶ τούτων ἡ του Ῥήνου πέραν καὶ τῆς λίμνης κεκλιμένη πρὸς ἕω ῥάχις μετρίως ὑψηλή, ὅπου αἱ τοῦ Ἴστρου πηγαὶ πλησίον Σοήβων καὶ τοῦ Ἑρκυνίου δρυμοῦ. ἄλλαι δ' εἰσὶν ἐπιστρέφουσαι πρὸς τὴν Ἰλλυρίδα καὶ τὸν Ἀδρίαν, ὧν ἐστι τό τε Ἀπέννινον ὄρος τὸ λεχθὲν καὶ τὸ Τοῦλλον καὶ Φλιγαδία, τὰ ὑπερκείμενα τῶν Οὐινδολικῶν, ἐξ ὧν ὁ Δούρας καὶ Κλάνις καὶ ἄλλοι πλείους χαραδρώδεις ποταμοὶ συμβάλλουσιν εἰς τὸ τοῦ Ἴστρου ῥεῖθρον.

E LIBRO VII.

p. 289

1, 1 Εἰρηκόσι δ' ἡμῖν περὶ τῆς Ἰβηρίας καὶ τῶν Κελτικῶν ἐθνῶν καὶ τῶν Ἰταλικῶν σὺν ταῖς πλησίον νήσοις ἐφεξῆς ἂν εἴη λέγειν τὰ λειπόμενα τῆς Εὐρώπης μέρη, διελοῦσι τὸν ἐνδεχόμενον τρόπον. λείπεται δὲ τὰ πρὸς ἕω* μὲν τὰ πέραν τοῦ Ῥήνου μέχρι τοῦ Τανάιδος καὶ τοῦ στόματος τῆς Μαιώτιδος λίμνης, καὶ ὅσα μεταξὺ τοῦ Ἀδρίου καὶ τῶν ἀριστερῶν τῆς Ποντικῆς θαλάττης μερῶν ἀπολαμβάνει πρὸς νότον μέχρι τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Προποντίδος ὁ Ἴστρος· διαιρεῖ γὰρ οὗτος ἅπασαν ὡς ἐγγυτάτω δίχα τὴν λεχθεῖσαν γῆν, μέγιστος τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην ποταμῶν, ῥέων πρὸς νότον κατ' ἀρχάς, εἶτ' ἐπιστρέφων εὐθὺς ἀπὸ τῆς δύσεως ἐπὶ τὴν ἀνατολὴν καὶ τὸν Πόντων. ἄρχεται μὲν

32. φλυγαδία *B*. 33. οὐινδελικῶν *libri*.

1, 1, 5. *asteriscum ascripsit Meinekius*, *Coraes* τείνοντα *pro* μὲν τὰ *coniecit*.

οὖν ἀπὸ τῶν Γερμανικῶν ἄκρων τῶν ἑσπερίων πλησίον δὲ καὶ τοῦ μυχοῦ τοῦ Ἀδριατικοῦ, διέχων αὐτοῦ περὶ χιλίους σταδίους· τελευτᾷ δ' εἰς τὸν Πόντον οὐ πολὺ ἄπωθεν τῶν τοῦ Τύρα καὶ τοῦ Βορυσθένους ἐκβολῶν, ἐκκλίνων πως πρὸς ἄρκτους. προσάρκτια μὲν οὖν ἐστι τῷ Ἴστρῳ τὰ πέραν τοῦ Ῥήνου καὶ τῆς Κελτικῆς· ταῦτα δ' ἐστὶ τά τε Γαλατικὰ ἔθνη καὶ τὰ Γερμανικὰ μέχρι Βασταρνῶν καὶ Τυρεγετῶν καὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Βορυσθένους, καὶ ὅσα μεταξὺ τούτου καὶ Τανάιδος καὶ τοῦ στόματος τῆς Μαιώτιδος εἴς τε τὴν μεσόγαιαν ἀνατείνει μέχρι τοῦ ὠκεανοῦ καὶ τῇ Ποντικῇ κλύζεται θαλάττῃ· μεσημβρινὰ δὲ τά τε Ἰλλυρικὰ καὶ τὰ Θρᾴκια καὶ ὅσα τούτοις ἀναμέμικται τῶν Κελτικῶν ἤ τινων ἄλλων, μέχρι τῆς Ἑλλάδος. λέγωμεν δὲ πρῶτον περὶ τῶν ἐκτὸς τοῦ Ἴστρου· πολὺ γαρ ἁπλούστερα τῶν ἐπὶ θάτερα μερῶν ἐστιν.

p. 290 2 Εὐθὺς τοίνυν τὰ πέραν τοῦ Ῥήνου μετὰ τοὺς Κελτοὺς πρὸς τὴν ἕω κεκλιμένα Γερμανοὶ νέμονται, μικρὸν ἐξαλλάττοντες τοῦ Κελτικοῦ φύλου τῷ τε πλεονασμῷ τῆς ἀγριότητος καὶ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς ξανθότητος, τἆλλα δὲ παραπλήσιοι καὶ μορφαῖς καί ἤθεσι καὶ βίοις ὄντες, οἵους εἰρήκαμεν τοὺς Κελτούς. διὸ δὴ καί μοι δοκοῦσι Ῥωμαῖοι τοῦτο αὐτοῖς θέσθαι τοὔνομα ὡς ἂν γνησίους Γαάλτας φράζειν βουλόμενοι·

16. χιλίους καὶ διακοσίους (σ') *Coraes, Groskurdius. cf. p.* 314. 21. τυρρεγετῶν *B.* 27. λέγομεν *libri,* λέγωμεν *Casaubonus, Meinekius.*

2, 6. δὴ καὶ *Meinekius,* δίκαιά *libri.*

γνήσιοι γὰρ οἱ Γερμανοὶ κατὰ τὴν Ῥωμαίων διάλεκτον.

3 Ἔστι δὲ τὰ μὲν πρῶτα μέρη τῆς χώρας ταύτης τὰ πρὸς τῷ Ῥήνῳ μέχρι τῶν ἐκβολῶν ἀπὸ τῆς πηγῆς ἀρξαμένοις· σχεδὸν δέ τι καὶ τοῦτ' ἔστι τὸ ἑσπέριον τῆς χώρας πλάτος, ἡ ποταμία πᾶσα. ταύτης δὲ τὰ μὲν εἰς τὴν Κελτικὴν μετήγαγον Ῥωμαῖοι, τὰ δ' ἔφθη μεταστάντα εἰς τὴν ἐν βάθει χώραν, καθάπερ Μαρσοί· λοιποὶ δ' εἰσὶν ὀλίγοι καὶ τῶν Σουγάμβρων μέρος. μετὰ δὲ τοὺς παραποταμίους τἆλλά ἐστιν ἔθνη τὰ μεταξὺ τοῦ Ῥήνου καὶ τοῦ Ἄλβιος ποταμοῦ, ὃς παράλληλός πως ἐκείνῳ ῥεῖ πρὸς τὸν ὠκεανόν, οὐκ ἐλάττω χώραν διεξιὼν ἤπερ ἐκεῖνος. εἰσὶ δὲ μεταξὺ καὶ ἄλλοι ποταμοὶ πλωτοὶ (ὧν ἐν τῷ Ἀμασίᾳ Δροῦσος Βρουκτέρους κατεναυμάχησε), ῥέοντες ὡσαύτως ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν καὶ τὸν ὠκεανόν. ἐξῆρται γὰρ ἡ χώρα πρὸς νότον καὶ συνεχῆ ταῖς Ἄλπεσι ποιεῖ ῥάχιν τινὰ πρὸς ἕω τεταμένην, ὡς ἂν μέρος οὖσαν τῶν Ἄλπεων· καὶ δὴ καὶ ἀπεφήναντό τινες οὕτως διά τε τὴν λεχθεῖσαν θέσιν καὶ διὰ τὸ τὴν αὐτὴν ὕλην ἐκφέρειν· οὐ μὴν ἐπὶ τοσοῦτό γε ὕψος ἀνίσχει τὰ ταύτῃ ὄρη. ἐνταῦθα δ' ἐστὶν ὁ Ἑρκύνιος δρυμὸς καὶ τὰ τῶν Σοήβων ἔθνη, τὰ μὲν οἰκοῦντα ἐντὸς τοῦ δρυμοῦ, [καθάπερ τὰ τῶν

3, 4. τὰ ἔθνη τὰ μὲν *coniecit Kramerus.* 7. εἰσὶν Οὐσίποι *Madvigius.* 14. ἐξήρτηται *libri, corr Casaubonus.* 16. οὖσα *libri, corr Xylander.* 19. ὅρη *Meinekius*, μέρη *libri.* 20. ἑρκύννιος *C.* σάμων *Cl.* 21. *emblema in marginem reiecit Meinekius.*

Κοαδούων,] ἐν οἷς ἐστι καὶ τὸ Βουίαιμον τὸ τοῦ Μαροβόδου βασίλειον, εἰς ὃν ἐκεῖνος τόπον ἄλλους τε μετανέστησε πλείους καὶ δὴ καὶ τοὺς ὁμοεθνεῖς ἑαυτῷ Μαρκομμάνους. ἐπέστη γὰρ τοῖς πράγμασιν οὗτος ἐξ ἰδιώτου μετὰ τὴν ἐκ Ῥώμης ἐπάνοδον· νέος γὰρ ἦν ἐνθάδε καὶ εὐεργετεῖτο ὑπὸ τοῦ Σεβαστοῦ, ἐπανελθὼν δὲ ἐδυνάστευσε καὶ κατεκτήσατο πρὸς οἷς εἶπον Λουγίους τε, μέγα ἔθνος, καὶ Αἰλουαίους καὶ Γούτωνας καὶ μουγίλωνας καὶ Σιβίνους καὶ τῶν Σοήβων αὐτῶν μέγα ἔθνος, Σέμνωνας. πλὴν τά γε τῶν Σοήβων, ὡς ἔφην, ἔθνη τὰ μὲν ἐντὸς οἰκεῖ, τὰ δὲ ἐκτὸς τοῦ δρυμοῦ, ὅμορα τοῖς Γέταις. μέγιστον μὲν οὖν τὸ τῶν Σοήβων ἔθνος· διήκει γὰρ ἀπὸ τοῦ Ῥήνου μέχρι τοῦ Ἄλβιος· μέρος δέ τι αὐτῶν καὶ πέραν τοῦ Ἄλβιος νέμεται, καθάπερ Ἑρμόνδοροι καὶ Λαγκόβαρ-
p. 291 δοι· νυνὶ δὲ καὶ τελέως εἰς τὴν περαίαν οὗτοί γε ἐκπεπτώκασι φεύγοντες. κοινὸν δ᾽ ἐστὶν ἅπασι τοῖς ταύτῃ τὸ περὶ τὰς μεταναστάσεις εὐμαρὲς διὰ τὴν λιτότητα τοῦ βίου καὶ διὰ τὸ μὴ γεωργεῖν μηδὲ θησαυ-

22. κολδούων *libri*, *corr Kramerus*. μαροβούδου *Bl*, βαροβούδου *C*. 29. λουίους *libri*, Λουγίους *Cluverius*, *Meinekius*. 29. καὶ Αἰλουαίους *sive* Ἰλουαίους *conieci in Hauptii actis litterariis* 9, 248 (*conf. Tac. Germ.* 43. *Ptol.* 2, 11, 17), καὶ Βούρους *Zeussius*, καὶ ζούμους *libri*. βούτωνας *AB*, βούτονας *Cl*, *corr Cluverius*. 30. μουλγίλωνας *C*, Βουργουνδίωνας *Cluverius et conf. A ad Ptol.* 2, 11, 15, *sed et de Rugiis et de Turciliis* (*Ptol.* 2, 11, 14.) *cogitandum est*. Σειδινοὶ *Ptol. l. l.*
32. ᾧκει *libri*, *corr Cluverius*. 33. γαίταις *pr A*.
36. εὐμόνδοροι *libri*, *corr Casaubonus*. λαγκόσαργοι *libri*.

ρίζειν, ἀλλ' ἐν καλυβίοις οἰκεῖν ἐφήμερον ἔχουσι παρασκευήν· τροφὴ δ' ἀπὸ τῶν θρεμμάτων ἡ πλείστη καθάπερ τοῖς νομάσιν, ὥστ' ἐκείνους μιμούμενοι τὰ οἰκεῖα ταῖς ἁρμαμάξαις ἐπάραντες ὅπῃ ἂν δόξῃ τρέπονται μετὰ τῶν βοσκημάτων. ἄλλα δ' ἐνδεέστερά ἐστιν ἔθνη Γερμανικὰ Χηρούσκοί τε καὶ Χάττοι καὶ Γαμαβρίουιοι καὶ Χαττουάριοι· πρὸς δὲ τῷ ὠκεανῷ Σούγαμβροί τε καὶ Χάμαβοι καὶ Βρούκτεροι καὶ Κίμβροι Καῦκοί τε καὶ Καοῦλκοι καὶ Ἀμψιανοὶ καὶ ἄλλοι πλείους. ἐπὶ ταὐτὰ δὲ τῷ Ἀμασίᾳ φέρονται Βίσουργίς τε καὶ Λουπίας ποταμός, διέχων Ῥήνου περὶ ἑξακοσίους σταδίους, ῥέων διὰ Βρουκτέρων τῶν ἐλαττόνων. ἔστι δὲ καὶ Σάλας ποταμός, οὗ μεταξὺ καὶ τοῦ Ῥήνου πολεμῶν καὶ κατορθῶν Δροῦσος ἐτελεύτησεν ὁ Γερμανικός. ἐχειρώσατο δ' οὐ μόνον τῶν ἐθνῶν τὰ πλεῖστα, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐν τῷ παράπλῳ νήσους, ὧν ἐστι καὶ ἡ Βυρχανίς, ἣν ἐκ πολιορκίας εἷλε.

Γνώριμα δὲ ταῦτα κατέστη τὰ ἔθνη πολεμοῦντα 4 πρὸς Ῥωμαίους, εἶτ' ἐνδιδόντα καὶ πάλιν ἀφιστάμενα ἢ καὶ καταλείποντα τὰς κατοικίας· κἂν πλείω δὲ γνώριμα ὑπῆρξεν, εἰ ἐπέτρεπε τοῖς στρατηγοῖς ὁ Σεβαστὸς διαβαίνειν τὸν Ἄλβιν μετιοῦσι τοὺς ἐκεῖσε ἀπανιστα-

47. γαμαβρίουοι *A*, γαμαβρίουνοι *BCl*, Γαμαβρίουιοι *Meinekius*. 48. σούγαβροι *ABCl*. χαῦβοι *libri*, Χάμαβοι *Cluverius*. βούκτεροι *BCl*. 49. Καλούκωνες *Ptolemaeus*. καὶ χαμψιανοὶ *libri et editiones. conf. p.* 292. 50. βισουργίστα καὶ *B*. βισουργίσται καὶ *Cl*. 52. βουκτέρων *BCl*. 57. βίρχανις *C*, Βούρχανις νῆσος ἐν τῇ Κελτικῇ, ὡς Στράβων *Stephanus Byz*. 183, 8 *Mein*.

4, 3. καταλιπόντα *A*. 5. ἐπανισταμένους *libri, corr Coraes*.

μένους. νυνὶ δ' εὐπορώτερον ὑπέλαβε στρατηγεῖν τὸν ἐν χερσὶ πόλεμον, εἰ τῶν ἔξω τοῦ Ἄλβιος καθ' ἡσυχίαν ὄντων ἀπέχοιτο καὶ μὴ παροξύνοι πρὸς τὴν κοινωνίαν τῆς ἔχθρας. ἤρξαντο δὲ τοῦ πολέμου Σούγαμβροι πλησίον οἰκοῦντες τοῦ Ῥήνου, Μέλωνα ἔχοντες ἡγεμόνα· κἀκεῖθεν ἤδη διεδέχοντο ἄλλοτ' ἄλλοι δυναστεύοντες καὶ καταλυόμενοι, πάλιν δ' ἀφιστάμενοι, προδιδόντες καὶ τὰ ὅμηρα καὶ τὰς πίστεις. πρὸς οὓς ἡ μὲν ἀπιστία μέγα ὄφελος, οἱ δὲ πιστευθέντες τὰ μέγιστα κατέβλαψαν, καθάπερ οἱ Χηροῦσκοι καὶ οἱ τούτοις ὑπήκοοι, παρ' οἷς τρία τάγματα Ῥωμαίων μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Οὐάρου Κουιντιλλίου παρασπονδηθέντα ἀπώλετο ἐξ ἐνέδρας. ἔτισαν δὲ δίκας ἅπαντες καὶ παρέσχον τῷ νεωτέρῳ Γερμανικῷ λαμπρότατον θρίαμβον, ἐν ᾧ ἐθριαμβεύθη τῶν ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν σώματα καὶ γυναικῶν, Σεγιμοῦντός τε Σεγέστου υἱός, Χηρούσκων ἡγεμών, καὶ ἀδελφὴ αὐτοῦ, γυνὴ δ' Ἀρμενίου τοῦ πολεμαρχήσαντος ἐν τοῖς Χηρούσκοις ἐν τῇ πρὸς Οὔαρον p. 292 Κουιντίλλιον παρασπονδήσει καὶ νῦν ἔτι συνέχοντος τὸν πόλεμον, ὄνομα Θουσνέλδα, καὶ υἱὸς τριετὴς Θουμέλικος· ἔτι δὲ Σεσίθαγκος, Σεγιμήρου υἱὸς τῶν Χηρούσκων ἡγεμόνος, καὶ γυνὴ τούτου Ῥαμίς, Οὐκρομή-

9. σούγαβροι *AB*. 10. Maelo *Augustus* 6, 3.
11. διεδέχοντο *Coraes*, διεῖχον *libri*. 21. σεμιγοῦντος *libri*, *corr Casaubonus*. 25. *nomen utrumque et matris et filii corruptum certa emendatione sanari nullo modo potest.*
26. σεσίθαχος *libri et editiones*. αἰγιμήρους *AC*, αἰγιμήρου *Bl*, *corr Kramerus*. 27. Οὐκρομήρου *Meinekius*, οὐκρομίρου *libri*, ex Actumero *codex Mediceus plut.* 68, 2 *annalium Taciti* 11, 16, avo Catumero 11, 17.

ρου θυγάτηρ ἡγεμόνος Χάττων, καὶ Δευδόριξ, Βαιτόριγος τοῦ Μέλωνος ἀδελφοῦ υἱός, Σούγαμβρος. Σεγέστης δὲ ὁ πενθερὸς τοῦ Ἀρμενίου καὶ ἐξ ἀρχῆς διέστη πρὸς τὴν γνώμην αὐτοῦ καὶ λαβὼν καιρὸν ηὐτομόλησε καὶ τῷ θριάμβῳ παρῆν τῶν φιλτάτων, ἐν τιμῇ ἀγόμενος. ἐπόμπευσε δὲ καὶ Λίβης τῶν Χάττων ἱερεύς, καὶ ἄλλα δὲ σώματα ἐπομπεύθη ἐκ τῶν πεπορθημένων ἐθνῶν, Καούλκων καὶ Ἀμψιανῶν, Βρουκτέρων Οὐσίπων Χηρούσκων Χάττων Χαττουαρίων Μαρσῶν Τουβαττίων. διέχει δὲ τοῦ Ἄλβιος ὁ Ῥῆνος περὶ τρισχιλίους σταδίους, εἴ τις εὐθυπορούσας ἔχοι τὰς ὁδούς· νυνὶ δὲ διὰ σκολιᾶς καὶ ἑλώδους καὶ δρυμῶν κυκλοπορεῖν ἀνάγκη.

Ὁ δὲ Ἑρκύνιος δρυμὸς πυκνότερός τέ ἐστι καὶ μεγαλόδενδρος ἐν χωρίοις ἐρυμνοῖς κύκλον περιλαμβάνων μέγαν, ἐν μέσῳ δὲ ἵδρυται χώρα καλῶς οἰκεῖσθαι δυναμένη, περὶ ἧς εἰρήκαμεν. ἔστι δὲ πλησίον αὐτῆς ἥ τε τοῦ Ἴστρου πηγὴ καὶ ἡ τοῦ Ῥήνου καὶ ἡ μεταξὺ ἀμφοῖν λίμνη καὶ τὰ ἕλη τὰ ἐκ τοῦ Ῥήνου διαχεόμενα.

28. βαττων *A*, βαττῶν *BCl*, *corr Cluverius*. βαιτόριτος *ACl*, βαιτόριδος *B*, Βαιτόριγος *Coraes, sed et altera nominis pars corrupta est*. 29. σύγγαμβρος *AC*, σύγαμβρος *Bl*, Σούγαμβρος *Tzschuckius*. αἰγέστης *libri, corr Kramerus*. 33. Λίβης *nomen admodum dubium*. 35. Καούλκων (*conf. p.* 291 *et Hauptii act. litterar.* 9, 234. 236) *recepit Meinekius*, καθύλκων *libri*. καὶ ἀμψάνων *libri*, Καμψανῶν *Meinekius e Krameri coniectura, sed vide locos paulo ante laudatos*. βρουκτίρου *A*. νουσίπων *libri*. 36. χάττων *om A*, χαττῶν *C*. χαττουαρίων *AB*. λανδῶν *libri*, Λαγκοβάρδων *Groskurdius*, Μαρσῶν *Cluverius*. σουβαττίων *libri*, Τουβαντίων *Cluverius*. 39. διὰ δυσκολίας *AC*.

ἔστι δ' ἡ λίμνη τὴν μὲν περίμετρον σταδίων πλειόνων ἢ πενταχοσίων, δίαρμα δὲ ἐγγὺς διαχοσίων. ἔχει δὲ καὶ νῆσον, ᾗ ἐχρήσατο ὁρμητηρίῳ Τιβέριος ναυμαχῶν πρὸς Οὐινδολιχούς. νοτιωτέρα δ' ἐστὶ τῶν τοῦ Ἴστρου πηγῶν καὶ αὕτη [καὶ ὁ Ἑρκύνιος δρυμός], ὥστ' ἀνάγκη τῷ ἐκ τῆς Κελτικῆς ἐπὶ τὸν Ἑρκύνιον δρυμὸν ἰόντι πρῶτον μὲν διαπερᾶσαι τὴν λίμνην, ἔπειτα τὸν Ἴστρον, εἶτ' ἤδη δι' εὐπετεστέρων χωρίων ἐπὶ τὸν δρυμὸν τὰς προβάσεις ποιεῖσθαι δι' ὀροπεδίων. ἡμερήσιον δ' ἀπὸ τῆς λίμνης προελθὼν ὁδὸν Τιβέριος εἶδε τὰς τοῦ Ἴστρου πηγάς. προσάπτονται δὲ τῆς λίμνης ἐπ' ὀλίγον μὲν οἱ Ῥαιτοί, τὸ δὲ πλέον Ἐλβήττιοι καὶ Οὐινδολικοί . . . καὶ ἡ Βοίων ἐρημία. μέχρι Παννονίων πάντες, τὸ πλέον δ' Ἑλβήττιοι καὶ Οὐινδολικοί, οἰκοῦσιν ὀροπέδια. Ῥαιτοὶ δὲ καὶ Νωρικοὶ μέχρι τῶν Ἀλπείων ὑπερβολῶν ἀνίσχουσι καὶ πρὸς τὴν Ἰταλίαν περινεύουσιν, οἱ μὲν Ἰνσούβροις συνάπτοντες οἱ δὲ Κάρνοις καὶ τοῖς περὶ τὴν Ἀκυληίαν χωρίοις. ἔστι δὲ καὶ ἄλλη ὕλη μεγάλη Γαβρῆτα ἐπίταδε τῶν Σοήβων, ἐπέκεινα δ' ὁ Ἑρκύνιος δρυμός· ἔχεται δὲ κἀκεῖνος ὑπ' αὐτῶν.

2, 1 Περὶ δὲ Κίμβρων τὰ μὲν οὐκ εὖ λέγεται, τὰ δ' ἔχει πιθανότητας οὐ μετρίας. οὔτε γὰρ τὴν τοιαύτην

5, 8. ἢ τριαχοσίων *libri*, πενταχοσίων *Velserus*, *Meinekius*. 10. ἰουνδολιχους *ABCl*. 11. *verba uncis inclusa e Lachmanni et Krameri sententia Meinekius in marginem reiecit*. 16. ἴδεν *A*, ἴδε *C*. 17. ρετοὶ *C*. 18. οὐινδελίχοι *C*. *lacunam indicavit Meinekius e Cluverii sententia. conf. Strabonis p.* 192 *sq.* 213. 313. 19. πάντες *om A*. 21. ἀλπίων *libri*.

αἰτίαν τοῦ πλάνητας γενέσθαι καὶ λῃστρικοὺς ἀποδέξαιτ' ἄν τις, ὅτι χερρόνησον οἰκοῦντες μεγάλῃ πλημμυρίδι ἐξελαθεῖεν ἐκ τῶν τόπων· καὶ γὰρ νῦν ἔχουσι τὴν χώραν ἣν εἶχον πρότερον, καὶ ἔπεμψαν τῷ Σε- p. 293 βαστῷ δῶρον τὸν ἱερώτατον παρ' αὐτοῖς λέβητα, αἰτούμενοι φιλίαν καὶ ἀμνηστίαν τῶν ὑπηργμένων, τυχόντες δὲ ὧν ἠξίουν ἀπῆραν· γελοῖον δὲ τῷ φυσικῷ καὶ αἰωνίῳ πάθει δὶς ἑκάστης ἡμέρας συμβαίνοντι προσοργισθέντας ἀπελθεῖν ἐκ τοῦ τόπου. ἔοικε δὲ πλάσματι τὸ συμβῆναί ποτε ὑπερβάλλουσαν πλημμυρίδα· ἐπιτάσεις μὲν γὰρ καὶ ἀνέσεις δέχεται, τεταγμένας δὲ καὶ περιοδιζούσας, ὁ ὠκεανὸς ἐν τοῖς τοιούτοις πάθεσιν. οὐκ εὖ δ' οὐδὲ ὁ φήσας ὅπλα αἴρεσθαι πρὸς τὰς πλημμυρίδας τοὺς Κίμβρους, οὐδ' ὅτι ἀφοβίαν οἱ Κελτοὶ ἀσκοῦντες κατακλύζεσθαι τὰς οἰκίας ὑπομένουσιν, εἶτ' ἀνοικοδομοῦσι, καὶ ὅτι πλείων αὐτοῖς συμβαίνει φθόρος ἐξ ὕδατος ἢ πολέμου, ὅπερ Ἔφορός φησιν. ἡ γὰρ τάξις ἡ τῶν πλημμυρίδων καὶ τὸ τὴν ἐπικλυζομένην χώραν εἶναι γνώριμον οὐκ ἔμελλε τοιαύτας τὰς ἀτοπίας παρέξειν. δὶς γὰρ ἑκάστης ἡμέρας τούτου συμβαίνοντος τὸ μηδ' ἅπαξ αἰσθάνεσθαι φυσικὴν οὖσαν τὴν παλίρροιαν καὶ ἀβλαβῆ, καὶ οὐ μόνοις τούτοις συμβαίνουσαν ἀλλὰ τοῖς παρωκεανίταις πᾶσι, πῶς οὐκ ἀπίθανον; οὐδὲ Κλείταρχος εὖ· φησὶ γὰρ τοὺς ἱππέας ἰδόντας τὴν ἔφοδον τοῦ πελάγους

2, 1, 5. ἐξελαθεῖεν *C? et libri non nulli*, ἐξελασθεῖεν *ceteri*. 14. περιοριζούσας *libri, corr Tzschuckius*. 21. ταύτας *libri*, τοιαύτας *Coraes*, *Meinekius*. 27. τοὺς ἱππέας *Alexandri*. *conf. Curtii hist.* 9, 9, 25 (*Arriani anab.* 6, 19).

ἀφιππάσασθαι καὶ φεύγοντας ἐγγὺς γενέσθαι τοῦ περικαταληφθῆναι. οὔτε δὲ τοσούτῳ τάχει τὴν ἐπίβασιν ὁρμωμένην ἱστοροῦμεν, ἀλλὰ λεληθότως προσιοῦσαν τὴν θάλατταν· οὔτε τὸ καθ' ἡμέραν γινόμενον καὶ πᾶσιν ἔναυλον ἤδη ὂν τοῖς πλησιάζειν μέλλουσι πρὶν ἢ θεάσασθαι, τοσοῦτον ἔμελλε παρέξεσθαι φόβον ὥστε φεύγειν, ὡς ἂν εἰ ἐξ ἀδοκήτου προσέπεσε.

2 Ταῦτά τε δὴ δικαίως ἐπιτιμᾷ τοῖς συγγραφεῦσι Ποσειδώνιος καὶ οὐ κακῶς εἰκάζει, διότι λῃστρικοὶ ὄντες καὶ πλάνητες οἱ Κίμβροι καὶ μέχρι τῶν περὶ τὴν Μαιῶτιν ποιήσαιντο στρατείαν, ἀπ' ἐκείνων δὲ καὶ ὁ Κιμμέριος κληθείη Βόσπορος, οἷον Κιμβρικός, Κιμμερίους τοὺς Κίμβρους ὀνομασάντων τῶν Ἑλλήνων. φησὶ δὲ καὶ Βοίους τὸν Ἑρκύνιον δρυμὸν οἰκεῖν πρότερον, τοὺς δὲ Κίμβρους ὁρμήσαντας ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον, ἀποκρουσθέντας ὑπὸ τῶν Βοίων ἐπὶ τὸν Ἴστρον καὶ τοὺς Σκορδίσκους Γαλάτας καταβῆναι, εἶτ' ἐπὶ Τευρίστας καὶ Ταυρίσκους, καὶ τούτους Γαλάτας, εἶτ' ἐπὶ Ἑλουηττίους, πολυχρύσους μὲν ἄνδρας εἰρηναίους δέ· ὁρῶντας δὲ τὸν ἐκ τῶν λῃστηρίων πλοῦτον ὑπερβάλλοντα τοῦ παρ' ἑαυτοῖς τοὺς Ἑλουηττίους ἐπαρθῆναι, μάλιστα δ' αὐτῶν Τιγυρίνους τε καὶ Του-

28. ἀφιππάσασθαι *Bl.* 30. ὁρωμένην *libri, corr Tyrwhittius.* 34. εἰ *om C.*

2, 1. δὴ *addidit Coraes, Meinekius.* 4. ὁ *Meinekius,* ἡ *libri.* 5. κληθεὶς *libri, corr Casaubonus.* 7. Βοίους *et mox* Βοίων *pro* Βοΐους, Βοΐων *Meinekius.* 10. κορδίσκους *C.* Ταυρίστας p. 296. 15. τιγυρήνους *libri.* κατὰ τὸν πρὸς Ἄμβρωνας καὶ Τωυγενοὺς πόλεμον p. 183.

γένους, ὥστε καὶ συνεξορμῆσαι. πάντες μέντοι κατε- p. 294
λύθησαν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων αὐτοί τε οἱ Κίμβροι καὶ οἱ συναράμενοι τούτοις, οἱ μὲν ὑπερβαλόντες τὰς Ἄλπεις εἰς τὴν Ἰταλίαν οἱ δ' ἔξω τῶν Ἄλπεων.

3 Ἔθος δέ τι τῶν Κίμβρων διηγοῦνται τοιοῦτον, ὅτι ταῖς γυναιξὶν αὐτῶν συστρατευούσαις παρηκολούθουν προμάντεις ἱέρειαι πολιότριχες, λευχείμονες, καρπασίνας ἐφαπτίδας ἐπιπεπορπημέναι, ζῶσμα χαλκοῦν ἔχουσαι, γυμνόποδες· τοῖς οὖν αἰχμαλώτοις διὰ τοῦ στρατοπέδου συνήντων ξιφήρεις, καταστέψασαι δ' αὐτοὺς ἦγον ἐπὶ κρατῆρα χαλκοῦν ὅσον ἀμφορέων εἴκοσιν· εἶχον δὲ ἀναβάθραν, ἣν ἀναβᾶσα .... ὑπερπετὴς τοῦ λέβητος ἐλαιμοτόμει ἕκαστον μετεωρισθέντα· ἐκ δὲ τοῦ προχεομένου αἵματος εἰς τὸν κρατῆρα μαντείαν τινὰ ἐποιοῦντο, ἄλλαι δὲ διασχίσασαι ἐσπλάγχνευον ἀναφθεγγόμεναι νίκην τοῖς οἰκείοις. ἐν δὲ τοῖς ἀγῶσιν ἔτυπτον τὰς βύρσας τὰς περιτεταμένας τοῖς γέρροις τῶν ἁρμαμαξῶν, ὥστ' ἀποτελεῖσθαι ψόφον ἐξαίσιον.

4 Τῶν δὲ Γερμανῶν, ὡς εἶπον, οἱ μὲν προσάρκτιοι παροικοῦσι τῷ ὠκεανῷ, γνωρίζονται δ' ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ῥήνου λαβόντες τὴν ἀρχὴν μέχρι τοῦ Ἄλβιος. τούτων δ' εἰσὶ γνωριμώτατοι Σούγαμβροί τε καὶ Κίμβροι. τὰ δὲ πέραν τοῦ Ἄλβιος τὰ πρὸς τῷ ὠκεανῷ παντάπασιν ἄγνωστα ἡμῖν ἐστιν. οὔτε γὰρ τῶν προ-

3, 6. καταστρέψασαι *ACl*. 8. *lacunam indicavit Meinekius*.

4, 2. παρήκουσι *libri, corr Coraes et Meinekius*.

τέρων οὐδένας ἴσμεν τὸν παράπλουν τοῦτον πεποιημένους πρὸς τὰ ἑωθινὰ μέρη τὰ μέχρι τοῦ στόματος τῆς Κασπίας θαλάττης, οὔθ' οἱ Ῥωμαῖοί πω προῆλθον εἰς τὰ περαιτέρω τοῦ Ἄλβιος· ὡς δ' αὔτως οὐδὲ πεζῇ παρωδεύκασιν οὐδένες. ἀλλ' ὅτι μὲν κατὰ μῆκος ἰοῦσιν ἐπὶ τὴν ἕω τὰ κατὰ τὸν Βορυσθένη καὶ τὰ πρὸς βορρᾶν [μέρη] τοῦ Πόντου χωρία ἀπαντᾷ, δῆλον ἐκ τῶν κλιμάτων καὶ τῶν παραλλήλων διαστημάτων. τί δ' ἐστί πέραν τῆς Γερμανίας καὶ τί τῶν ἄλλων τῶν ἑξῆς, εἴτε Βαστάρνας χρὴ λέγειν, ὡς οἱ πλείους ὑπονοοῦσιν, εἴτ' ἄλλους μεταξὺ ἢ Ἰάζυγας ἢ Ῥωξολανοὺς ἤ τινας ἄλλους τῶν ἁμαξοίκων οὐ ῥᾴδιον εἰπεῖν, οὐδ' εἰ μέχρι τοῦ ὠκεανοῦ παρήκουσι παρὰ πᾶν τὸ μῆκος, ἢ ἔστι τι ἀοίκητον ὑπὸ ψύχους ἢ ἄλλης αἰτίας, ἢ εἰ καὶ γένος ἀνθρώπων ἄλλο διαδέχεται μεταξὺ τῆς θαλάττης καὶ τῶν ἑῴων Γερμανῶν ἱδρυμένον. τοῦτο δὲ τὸ αὐτὸ ἀγνόημα καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐφεξῆς προσαρκτίων ἐπέχει. οὔτε γὰρ τοὺς Βαστάρνας οὔτε τοὺς Σαυρομάτας καὶ ἁπλῶς τοὺς ὑπὲρ τοῦ Πόντου οἰκοῦντας ἴσμεν, οὔθ' ὁπόσον ἀπέχουσι τῆς Ἀτλαντικῆς θαλάττης, οὔτ' εἰ συνάπτουσιν αὐτῇ.

7. οὐδένας *BCE Meinekius*, οὐδένα *Kramerus cum ceteris libris*. πεποιημένους *E et Parisiens. 1396 Meinekius*, πεποιημένον *ceteri*. 13. μέρη *eiecerunt Casaubonus, Coraes, Meinekius*. ἄπαντα *libri, corr Casaubonus*. 17. εἴτ' ἄλλους μεταξὺ *om C*. ῥαξυλανοὺς *et in margine* ῥαξναλους *Al*, ῥαξινάλνους *B*, ῥαξανάλους *C. conf. p. 114* ῥοξολάνοι *AE*, ῥωξολάνοι *BCl*. 18. ἀμαξικῶν *C*. 19. παράπαν *BCl?* 24. ἐπέχει *Meinekius ex Krameri coniectura*, ἔλεγεν *libri*.

Τὸ δὲ νότιον μέρος τῆς Γερμανίας τὸ πέραν τοῦ 3, 1 Ἄλβιος τὸ μὲν συνεχὲς ἀκρὴν ὑπὸ τῶν Σοήβων κατέχεται· εἶτ' εὐθὺς ἡ τῶν Γετῶν συνάπτει γῆ, κατ' ἀρ- p. 295 χὰς μὲν στενή, παρατεταμένη τῷ Ἴστρῳ κατὰ τὸ νότιον μέρος, κατὰ δὲ τοὐναντίον τῇ παρωρείᾳ τοῦ Ἑρκυνίου δρυμοῦ, μέρος τι τῶν ὀρῶν καὶ αὐτὴ κατέχουσα, εἶτα πλατύνεται πρὸς τὰς ἄρκτους μέχρι Τυρεγετῶν· τοὺς δὲ ἀκριβεῖς ὅρους οὐκ ἔχομεν φράζειν. διὰ δὲ τὴν ἄγνοιαν τῶν τόπων τούτων οἱ τὰ Ῥιπαῖα ὄρη καὶ τοὺς Ὑπερβορείους μυθοποιοῦντες λόγου ἠξίωνται, καὶ ἃ Πυθέας ὁ Μασσαλιώτης κατεψεύσατο * ταῦτα τῆς παρωκεανίτιδος, προσχήματι χρώμενος τῇ περὶ τὰ οὐράνια καὶ τὰ μαθηματικὰ ἱστορίᾳ. ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἐάσθωσαν· οὐδὲ γὰρ εἴ τινα Σοφοκλῆς τραγῳδεῖ περὶ τῆς Ὠρειθυίας λέγων ὡς *ἀναρπαγεῖσα* ὑπὸ Βορέου κομισθείη „ὑπέρ τε πόντον πάντ' ἐπ' ἔσχατα χθονὸς νυκτός τε πηγὰς οὐρανοῦ τ' ἀναπτυχάς, Φοίβου παλαιὸν κῆπον,“ οὐδὲν ἂν εἴη πρὸς τὰ νῦν, ἀλλ' ἐατέον, ὥσπερ καὶ ἐν τῷ Φαίδρῳ ὁ Σωκράτης. ἃ δὲ ἔκ τε τῆς παλαιᾶς ἱστορίας καὶ τῆς νῦν παρειλήφαμεν, ταῦτα λέγωμεν.

Οἱ τοίνυν Ἕλληνες τοὺς Γέτας Θρᾷκας ὑπελάμ- 2 βανον· ᾤκουν δ' ἐφ' ἑκάτερα τοῦ Ἴστρου καὶ οὗτοι καὶ οἱ Μυσοὶ Θρᾷκες ὄντες καὶ αὐτοὶ καὶ οὓς νῦν Μοισοὺς καλοῦσιν, κτλ.

3, 1, 5. παρορίᾳ *BCl?* 7. τυρρεγετῶν *libri.*
11. τ' αὐτῷ *C*, ταῦτα τὰ *libri non nulli*, πάντα *Coraes*, *om E.*
16. πάντα 17. τε ἀναπτύχας, φοίβου τε *libri.*
19. Σωκράτης ἐᾷ *Meinekius coniecit.*

p. 305
3, 15 Πρὸς δὲ ταῖς ἐκβολαῖς (τοῦ Ἴστρου) μεγάλη νῆσός ἐστιν ἡ Πεύκη· κατασχόντες δ' αὐτὴν Βαστάρναι Πευκῖνοι προσηγορεύθησαν· εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι νῆσοι πολὺ ἐλάττους, αἱ μὲν ἀνωτέρω ταύτης αἱ δὲ πρὸς τῇ θαλάττῃ. ἑπτάστομος γάρ ἐστι· μέγιστον δὲ τὸ ἱερὸν στόμα καλούμενον, δι' οὗ σταδίων ἀνάπλους ἐπὶ τὴν Πεύκην ἑκατὸν εἴκοσιν, ἧς κατὰ τὸ κάτω μέρος ἐποίησε τὸ ζεῦγμα Δαρεῖος· δύναιτο δ' ἂν ζευχθῆναι καὶ κατὰ τὸ ἄνω. τοῦτο δὲ καὶ πρῶτόν ἐστι στόμα ἐν ἀριστερᾷ εἰσπλέοντι εἰς τὸν Πόντον· τὰ δ' ἑξῆς ἐν παράπλῳ τῷ ἐπὶ τὸν Τύραν· διέχει δ' ἀπ' αὐτοῦ τὸ ἕβδομον στόμα περὶ τριακοσίους σταδίους. γίνονται οὖν μεταξὺ τῶν στομάτων νησῖδες. τὰ μὲν δὴ τρία στόματα τὰ ἐφεξῆς τῷ ἱερῷ στόματί ἐστι μικρά, τὰ δὲ λοιπὰ τοῦ μὲν πολὺ ἐλάττονα τῶν δὲ μείζονα· Ἔφορος δὲ πεντάστομον εἴρηκε τὸν Ἴστρον. ἐντεῦθεν δ' ἐπὶ Τύραν
p. 306 ποταμὸν πλωτὸν ἐνακόσιοι στάδιοι· ἐν δὲ τῷ μεταξὺ δύο λίμναι μεγάλαι, ἡ μὲν ἀνεῳγμένη πρὸς τὴν θάλατταν ὥστε καὶ λιμένι χρῆσθαι, ἡ δ' ἄστομος.

17 . . . . . ἡ δὲ ὑπερκειμένη πᾶσα χώρα τοῦ λεχθέντος μεταξὺ Βορυσθένους καὶ Ἴστρου πρώτη μέν ἐστιν ἡ τῶν Γετῶν ἐρημία, ἔπειτα οἱ Τυρεγέται, μεθ' οὓς οἱ Ἰάζυγες Σαρμάται καὶ οἱ Βασίλειοι λεγόμενοι καὶ Οὖργοι, τὸ μὲν πλέον νομάδες, ὀλίγοι δὲ καὶ γεωρ-

3, 15, 1. τοῦ Ἴστρου *excidisse putat Groskurdius.*
2. πεύκινοι *A*, πευκίνοι *C*, πευκινοὶ *Bl?* 7. εἴκοσι *Kramerus, corr Meinekius.* 17. ἐνναχόσιοι *Kramerus.*

17, 3. τυρρεγέται *ABl*, τυραγέται *epit.*, τυριγέται *C?*
5. Γεωργοὶ *pro* Οὖργοι *aperte falsa Mannerti coniectura. conf. v.* 5 *et p.* 311.

γίας ἐπιμελούμενοι· τούτους φασὶ καὶ παρὰ τὸν Ἴστρον οἰκεῖν, ἐφ' ἑκάτερα πολλάκις. ἐν δὲ τῇ μεσογαίᾳ Βαστάρναι μὲν ταῖς Τυρεγέταις ὅμοροι καὶ Γερμανοῖς, σχεδόν τι καὶ αὐτοὶ τοῦ Γερμανικοῦ γένους ὄντες, εἰς πλείω φῦλα διῃρημένοι. καὶ γὰρ Ἄτμονοι λέγονταί τινες καὶ Σιδόνες, οἱ δὲ τὴν Πεύκην κατασχόντες τὴν ἐν τῷ Ἴστρῳ νῆσον Πευκῖνοι, Ῥωξολανοὶ δ' ἀρκτικώτατοι τὰ μεταξὺ τοῦ Τανάιδος καὶ Βορυσθένους νεμόμενοι πεδία. ἡ γὰρ προσάρκτιος πᾶσα ἀπὸ Γερμανίας μέχρι τῆς Κασπίας πεδιάς ἐστιν, ἣν ἴσμεν· ὑπὲρ δὲ τῶν Ῥωξολανῶν εἴ τινες οἰκοῦσιν οὐκ ἴσμεν. . . .

Λοιπὴ δ' ἐστὶ τῆς Εὐρώπης ἡ ἐντὸς Ἴστρου καὶ 5, 1 τῆς κύκλῳ θαλάττης, ἀρξαμένη ἀπὸ τοῦ μυχοῦ τοῦ Ἀδριατικοῦ μέχρι τοῦ ἱεροῦ στόματος τοῦ Ἴστρου, ἐν ᾗ ἐστιν ἥ τε Ἑλλὰς καὶ τὰ τῶν Μακεδόνων καὶ τῶν Ἠπειρωτῶν ἔθνη καὶ τὰ ὑπὲρ τούτων πρὸς τὸν Ἴστρον καθήκοντα. . . . δεῖ δ' ἀπὸ τοῦ Ἴστρου τὴν ἀρχὴν p. 312 ποιήσασθαι τὰ ἐφεξῆς λέγοντας τοῖς περιοδευθεῖσι τόποις· ταῦτα δ' ἐστι τὰ συνεχῆ τῇ Ἰταλίᾳ τε καὶ ταῖς Ἄλπεσι καὶ Γερμανοῖς καὶ Δακοῖς καὶ Γέταις . . . . λέγωμεν δὴ τὰ Ἰλλυρικὰ πρῶτα συνάπτοντα τῷ τε Ἴστρῳ καὶ ταῖς Ἄλπεσιν, αἳ κεῖνται μεταξὺ τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Γερμανίας, ἀρξάμεναι ἀπὸ τῆς λίμνης

8. τυρρεγέταις *ABl*, τυριγέταις *C*? γερμανοὶ *ABC*. 10. Ἄλμονοι, Ὄλμονοι? *Zeussius* 127. 12. πεύκινοι *A*, πευκίνοι *C*, πευκινοί *Bl*. ῥωξανοὶ *AB*, ῥοξάνοι *CE*. *conf. p.* 294. 4, 17. 16. ῥωξανῶν *A*, ῥαξανῶν *B*, ῥωξάνων *CE*.

5, 1, 5. ἰσθμὸν *libri, corr Tyrwhittius*. 11. ἃ κεῖται 12. ἀρξάμενα *libri, corr Coraes*.

τῆς κατὰ τοὺς Οὐινδολικοὺς καὶ Ῥαιτοὺς καὶ Ἐλουηττίους.

2 Μέρος μὲν δή τι τῆς χώρας ταύτης ἠρήμωσαν οἱ Δακοὶ καταπολεμήσαντες Βοίους καὶ Ταυρίσκους, ἔθνη Κελτικὰ τὰ ὑπὸ Κριτασίρῳ, φάσκοντες εἶναι τὴν χώραν σφετέραν, καίπερ ποταμοῦ διείργοντος τοῦ Παρίσου, ῥέοντος ἀπὸ τῶν ὀρῶν ἐπὶ τὸν Ἴστρον κατὰ τοὺς Σκορδίσκους καλουμένους Γαλάτας· καὶ γὰρ οὗτοι τοῖς Ἰλλυρικοῖς ἔθνεσι καὶ τοῖς Θρᾳκίοις ἀναμὶξ ᾤκησαν· ἀλλ' ἐκείνους μὲν οἱ Δακοὶ κατέλυσαν, τούτοις δὲ καὶ συμμάχοις ἐχρήσαντο πολλάκις. τὸ δὲ λοιπὸν ἔχουσι Παννόνιοι μέχρι Σεγεστικῆς καὶ Ἴστρου πρὸς ἄρκτον καὶ ἕω· πρὸς δὲ τἆλλα μέρη ἐπὶ πλέον διατείνουσιν.

E POMPONII MELAE DE CHOROGRAPHIA

LIBRO I.

3. 15 Europa terminos habet ab oriente Tanain et Maeotida et Pontum, a meridie reliqua nostri maris, ab occidente Atlanticum, a septentrione Britannicum Oceanum . . . .
18 gentium prima est Scythia, alia quam dicta est ad Tanain, media ferme Pontici lateris; hinc in Aegaei partem pertinens Thraciae ac Macedoniae adiungitur. tum Graecia prominet Aegaeumque ab Ionio mari dirimit. Hadriatici la-

13. Ἐλουηττίους *Coraes, Meinekius,* τοινίους *libri* (*cf. p.* 192. 3, 2), Βοΐους *Casaubonus, Zeussius* 233.

2, 2. δάκοι *BCl.* . 3. εκρετοσείρῳ *AlB,* κρετοσίρω *C et B ex correctura. conf. p.* 303 *sq.* φάσκοντος *Al.* 8. δάκοι *BCl.* 10. μέχρις αἰγεστικῆς *A.*

tus Illyris occupat. inter ipsum Hadriaticum et Tuscum Italia procurrit. in Tusco intimo Gallia est, ultra Hispania. haec in occidentem diuque etiam 19
ad septentrionem diversis frontibus vergit. deinde rursus Gallia est, longe et a nostris litoribus huc usque permissa. ab ea Germani ad Sarmatas porriguntur, illi ad Asiam.

E LIBRO II.

. . . Callipidas Hypanis includit . . . Asiaces 1. 7
proximus intra Callipidas Asiacasque descendit. hos ab Histricis Tyra separat. surgit in Neuris: qua exit, sui nominis oppidum adtingit. at ille qui Scythiae 8
populos a sequentibus dirimit, apertis in Germania fontibus, alio quam desinit nomine exoritur. nam per inmania magnarum gentium diu Danubius est, deinde aliter eum adpellantibus accolis fit Hister acceptisque aliquot amnibus, ingens iam et eorum qui in nostrum mare decidunt tantum Nilo minor, totidem quot ille ostiis, sed tribus tenuibus, reliquis navigabilibus effluit.

. . . deinde Luna Ligurum et Tigulia et Genua 4. 72
et Sabatiaet Albingaunum, tum Paulo et Varum flumina, utraque ab Alpibus delapsa, sed Varum quia Italiam finit aliquanto notius. Alpes ipsae ab his lito- 73

7, 1. 2. callippidas *A i. e. codex Vaticanus* 4929 *saec.* x *ineuntis*. 3. pyra *Ax* (*reliqui libri aut omnes aut plerique*).
8, 7. Nilus — septem in ora se scindens — evolvitur 1, 8. 51.
72, 1. ligulia *Ax*. 2. albincaunum *Ax*.

ribus longe lateque diffusae, primo ad septentrionem magno gradu excurrunt, deinde ubi Germaniam adtigerunt, verso inpetu in orientem abeunt diremptisque populis inmanibus usque in Thraciam penetrant.

5. 74 Gallia, Lemanno lacu et Cebennicis montibus in duo latera divisa atque altero Tuscum pelagus adtingens altero Oceanum, hic a Varo illic a Rheno ad Pyrenaeum usque permittitur. pars nostro mari adposita (fuit aliquando Bracata, nunc Narbonensis) est magis culta et magis consita ideoque etiam lae-
79 tior. . . . Rhodanus non longe ab Histri Rhenique fontibus surgit: dein Lemanno lacu acceptus tenet inpetum seque per medium integer agens, quantus venit, egreditur, et inde contra in occidentem ablatus aliquamdiu Gallias dirimit.

E LIBRO III.

. . . Varduli, una gens hinc ad Pyrenaei iugi promunturium pertinens, cludit Hispanias.

2 16 Sequitur Galliae latus alterum, cuius ora primo nihil progressa in altum, mox tantumdem paene in pelagus excedens quantum retro Hispania abscesserat, Cantabricis fit adversa terris et grandi circuitu adflexa ad occidentem litus advertit. tunc ad septentriones conversa iterum longo rectoqne tractu
20 ad ripas Rheni amnis expanditur . . . regio quam

79, 1. histria archenique *Ax.*
1. vardulli *Aet non nulli alii.*

incolunt omnis Comata Gallia. populorum tria summa nomina sunt terminanturque fluviis ingentibus. namque a Pyrenaeo ad Garumnam Aquitani, ab eo ad Sequanam Celtae, inde ad Rhenum pertinent Belgae. Aquitanorum clarissimi sunt Ausci, Celtarum Haedui, Belgarum Treveri, urbesque opulentissimae in Treveris Augusta, in Haeduis Augustodunum, in Auscis
Eliumberrum . . . Rhenus Alpibus decidens prope a 24
capite duos lacus efficit, Venetum et Acronum. mox diu solidus et certo alveo lapsus haud procul a mari huc et illuc dispergitur, sed ad sinistram amnis etiamnum et donec effluat Rhenus, ad dextram primo angustus et sui similis, post ripis longe ac late recedentibus iam non amnis sed ingens lacus, ubi campos implevit, Flevo dicitur, eiusdemque nominis insulam amplexus fit iterum artior iterumque fluvius emittitur.

Germania hinc ripis eius usque ad Alpes, a 3. 25
meridie ipsis Alpibus, ab oriente Sarmaticarum confinio gentium, qua septentrionem spectat Oceanico
litore obducta est. qui habitant inmanes sunt ani- 26
mis atque corporibus et ad insitam feritatem vaste utraque exercent, bellando animos, corpora assuesuetudine laborum, maxime frigoris. nudi agunt antequam puberes sint, et longissima apud eos pue-

20, 7. treviri *margo A*. 8. angustodunum *A*.
26. 27, 1. *Caesar BG.* 4, 1, 9. 10. 6, 21, 3—5. 26, 3. assuetudinis et aliorum *pr A, corr ab altera manu*. assuetudinem *vel* -dine malorum, consuetudines laborum? *alii*.

ritia est. viri sagis velantur aut libris arborum,
27 quamvis saeva hieme. nandi non patientia tan-
tum illis, studium etiam est. bella cum finitimis
gerunt: causas eorum ex libidine arcessunt, neque
inperitandi prolatandique quae possident (nam ne
illa quidem enixe colunt), sed ut circa ipsos quae
28 iacent vasta sint. ius in viribus habent, adeo ut
ne latrocinii quidem pudeat, tantum hospitibus boni
mitesque supplicibus, victu ita asperi incultique ut
cruda etiam carne vescantur aut recenti aut cum
rigentem in ipsis pecudum ferarumque coriis ma-
29 nibus pedibusque subigendo renovarunt. terra
ipsa multis inpedita fluminibus, multis montibus
aspera et magna ex parte silvis ac paludibus invia.
paludum Suesia, Metia et Melsyagum maximae, sil-
varum Hercynia, et aliquot sunt quae nomen ha-
bent, sed illa dierum sexaginta iter occupans ut
30 maior aliis ita et notior. montium altissimi Taunus et
Retico, nisi quorum nomina vix est eloqui ore Ro-
mano. amnium in alias gentes exeuntium Danu-
bius et Rhodanus, in Rhenum Moenis et Lupia, in
31 Oceanum Amisis, Visurgis et Albis clarissimi. super
Albim Codanus ingens sinus magnis parvisque in-
sulis refertus est. hac re mare, quod gremio lito-

27, 2—6. *Caesar BG.* 4, 3, 1. 6, 23, 1. 2. 27, 4. 5. *BG.* 6, 22, 1. 6. sint *corr ex* sinunt? *A*, sinunt *vel* sinant *x*. 28, 2. 3. *BG.* 6, 23, 6. 9. 29, 5. habeant *pr A*. 6. *Caesar BG.* 6, 25, 4. 30, 1. quarum *pr A*. 5. amissisius urgis *Ax*. 31, 3. acre *Ax*.

rum accipitur, nusquam late patet nec usquam mari simile, verum aquis passim interfluentibus ac saepe transgressis vagum atque diffusum facie amnium spargitur: qua litora adtingit, ripis contentum insularum non longe distantibus, et ubique paene tantumdem, it angustum et par freto curvansque se subinde longo supercilio inflexum est. in eo 32
sunt Cimbri et Teutoni, ultra ultimi Germaniae Herminones.

Sarmatia intus quam ad mare latior, ab his quae 4. 33
secuntur Vistula amne discreta, qua retro abit usque ad Histrum flumen inmittitur. gens habitu armisque Parthicae proxima, verum ut caeli asperioris ita ingenii. non se urbibus tenent et ne sta- 34
tis quidem sedibus. ut invitavere pabula, ut cedens, ut sequens hostis exegit, ita res opesque secum trahens semper castra habitant, bellatrix, libera, indomita et usque eo inmanis atque atrox ut feminae etiam bella cum viris ineant; atque ut habiles sint, natis statim dextra aduritur mamma: inde expedita in ictus manu quae exeritur virile fit pectus. arcus tendere, equitare, venari puella- 35

7. contentus *Ax*, *corr Vossius*. 9. curansque *A*, curansque *alii*. 32, 2. imbri *Ax*. tautoni *Ax*, *corr non nulli*. 3. hermiones *Ax*.

33, 2. abiit *Ax*. 3. inmittit *Ax*. laus sarmatarum *margo A*. 34, 4. habitant *Ax*. 7. 8. amazonibus uri dexteram mammam *margo A*. 8. manus *Ax*, *corr Vadianus*. 35, 1. puellaria pensa apud amazones *margo A*.

ria pensa sunt, ferire hostem adultarum stipendium est, adeo ut non percussisse pro flagitio habeatur sitque eis poenae virginitas.

5. 36 inde Asiae confinia, nisi ubi perpetuae hiemes sedent et intolerabilis rigor, Scythici populi incolunt, fere omnes et in unum Belcae adpellati. in Asiatico litore primi Hyperborei super aquilonem Riphaeosque montes sub ipso siderum cardine iacent, ubi sol non cotidie ut nobis, sed primum verno aequinoctio exortus autumnali demum occidit, ideo sex mensibus dies et totidem aliis nox usque

44 continua est . . . . ultra Caspium sinum quidnam esset ambiguum aliquamdiu fuit, idemne Oceanus an tellus infesta frigoribus, sine ambitu ac sine

45 fine proiecta. sed praeter physicos Homerumque, qui universum orbem mari circumfusum esse dixerunt, Cornelius Nepos ut recentior, auctoritate sic certior; testem autem rei Quintum Metellum Celerem adicit eumque ita rettulisse commemorat: cum Galliae pro consule praeesset, Indos quosdam a rege Sueborum dono sibi datos; unde in eas terras devenissent requirendo cognosse, vi tempestatium ex Indicis aequoribus abreptos emensosque quae intererant tandem in Germaniae litora exisse. restat ergo pelagus, sed reliqua lateris eiusdem assiduo gelu durantur et ideo deserta sunt.

45, 7. botorum *A et plerique alii*, Baetorum *Vossius*, Sueborum *Plinius* II 170. 8. tempestatum *x*. 9. intere^{r}ant *A*.

. . . Britannia qualis sit qualesque progeneret, 6. 49
mox certiora et magis explorata dicentur. quippe
tamdiu clausam aperit ecce principum maximus,
nec indomitarum modo ante se, verum ignotarum
quoque gentium victor propriarum rerum fidem ut
bello affectavit ita triumpho declaraturus portat. ce- 50
terum, ut adhuc habuimus, inter septentrionem occidentemque proiecta grandi angulo Rheni ostia prospicit, dein obliqua retro latera abstrahit, altero Galliam, altero Germaniam spectans, tum rursus perpetuo margine directi litoris ab tergore abducta iterum se in diversos angulos cuneat triquetra et Siciliae maxime similis, plana, ingens, fecunda, verum iis quae pecora quam homines benignius alant . . .

super Britanniam Iuverna est, paene par spa- 53
tio, sed utrimque aequali tractu litorum oblonga, caeli ad maturanda semina iniqui, verum adeo luxuriosa herbis, non laetis modo sed etiam dulcibus, ut se exigua parte diei pecora inpleant et, nisi pabulo prohibeantur, diutius pasta dissiliant. . . . . cultores eius inconditi sunt et omnium virtutum ignari *quam aliae gentes aliquatenus tamen gnari*, pietatis admodum expertes.

49. britanniae descriptio *margo A.* 50. laus britanniae *margo A.* 53, 1. brittaniam *pr A.* 2. aequalis *Ax.* 4. luxuriosas herbas *Ax.* 6. *inter* dissiliant *et* cultores *tredecim fere litterarum spatium A.* memoranda de schotthis. eadem est enim hibernia quae et schotthia *margo A.*
8. 9. *ita Ax.*

54 triginta sunt Orchades angustis inter se diductae
spatiis, septem Haemodae contra Germaniam vectae.
in illo sinu quem Codanum diximus est Scadina-
via, quam adhuc Teutoni tenent, et ut fecunditate
55 alias ita magnitudine antestat. quae Sarmatis ad-
versa sunt, ob alternos accessus recessusque pe-
lagi et quod spatia quis distant modo operiuntur
undis modo nuda sunt, alias insulae videntur, alias
56 una et continens terra . . . . in his esse Oeo-
nas, qui ovis avium palustrium et avenis tantum
alantur, esse equinis pedibus Hippopodas et Panua-
tios, quibus magnae aures et ad ambiendum cor-
pus omne patulae nudis alioquin pro veste sint,
praeterquam quod fabulis traditur, auctores etiam
quos sequi non pigeat invenio.

57 Thyle Belcarum litori adposita est, Grais et
nostris celebrata carminibus. in ea, quod ibi sol
longe occasurus exsurgit, breves utique noctes sunt,
sed per hiemem sicut aliubi obscurae, aestate lu-
cidae, quod per id tempus iam se altius evehens,

54, 1. deductae *A cum aliis non nullis*, ductae *x*. 3. diximus (3, 3, 31 magnis parvisque insulis refertum) ex iis codanovia *A cum aliis non nullis*, ex his, et hinc, et iis, et his *reliqui*. *de* existit, excellit *cogitavimus*. 4. et ut *Ax*.
55, 3. quot *Ax*. 5. terra, *et spatium octo litterarum A*. 56, 1. oeneas *Ax*, *conf. ad Plinium* IV 95. 3. sannalos *Ax*, *conf. ad Plinium* IV 95 *et Taciti Germ.* 37, 8. sannali auriti adeo ut omne corpus auribus tegere possint *margo A*. 5. prouecti *Ax*, pro veste *Vadianus*. 6. inuento *Ax*. 57, 1. belgarum *Ax*, *conf.* 3, 5, 86.

quamquam ipse non cernatur, vicino tamen splendore proxima inlustrat, per solstitium vero nullae quod tum iam manifestior non fulgorem modo sed sui quoque partem maximam ostentat.

EX C. PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE
LIBRO II.

(67) A Gadibus columnisque Herculis Hispaniae et 167
Galliarum circuitu totus hodie navigatur occidens.
septentrionalis vero Oceanus maiore ex parte navigatus est auspiciis divi Augusti Germaniam classe
circumvecta ad Cimbrorum promunturium et inde
inmenso mari prospecto aut fama cognito Scythicam ad plagam et umore nimio rigentia. propter
quod minime verisimile est illic maria deficere ubi
umoris vis superet . . . . . praeterea Nepos Corne- 169
lius auctor est Eudoxum quendam sua aetate, cum
Lathyrum regem fugeret, Arabico sinu egressum
Gades usque pervectum . . . . idem Nepos de sep- 170
tentrionali circuitu tradit Quinto Metello Celeri,
Afrani in consulatu collegae, sed tum Galliae proconsuli Indos a rege Sueborum dono datos, qui ex
India commerci causa navigantes tempestatibus essent

8. fulgore *Ax.*

169. *Mela* 3, 9, 90. 170. *Mela* 3, 5, 45. 3. Sueborum *R i. e. codex Riccardianus circa a.* MC *scriptus*, sueuorum? *E* (*Parisinus* 6795 *saec.* X *vel* XI) *F* (*Leidensis Lipsii n.* VII *sive Chifletianus saec.* XI) *d* (*Parisinus* 6797 *saec.* XIII).

in Germaniam abrepti. sic maria circumfusa undique dividuo globo partem orbis auferunt nobis nec inde huc nec hinc illo pervio tractu.

246 . . . a Germania inmensas insulas non pridem compertas cognitum habeo.

E LIBRO IV.

79 (24) . . . . inde ostia Histri. ortus hic in Germania iugis montis Abnobae ex adverso Raurici Galliae oppidi, multis ultra Alpes milibus ac per innumeras lapsus gentes Danuvi nomine, inmenso aquarum auctu et unde primum Illyricum adluit Hister adpellatus, LX amnibus receptis, medio ferme eorum numero navigabili, in Pontum vastis sex fluminibus evolvitur. primum ostium Peuces, mox ipsa Peuce insula, in qua proximus alveus * appellatus $\overline{\text{XIX}}$ p. magna palude sorbetur. ex eodem alveo et super Histropolin lacus gignitur $\overline{\text{LXIII}}$ passuum ambitu, Halmyrin vocant. secundum ostium Naracustoma appellatur, tertium Calonstoma iuxta insulam Sarmaticam, quartum Pseudostomon, dein insula Conopon diabasis, postea Borionstoma et Psilonstoma. singula autem

79, 2. abnoue *R*, abnobae *d*. saurici *Rd*. 4. danuvi *R*. 9. *lacunam indicavit Detlefsenus*. 11. almyrin *D* (*codex Vaticanus* 3861 *saec*. XI) *F*, almirin *RE*. 14. speudostomon *Rd et libri non nulli Solini* 18, 1. dein *Detlefsenus*, et in *EF*, et *DR*. 15. spireonstoma *libri*, spilonstoma *Solinus* (stenostoma *Ammianus* 22, 8, 44).

ora tanta sunt ut prodatur in $\overline{\text{XL}}$ passuum longitudinis vinci mare dulcemque intellegi haustum.

(25) ab eo in plenum quidem omnes Scytharum 80 sunt gentes, variae tamen litori apposita tenuere, alias Getae, Daci Romanis dicti, alias Sarmatae, Graecis Sauromatae, eorumque Hamaxobii aut Aorsi, alias Scythae degeneres et a servis orti aut Trogodytae, mox Alani et Rhoxolani. superiora autem inter Danuvium et Hercynium saltum usque ad Pannonica hiberna et Carnunti Germanorumque ibi confinium, campos et plana Iazyges Sarmatae, montes vero et saltus pulsi ab his Daci ad Pathissum amnem, a Maro, sive Duria est a Suebis regnoque 81 Vanniano dirimens eos, aversa Basternae tenent aliique inde Germani. Agrippa totum eum tractum ab Histro ad Oceanum bis ad decies centum milium passuum in longitudinem, quattuor milibus quadringentis in latitudinem ad flumen Vistilam a desertis Sarmatiae prodidit. Scytharum nomen usquequaque transit in Sarmatas atque Germanos, nec aliis prisca illa duravit appellatio quam qui ex-

80, 2. litori *Fd*, litoriae *D*, litoriac E^1, litori ad E^2, litorae R^1, litora R^2. 6. et throxolani DE^2, et troxolani E^1F, et throxalani *R*. 7. hyrcinium *D*, hircinium *EF*, hirchinium *R*. 81, 2. auersa *Silligius*, abersa E^2F, auerba *x* (*reliqui*). basternaei *Rd et x*? 3. *Agrippa c*. 8. 4. bis decies *Martianus* 6, 663, *Dicuilus* 1, 7, 3 (1, 11). 5. quattuor *om Martianus*. ıvcccc milibus *Dic*. 6. uistia *DEF*, uistigia *E*, hiustia *Dic*, Vistula *Agrippa*. *conf*. 97, 1. 100, 1. a desertis F^2 *Dic*, adsertis DEF^1, aduestis *R*.

tremi gentium harum ignoti prope ceteris mortalibus degunt.

94 (27) exeundum deinde est ut extera Europae dicantur, transgressisque Riphaeos montes litus Oceani septentrionalis in laeva, donec perveniatur Gadis, legendum. insulae complures sine nominibus eo situ traduntur, ex quibus ante Scythiam quae appellatur Baunonia unam abesse diei cursu, in quam veris tempore fluctibus electrum eiciatur, Timaeus prodidit. reliqua litora incerta signata fama. septentrionalis Oceanus. Amalcium eum Hecataeus appellat a Parapaniso amne, qua Scythiam adluit; quod nomen eius gentis lingua significat congelatum.

95 Philemon Morimarusam a Cimbris vocari, hoc est mortuum mare, inde usque ad promunturium Rusbeas, ultra deinde Cronium. Xenophon Lampsacenus a litore Scytharum tridui navigatione insulam esse inmensae magnitudinis Balciam tradit; eandem Pytheas [Abalum, Timaeus] Basiliam no-

94, 6. baunonia *A* (*codex Leidensis Vossianus n.* IV *saec.* IX *a Mommseno conlatus*) E^2F^2, raunonia E^1F^1, raunoniam *Da* (*codex Vindobonensis* CCXXXIV *saec.* XII), raunomiam *R*. 9. amalcium *A Solinus* 19, 2, amalchium *x Dicuilus Parisin.* 7, 5, 1 (7, 19), almachium *E Dic Dresd. Venet.* 10. alluit *A Dic*, abluit R^1 *Da*, Scythia adluitur *Solinus*. 11. lingua F^2 *Solinus Dic*, *om Ax*. 95, 2. inde *DEF Dic*, *om AR*. 3. roudoas F^2, rubeas *Sol Dic*, rusbeas *Ax*. crenium *EFRad*. 5. Abalciam *Solinus* 19, 6. 6. *uncis inclusa in libris desunt. conf.* 37, 35. nominant *A*.

minat. feruntur et Oeonae in quis ovis avium et avenis incolae vivant, aliae in quibus equinis pedibus homines nascantur Hippopodes appellati. Panotiorum aliae in quibus nuda alioqui corpora praegrandes ipsorum aures tota contegant.

96 incipit deinde clarior aperiri fama ab gente Ingvaeonum quae est prima in Germania. mons Saevo ibi inmensus nec Riphaeis iugis minor inmanem ad Cimbrorum usque promunturium efficit sinum, qui Codanus vocatur, refertus insulis quarum clarissima est Scadinavia inconpertae magnitudinis, portionem tantum eius quod notum sit Hillevionum gente quingentis incolente pagis, quae alterum orbem terra-

7—11. *Mela* 3, 6, 56. 8. oeonae *ARDdx*, oeonas-es oaeones oecenas *et similiter libri Solini*, oeocenae *Dic* 7, 5, 3 (7, 21). 10. fanesiorum *AEd*, fanestorum *DFa*, *in R lacuna*, phanesiorum fannesiorum hanesiorum *libri Solini* 19, 7, Panotios *Isidorus* 11, 3, 19 *ex Plinio*.

96, 2. inguaeonum *ARDa Solinus* 20, 1 *Dic* 7, 5, 4 (7, 22). prima in Germania *Dic Detlefsenus*, prima inde germania *EDRad*, inde prima Germaniae *A*. saevo *AD Solinus Dic*, sevo *Rd*. 3. ripaeis *RD*. *Solinus haec ita rettulit* Mons Saevo — initium Germaniae facit. Inguaeones tenent, a quibus primis post Scythas nomen Germanicum consurgit, dives virum terra, frequens populis numerosis et inmanibus. extenditur inter Hercynium saltum et rupes Sarmatarum (*conf. Plin.* 4, 80). ubi incipit, Danuvio, ubi desinit, Rheno perfunditur.

6. scadinauia *DF Dic*, scatinauia *AE*[2], scandinauia *R*, sandinauia *E*[1], gangavia *Solinus* 20, 8, scandauia candinauia candauia *Dic* 7, 4, 3 (7, 18). 7. illevionum *R et Dicuili DV*.

rum eam appellat. nec minor est opinione Aeningia.

97 quidam haec habitari ad Vistilam usque fluvium a Sarmatis Venedis Sciris (hirris) tradunt, sinum Cylipenum vocari et in ostio eius insulam Latrim, mox alterum sinum Lagnum conterminum Cimbris. promunturium Cimbrorum excurrens in maria longe paeninsulam efficit quae Thastris appellatur. XXIII inde insulae Romanis armis cognitae. earum nobilissimae Burcana Fabaria nostris dicta a frugis similitudine sponte provenientis, item Glaesaria a sucino militiae appellata, a barbaris Austeravia, praeterque Actavia.

98 (28) toto autem mari ad Scaldim usque fluvium Germaniae accolunt gentes haud explicabili mensura. tam inmodica prodentium discordia est. Graeci et quidam nostri |XXV| oram Germaniae tradiderunt, Agrippa cum Raetia et Norico longitudinem $\overline{\text{DCLXXXVI}}$, latitudinem $\overline{\text{CCXLVIII}}$, Raetiae prope unius maiore la-

9. aeningia *A*, aepingia *F*², epigia *Ead Dic* 7, 5, 4 (7, 22), aepigia *x*.

97, 1. uisilam *A*, insulam *E*¹*F*¹*a* (*Dic*), uisulam *x*.
2. benedis *A*. sciris hirris *A*, cyris hyris *Dd*, scyris hyris *E*, ciris hyris *F*¹, ciris hyrys *R*, cyris hiris *a*, scirisque *Dic*. cylipenum *Aad*, cylypenum *x*. 3. latrim *AF*, latri *x*. 6. qua et astris *A*, thastris *F*¹, chartris *E*, carthris *a*, qua et hartris *R*, thartris *Dx*. 8. burchana *a*. multitudine *cod. Dalecampi*, *Detlefsenus*. 9. glesariaesucino *DRa*. 10. actanta *Da*, actania *x*?

98, 3. $\overline{\text{XXV}}$. *A*, ·XXV· *DEFRad*? 5. *Agrippa* c. 19. raetiae norico *A*, graeciae morico *DRa*. $\overline{\text{DCXXXVI}}$ *A*, ·DCLXXXVI· *DRad et x*? 6. $\overline{\text{CCXLVIII}}$ *A*, ·CXLVIII· *DRa et x*? rhaetię *A*, rhetię *D*, Rheticę *a*, *x*?

titudine, sane circa excessum eius subactae; nam Germania multis postea annis nec tota percognita est. si coniectare permittitur, haut multum ora deerit Graecorum opinioni et longitudini ab Agrippa proditae.

Germanorum genera quinque. Vandili quorum 99
pars Burgondiones uarinne Charini Gutones. alterum genus Ingvaeones quorum pars Cimbri Teutoni ac Chaucorum gentes. proximi autem Rheno Istvaeones quorum pars . . . . . mediterranei Herminones quorum Suebi Hermunduri Chatti Cherusci. quinta pars Peucini, Basternae supra dictis contermini Dacis.

amnes clari in Oceanum defluunt Guthalus 100
Visculus sive Vistila Albis Visurgis Amisis Rhenus

8. germaniae *DRad*.

99, 1. uandiliciuorum *D*, uiandilici. horum *a* = uandilici *F*, uandalici *R*? 2. burgodiones *ADR*, burgudiones *a*, burgundiones *d*, *x*? uarinne charini *A*, uarin nec harini *D*, uarine charini *R*, uarin necharin *a*, uarinne carini *d*. gmones *DRd*, ginones *a*. 3. ingyaeones *A*, ingyaones F^2, incyeones *Rd*, incyaeones *Dax*. teutoni a chaucorum *A*, theuthonię (teu- *a*) achucorum (a eh- *R*, acb- *a*) *DRa*. 4. istriaones *A*, istriones F^2 *in rasura*, sthriaones E^2, sthraeones *D*, sthraones E^1, stheones *R*, thracones *a*. 5. pars *om A*. *pro lacuna* cymbri *F*, cimbri theuthonie achucorum *R*?, cimbri *Ax*. hermiones *libri*. 6. suebi *ADR*. chati *A*, chathi *R*.

100, 1. gythalus *A*, gothalus *a*, guttalus *d*, guthalus *DRx* *Solinus* 20, 2. 2. uisculus *ADRadx*. *fortasse* Vistulus *scribendum est*. vistila aluus *A*, uistila aluus E^2 (olbis E^1), uistilia albis F^2, uisti (uisci *R*) albis *DFRadx*, alba guthalus uistla (uiscla) *Solinus*. amisis *A*, amissis *x*. rhenos *A*, renus *a*.

Mosa. introrsus vero nullo inferius nobilitate Her-
101 cynium iugum praetenditur. (29) in Rheno autem ipso, prope c̄ in longitudinem, nobilissima Batavorum insula et Cannenefatium et aliae Frisiorum Chaucorum Frisiavonum Sturiorum Marsaciorum quae sternuntur inter Helinium ac Flevum. ita appellantur ostia in quae effusus Rhenus a septentrione in lacus, ab occidente in amnem Mosam se spargit, medio inter haec ore modicum nomini suo custodiens alveum.

102 (30) ex adverso huius situs Britannia insula clara Graecis nostrisque monimentis inter septentrionem et occidentem iacet, Germaniae Galliae Hispaniae, multo maximis Europae partibus, magno intervallo adversa. Albion ipsi nomen fuit, cum Britanniae vocarentur omnes de quibus mox paulo dicemus. haec abest a Gesoriaco Morinorum gentis litore proximo traiectu L̄. circuitu patere |XXXXVIII| LXXV Pytheas et Isidorus tradunt, XXX prope iam annis no-

3. herchinium *A*, hercinium *D*, heroinium *R*, yrcinum *a*.
101, 1. reno *D*. 2. longitudine *A*. bathauorum *a*.
3. cannenfatium *D* (annen- *R*, canne- *a*, -cium *Rd*) *Rad*.
4. caucorum *DRa*. sturiorum *AF*², tusiorum *Ead*, turiorum *x*. 5. helinum *R*, elinium *a*. 6. effussus *A*.
7. lacu *A*. sparuit *Dad*. 8. chore *A*.

102, 1. brittannia *A ubique*, brittania *R*. 2. *Mela* 3, 6, 50. 7. gesoriacu *A*, geseriacu *DE*, geseriaco *Rd*², gesiriaco *P* (*Paris*. 4860 *saec*. x.) 8. XXXXVIII. LXXV *A Solinus* 22, 10 (18), XLVIII. LXXV *P*, XXXVII. XXV *Dd*, XXXVIII. XXV *ER Martianus* 6, 666, XXXVIIII. XXV *F*.

titiam eius Romanis armis non ultra vicinitatem silvae Calidoniae propagantibus. Agrippa longitudinem $\overline{\text{DCCC}}$ esse, latitudinem $\overline{\text{CCC}}$ credit, eandem Hiberniae, sed longitudinem $\overline{\text{CC}}$ minorem. super 103
eam haec sita abest brevissimo transitu a Silurum gente $\overline{\text{XXX}}$. reliquarum nulla $\overline{\text{CXXV}}$ amplior circuitu proditur. sunt autem XL Orcades modicis inter inter se discretae spatiis, VII Haemodae, XXX Haebudes, et inter Hiberniam ac Britanniam Mona Monapia Ricinia Vectis Silimnus Andros, infra vero Samnis et Uxantos, et ab adversa in Germanicum mare sparsae Glaesiae, quas Electridas Graeci recentiores appellavere, quod ibi electrum nasceretur. ultima 104
omnium quae memorantur Thyle, in qua solstitio

11. calidoniae *APR Martianus*, calydoniae *x*. 13. = *Dimensur. prov. c.* 30 (*Oros.* 1, 2, 31). 103, 1. *Mela* 3, 6, 53. 4. 5. *Mela* 3, 6, 54. 5. acmode *A*, accomode *P*, haecmodoe *E*[2], haecmodae *x* (*DAK.* 1, 379). hebudes *Ax*, Αἰβοῦδαι *Steph. Byz.* 87, 15 *e Marciano*, Ἐβοῦδαι *cod. Mirand. Ptolemaei* 2, 2, 11. 6. mona monapia *F*[2] *in rasura*, mona mana. pia *A*, mona namana pia *P*, mona mana apta *E*[2], monam apta *DE*[1], moram appa *R*, Μονάοιδα (Μοναρίνα *cod. Mir.*), Μόνα *Ptol.* 2, 2, 12. (Mevania *Oros.* 1, 2, 35, *Iulius Honorius p.* 9.) 7. riginia *AP*, ricnea *DFF*[2] *in ras.* rignea *R*, Ῥικίνα (Ῥίκεννα *cod. Mir.*) *Ptol.* 2, 2, 11. (Vecta, Riduna *itin. Anton.* 509, 2.) silumnus *AP*, silinmus *x*, Λίμνος *Ptol.* andros *Ax*, Ἔδρος (Ἄδρος *cod. Mir.* Ὄδρος *al.*) *Ptol.* Andium *itin. Ant.* 509, 3. sambis *A*, sumbis *P*, amnos *R*, amnis *x*, Σαμνῖται *Strabo p.* 198 *Ptol.* 2, 8, 6 *Steph. Byz.* 553, 7, Ἀμνῖται *Dion. perieg.* 571. 8. Uxantis *itin. Ant.* (*DAK.* 1, 372), axanthos *A*, axantes *P*, axantos *x*. 9. glaesiae *F*, glosiae *P*, glesiae *x*.
104, 2. Thyle *Solinus* 22, 9 (11), thile *R*, tyle *Ax*? *Martianus.*

nullas esse noctes indicavimus, cancri signum sole transeunte, nullosque contra per brumam dies. hoc quidam senis mensibus continuis fieri arbitrantur. Timaeus historicus a Britannia introrsum sex dierum navigatione abesse dicit insulam Ictim in qua candidum plumbum proveniat. ad eam Britannos vitilibus navigiis corio circumsutis navigare. sunt qui et alias prodant, Scandias Dumnam Vergos maximamque omnium Berricen, ex qua in Thylen navigetur. a Thyle unius diei navigatione mare concretum a nonnullis Cronium appellatur.

105 (31) Gallia omnis Comata uno nomine appellata in tria populorum genera dividitur, amnibus maxime distincta. a Scalde ad Sequanam Belgica, ab eo ad Garunnam Celtica eademque Lugdunensis, inde ad Pyrenaei montis excursum Aquitanica, Aremorica antea dicta. universam oram |XVII| L Agrippa, Galliarum inter Rhenum et Pyrenaeum atque Oceanum ac montes Cebennam et Iures, quibus Narbonensem Galliam excludit, longitudinem $\overline{\text{CCCCXX}}$, latitudinem

3. indicavimus 2, 186 *sq.* (*DAK.* 1, 386), *ubi et* 2, 246. 6, 220 *Detlefsenus in libris* Thyle *invenit.* 7. mictim *libri. vide DAK.* 1, 472 *sq.* 10. scandias *AE*[1], scandidas *P*, scandiam *x.* uergos *AP*, bergos *DEFRad.* 11. berricen *AP*, nerigon *Rd*, uerigon *x.* 11. 12. tylen, tyle *Ax*? 13. cronium *AF*[2]*P*, sconium *E*[1], scronium *x.*

105, 1. comata uno *DEFRad*, commone *A.* *Mela* 3, 2, 20. 4. carunnam *A*, garam *E*[2]. 6. $\overline{\text{XVII}}$·$\overline{\text{L}}$· *AE*, XVIII *DR*, XVII *F.* 6—10. *Agrippa c.* 20 (*supra p.* 50 *sq.*). 9. DCCCCXX, in latitudinem CCCVIII *Dicuilus* 1, 2, 1 (1, 6).

CCCXVIII computavit. a Scaldi incolunt Texuandri pluribus nominibus, dein Menapi, Morini ora Marsacis iuncti pago qui Cersiacus vocatur, Britanni Ambiani Bellovaci Bassi. introrsus Catuslogi Atrebates, Nervi liberi, Viromandui Suaeuconi, Suessiones liberi, Ulmanectes liberi, Tungri Sunuci Frisiavones Baetasi, Leuci liberi, Treveri liberi antea et Lingones foederati, Remi foederati, Mediomatrici Sequani Raurici Helveti. coloniae Equestris et Raurica. Rhenum autem accolentes Germaniae gentium in eadem provincia Nemetes Triboci Vangiones, in Ubis colonia Agrippinensis, Cugerni Batavi et quos in insulis diximus Rheni. 106

(37) . . . Polybius latitudinem Europae ab Italia ad Oceanum scripsit |XI| L esse, etiam tum inconperta

106, 1. exerui *DER*, exeri|| F^1, texeri F^2, texero *A post* incolunt *et ante* texuandri *Ax*, exuandri *Dd*. 2. ora marsacis *D*, oromarsacis *R*, ora marsucis E^1, ora marsaci AE^2, ora marsacii *F*. 3. chersicaus *A*, cersiacus *DEFRad*. 4. bellouaci bassi AE^2F^2, bellobasi *x*. catoslugi *A*, eatuslugi *DEFRad*. atrevates *A*, atravates *R*. uiromandui DE^1FRad, ueromandui *A*. suaeuconi *A*, sueuconi (sneu- *R*) *x*? 6. ulmanectes AF^2 *in ras*, ulmaneetes *D*, ulmanetes *ER*, Σουβάνεκτα *Ptolemaeus* 2, 9, 11, Silvanectes *notit Gall.*? 7. batasi AF^2R, betasi E^2F^1R, betase *x*. 9. colonia equestres *A*, coloniae quaestrisa *D*. rauriaca *A*, rauriach DE^1, rauria ac *R*, rauriacha E^2, sauriaca F^2 *in ras*. 10. renum *D*. 11. trivoci *A*. in Ubis *Detlefsenus*, inubi *A*, inuuii *DEFRad*. coloniae *D*. 12. agrippinienses *A*, -niensis *D*. guberni *libri*. batabi *A*, uataui *DR*. 13. diximus 101. reni *D*.
2. XII· L· *A*, XI· L *DEFRad*.

122 magnitudine. est autem ipsius Italiae, ut diximus, |x| xx ad Alpes, unde per Lugdunum ad portum Morinorum Britannicum, qua videtur mensuram agere Polybius, |xi| LXVIIII. sed certior mensura ac longior ad occasum solis aestivi ostiumque Rheni per castra legionum Germaniae ab iisdem Alpibus dirigitur, |xii| XLIII.

E LIBRIS VI—XI.

VI 219 (39) . . . hactenus antiquorum exacta celebravimus. sequentium diligentissimi quod superest terrarum supra tribus adsignavere segmentis, a Tanai per Maeotim lacum et Sarmatas usque Borysthenen atque ita per Dacos partemque Germaniae, Gallias, Oceani litora amplexi, quod esset horarum XVI, alterum per Hyperboreos et Britanniam horarum XVII, postremum Scythicum a Ripaeis iugis in Thylen, in quo dies continuarentur ut diximus noctesque per vices.

VII 84 (20) . . . nocte ac die longissimum iter vehiculis Tib. Neronem emensum festinantem ad Drusum

122, 1. diximus 3, 43 decies centena et viginti milia passuum. 2. XI· XX· *Ax*. per *om Ax*. 3. Morinorum *deteriores libri*, porinorum *F*, borinorum *Ax*. brittannicum *A*. 4. ·XI· LXVIIII *A*, LXVIIII *F in ras*, XIII. XVIII *x*. 5. occassum *A*.

219, 3. supra D^2E, *om x*. 5. per dacos *E*, per dacos pardalos (pardulos *R*) *x*. 8. tilen *R*, thulen *d*? 9. continui orientur *E*. diximus 4, 104. 2, 186 *sq*.

84, 2. tib. *E*, tibi DR^1, trib; E^2F^2 *in ras*, tribus R^2.

fratrem aegrotum in Germaniam. ea fuerunt $\overline{cc}$ passuum.

(15) ceterorum animalium, quae modo convecta undique Italiam contigere saepius, formas nihil attinet scrupulose referre. paucissima Scythia gignit inopia fruticum, pauca contermina illi Germania, insignia tamen boum ferorum genera, iubatos bisontes excellentique et vi et velocitate uros, quibus inperitum volgus bubalorum nomen inponit, cum id gignat Africa vituli potius cervique quadam similitudine. VIII 38

(16) septentrio fert et equorum greges ferorum, sicut asinorum Asia et Africa, praeterea alcen iuvenco similem, ni proceritas aurium et cervicis distinguat, item natam in Scadinavia insula nec umquam visam in hac urbe, multis tamen narratam achlin haud dissimilem illi, sed nullo suffraginum flexu, ideoque non cubantem sed adclinem arbori in somno eaque incisa ad insidias capi, alias velocitatis memoratae. labrum ei superius praegrande. 39

38, 2. italia *libri*. contingere *DEF*. 5. *Solinus* 20, 4 in omni septentrionis plaga visontes frequentissimi, qui bovis feri similes, saetosi colla, iubas horridi, ultra tauros pernicitate, capti adsuescere manu nesciunt. 6. et ui et E^2F^2, ui et *R*, et uictu *D*, et ui||| *x*. sunt et uri *Solinus* 20, 5, uisos *DEFRx*. 8. cervique *Salmasius*, ceruice (-ae) EF^2, ceruicequae (-aequae) *Dx*.

39, 2. iumento *DEF*. 4. scandinavia *R*? Gangavia *Solinus* 20, 7. 5. hoc orbe E^2F^2, hoc urbe *D*. 6. sed *R*, et *x*.

ob id retrograditur in pascendo ne in priora tendens involvatur.

143 (61) canes defendere Cimbris caesis domus eorum plaustris inpositas.

X

53 (27) mirum in hac alite (ansere) a Morinis usque Romam pedibus venire. fessi proferuntur ad primos, ita ceteri stipatione naturali propellunt eos. candidorum alterum vectigal in pluma. velluntur quibusdam locis bis anno. rursus plumigeri vestiuntur. mollior quae corpori proxima et e Germania laudatissima. candidi ibi, verum minores,

54 gantae vocantur. pretium plumae eorum in libras denarii quini. et inde crimina plerumque auxiliorum praefectis, a vigili statione ad haec aucupia dimissis cohortibus totis, eoque deliciae processere ut sine hoc instrumento durare iam ne virorum quidem cervices possint.

72 (35) abeunt et merulae turdique et sturni simili modo in vicina. sed hi plumam non amittunt nec occultantur, visi saepe ibi quo hibernum pabulum petunt. itaque in Germania hieme maxime turdi cernuntur. . . . . .

132 (67) in Hercynio Germaniae saltu invisitata genera

54, 1. plurae F^1, plura *R*. 2. auxiliorum F^2, auxilium *x*. 6. possunt *EFR*.

72, 1. abeunte F^1*R*.

132. *Solinus* 20, 3 Saltus Hercynius aves gignit quarum pennae per obscurum emicant et interlucent, quamvis obtenta nox denset tenebras. unde homines loci illius plerumque nocturnos excursus sic destinant ut illis utantur ad praesidium

alitum accipimus quarum plumae ignium modo conluceant noctibus. in ceteris nihil praeter nobilitatem longiquitate factam memorandum occurrit. XI

(14) . . . aliubi enim favi cera spectabiles gignuntur 33
ut in Sicilia Paelignis, aliubi copia mellis ut in Creta Cypro Africa, aliubi magnitudine ut in septentrionalibus, viso iam in Germania octo pedum longitudinis favo in cava parte nigro.

(18) tunc ostenta faciunt privata ac publica, uva 55
dependente in domibus templisque, saepe expiata magnis eventibus . . . sedere in castris Drusi imperatoris cum prosperrime pugnatum apud Arbalonem est, haut quaquam perpetua haruspicum coniectura qui dirum id ostentum existimant semper.

(96) . . . mirum barbaras gentes quae lacte vivant 239
ignorare aut spernere tot saeculis casei dotem, densantes id alioqui in acorem iucundum et pingue butyrum. spuma id est lacte concretior lentiorque quam quod serum vocatur. non omittendum in eo olei vim esse et barbaros omnes infantesque nostros ita ungui.

E LIBRO XVI.

(1) Pomiferae arbores quaequae mitioribus sucis vo- 1
luptatem primae cibis attulerunt et necessario alimento delicias miscere docuerunt, sive illae ultro

itineris dirigendi praeiactisque per opaca callium rationem viae moderentur iudicio plumarum refulgentium.

1, 3. ultro sive ab *vulgata lectio*, sive *delevit Detlefsenus*.

ab homine didicere blandos sapores adoptione et conubio, — idque munus etiam a feris volucribusque didicimus, — intra praedictas constant. proximum erat narrare glandiferas, quae primae victum mortalium aluerunt, nutrices inopis ac ferae sortis, ni praeverti cogeret admiratio usu conperta, quaenam qualisque esset vita sine arbore ulla, sine frutice viventium.

2 diximus et in oriente quidem iuxta Oceanum complures ea in necessitate gentes. sunt vero et in septentrione visae nobis Chaucorum qui maiores minoresque appellantur. vasto ibi meatu bis dierum noctiumque singularum intervallis effusus in inmensum agitur Oceanus, operiens alternam rerum naturae controversiam dubiamque terrae sit
3 an partem maris. illic misera gens tumulos optinet altos ceu tribunalia extructa manibus ad experimenta altissimi aestus, casis ita inpositis, navigantibus similes cum integant aquae circumdata, naufragis vero cum recesserint, fugientesque cum mari pisces circa tuguria venantur. non pecudem his habere, non lacte ali ut finitimis, ne cum feris quidem

5. a *idem addidit.* 6. dedicimus D^1, dedimus D^2. constat *DEFG* (*cod. Paris.* 6796 *saec.* XI). 7. quae *Detlefsenus*, que D^2, quoque x. 9. ni] in *DG*. cogeret] congreget *DG*. conferta *DG*. 2, 1. diximus 13, 139. 3. caucorum *DEFG*. 6. alternam D^2, aeternam x. 7. dubiumque *E*. 3, 1. optinet D^2. 2. ceu *Detlefsenus*, sub D^2, aut x.

dimicare contingit omni procul abacto frutice. ulva 4
et palustri iunco funis nectunt ad praetexenda piscibus retia, captumque manibus lutum ventis magis quam sole siccantes terra cibos et rigentia septentrione viscera sua urunt. potuus non nisi ex imbre servato scrobibus in vestibulo domus. et hae gentes, si vincantur hodie a populo Romano, servire se dicunt! ita est profecto: multis fortuna parcit in poenam.

(2) aliud e silvis miraculum: totam reliquam Ger- 5
maniam operiunt adduntque frigori umbras, altissimae tamen haut procul supra dictis Chaucis circa duos praecipue lacuus. litora ipsa optinent quercuus maxima aviditate nascendi, suffossaeque fluctibus aut propulsae flatibus vastas conplexu radicum insulas secum auferunt, atque ita libratae stantes navigant, ingentium ramorum armamentis saepe territis classibus nostris, cum velut ex industria fluctibus agerentur in proras stantium noctu, inopesque remedii illae proelium navale adversus arbores inirent.

in eadem septentrionali plaga Hercyniae silvae 6

8. abaucto *DG*. 4, 4. sed rigentia *d*, sed (set D^2) rigantia *D*, ed rigantia *x*. 6. hae gentes D^2, accente *E*, accentes *x*. 9. parcior *E*. 5, 2. operiunt *Detlefsenus*, referunt *E*, reperiunt *x*. 3. caucis *d*, causis D^1, chausis *x*. 6. complexu *d*, complexa *E*, conplexa *x*. 7. insulas D^2d, silvas *E*, in silvas *x*. libratae *d*, librata *x*. 9. ex D^2, *om. r*. 10. prora *d*, prospera *x*. 6, 1. herciniae *d*, hirciniae *G*, hircaniae *E*.

roborum vastitas intacta aevis et congenita mundo prope inmortali sorte miracula excedit. ut alia omittantur fide caritura, constat attolli colles occursantium inter se radicum repercussu aut, ubi secuta tellus non sit, arcus ad ramos usque et ipsos inter se rixantes curvari portarum patentium modo, ut turmas equitum tramittant, glandiferi maxime generis omnes, quibus honos apud Romanos perpetuus.

203 (76) . . . Germani praedones singulis arboribus cavatis navigant, quarum quaedam et xxx homines ferunt.

E LIBRIS XVII—XXXIV.

XVII
26 (3) . . . nec luxuriosa pabula pinguis soli semper indicium habent. nam quid laudatius Germaniae pabulis? et statim subest harena tenuissimo caespitum corio.

XVIII
149 (44) primum omnium frumenti vitium avena est, et hordeum in eam degenerat sic ut ipsa frumenti sit instar, quippe cum Germaniae populi serant eam neque alia pulte vivant.

XVIIII
8 (2) Cadurci Caleti Ruteni Bituriges ultimique hominum existimati Morini, immo vero Galliae universae vela texunt, iam quidem et transrhenani hostes, nec pulchriorem aliam vestem eorum feminae novere.
9 . . . in Germania autem defossae atque sub

149, 3. servant D^1, *F*. 9, 1. defossi *E*, defossa *Q* (*Paris.* 10318 *saec.* VII *vel* VIII) *DFG*.

terra id opus agunt. similiter etiam in Italiae regione Aliana inter Padum Ticinumque amnes.

(26) . . . seri vult raphanus terra soluta, umida. 83
fimum odit palea contentus. frigore adeo gaudet ut in Germania infantium puerorum magnitudinem aequet. . . . . .

(28) siser et ipsum Tiberius princeps nobilitavit 90
flagitans omnibus annis e Germania. Gelduba appellatur castellum Rheno inpositum ubi generositas praecipua, ex quo apparet frigidis locis convenire.

(42) omnium in hortis rerum lautissima cura aspa- 145
ragis . . . est et aliud genus incultius asparago, mitius corruda, passim etiam in montibus nascens, refertis superioris Germaniae campis, non inficeto Ti. Caesaris dicto herbam ibi quandam nasci simillimam asparago.

(4) summum apud antiquos signum victoriae erat XXII 8
herbam porrigere victos, hoc est terra et altrice ipsa humo et humatione etiam cedere, quem morem etiam nunc durare apud Germanos scio.

(6) . . . in Germania trans Rhenum castris a Ger- XXV 20
manico Caesare promotis maritimo tractu fons erat aquae dulcis solus, qua pota intra biennium dentes deciderent compagesque in genibus solverentur.

2. italiae *Q*, italia *x*. regione *QE*, ratione *x*.
3. Aliana *Turnebus*, aeliana *Q*, aliae nam *D*², aliena *x*. pa-tum *Q*, panum *DF*¹. 90, 2. ex *Q*, ae *DF*, a *x*.
20, 1. castra *N* (*Nonantulanus rescriptus saec.* v).
2. qua *NE*, quo *V* (*Vossianus Leidensis n.* LXI *saec.* XI).

stomacacen medici vocabant et scelotyrben ea mala. reperta auxilio est herba quae appellatur Britannica, non nervis modo et oris malis salutaris, sed contra anginas quoque et contra serpentis.
21 folia habet oblonga nigra, radicem nigram. sucus eius exprimitur et e radice. florem vibones vocant, qui collectus prius quam tonitrum audiatur et devoratus securos in totum annum a metu anginae praestat. Frisi gens tum fida, in qua castra erant, monstravere illam, miror que nominis causam, nisi forte confines Oceano Britanniae velut e propinquo dicavere. non enim inde appellatam, quoniam ibi plurima nasceretur, certum est etiamtum Britannia libera.

XXVIII 133 (35) e lacte fit et butyrum, barbarum gentium lautissimus cibus et qui divites a plebe discernat, plurimum e bubulo, et inde nomen, pinguissimum ex ovibus. fit et ex caprino, sed hieme calefacto lacte, aestate expresso tantum crebro iactatu in longis vasis, angusto foramine spiritum accipientibus sub ipso

5. stomacen *N*, stomagacen *V*. scelotyrben N^2, sceleturben N^1V, sceletorben *E*. 8. anginas — contra *om N*.
21, 3. tonitrum audiatur *N*, tonitrua audiantur *EV*. 4. securos in *V*, securus in *N*, in securus *E*. annum — tum *N*, *om EV*. 6. nravere *E*. 7. velut e *Urlichs*, vefuti *NEV*. 8. propinquo *N*, propinque *V*, propinquae *E*.
133, 4. et ex] ex *R*, et *V*. hieme *R*, hi Faxe *V*. 6. spiritu *V*.

alias praeligato. additur paululum aquae ut acescat. quod est maxime coactum in summo fluitat; 134
id exemptum addito sale oxygala appellant. reliquum decocunt in ollis. ibi quod supernatat butyrum est oleosum natura.

(36) . . . oxygala fit et alio modo, acido lacte ad- 135
dito in recens quod velis inacescere, utilissimum stomacho.

(51) strumas discutit fel aprunum vel bubulum
tepidum inlitum . . . . prodest et sapo, Gallorum 191
hoc inventum rutilandis capillis. fit ex sebo et cinere, optimus fagino et carpineo, duobus modis, spissus ac liquidus, uterque apud Germanos maiore in usu viris quam feminis.

XXXI
(17) . . . sunt et Mattiaci in Germania fontes ca- 20
lidi trans Rhenum, quorum haustus triduo fervet, circa margines vero pumicem faciunt aquae.

(19) . . . Ctesias in Armenia fontem esse scribit, 25
ex quo nigros pisces ilico mortem adferre in cibis, quod et circa Danuvii exortum audivi, donec veniatur ad fontem alveo adpositum, ubi finitur id genus piscium, ideoque ibi caput amnis eius intellegit fama.

8. paulum *V.* 134, 1. quoacto R^1, quoagulum R^2. 2. exemplum *R.* 135, 2. velis *Gelenii codices*, ve R^2 *om Vd.* inacescere *d*, inmacescere *R*, inmarcescere *V.* 191, 2. fit *om E.* 3. caprino *ERVd.*

20, 2. hausto R^1, haustum *V.* 3. facient *E.* 25, 2. nigre R^1V. 5. adeoque R^1V.

82 (39) . . . in Chaonia excocunt aquam ex fonte refrigerandoque salem faciunt inertem nec candidum. Galliae Germaniaeque ardentibus lignis aquam salsam infundunt.

XXXIV 1. 2 (1) Proxime dicantur aeris metalla — (2) . . . fit e lapide aeroso quem vocant cadmean . . . ferunt nuper etiam in Germania provincia repertum.

E LIBRO XXXVII.

. . . his ad similitudinem accessere vitrea, sed prodigi modo ut suum pretium auxerint crystalli, non diminuerint.

30 (11) proximum locum in delicis, feminarum tamen adhuc tantum, sucina optinent eandemque omnia haec quam gemmae auctoritatem, sane priora illa aliquis de causis, crystallina frigido potu, myrrhina utroque: in sucinis causam ne deliciae quidem adhuc excogitare potuerunt. occasio est vanitatis Graecorum detegendae; legentes modo aequo perpetiantur animo, cum hoc quoque intersit vitae scire

82, 1. caonia *V*, gaonia *E*. ex *om RV*, et *E*. 2. faciant R^1*V*.

1, 1. proxime *B* (*Bambergensis saec.* x), proximo *R e corr*, proxima *V*. 2, 2. cadmian B^2, cadmeam *RV*.

In proximis praeter nomina non nulla et nisi a Bambergensi discedendum erat, lectiones deteriorum codicum FL (*i. e. Laurentiani plut.* LXXXII, 1. 2 *saec.* XIII) *a* (*de quo vide ad* 1, 94, 5) *non repetii.* 30, 2. eademque *Ba*. 8. animo *Ianus*, ablimo *B*, nemo *x*.

nos quidquid illi prodidere mirandum. Phaethontis 31 fulmine icti sorores luctu mutatas in arbores populos lacrimis electrum omnibus annis fundere iuxta Eridanum amnem, quem Padum vocavimus, electrum appellatum quoniam sol vocitatus sit Elector, plurimi poëtae dixere primique ut arbitror Aeschylus Philoxenus Euripides Nicander Satyrus, quod esse falsum Italiae testimonio patet. diligentiores 32 eorum Electridas insulas in mari Hadriatico esse dixerunt ad quas delaberetur Pado. qua appellatione nullas umquam ibi fuisse certum est, nec vero ullas positas esse in quas quidquam cursu Padi devehi posset. nam quod Aeschylus in Hiberia, hoc est in Hispania, Eridanum esse dixit eundemque appellari Rhodanum, Euripides rursus et Apollonius in Hadriatico litore confluere Rhodanum et Padum, faciliorem veniam facit ignorati sucini in tanta ignorantia orbis. modestiores, sed 33 aeque falsum, prodidere in extremis Hadriatici sinus inviis rupibus arbores stare quae canis ortu hanc effunderent cummim. Theophrastus effodi in Liguria dixit, Chares vero Phaethontem in Aethio-

9. nos *Ianus*, non *BL*, num *F*, ne *a*. 31, 1. faetontis *B*, phetentis *F*, fetontis *x*. 2. luctum B^1, fletu *L*, fluctu *a*. populose (populos B^2) ac *B*. 4. vocavimus 3, 117. 6. aechylus *B*, aescylus *F*, escyllus *L*, eschylus *a*. 7. nicander — quod *om B*. 8. esse] se B^1, sed B^2. 32, 3. delaveretur B^1, dilaberetur *x*. appella *B*. 33, 4. gummim *B*, cum mire *L*.

pia Hammonis obisse, ibi et delubrum eius esse atque oraculum electrumque gigni. Philemon fossile esse et in Scythia erui duobus locis, candidum atque cerei coloris quod vocaretur electrum, in alio
34 fulvum quod appellaretur hyalopyrrichum. Demostratus lyncurium id vocat et fieri ex urina lyncum bestiarum, e maribus fulvum et igneum, e feminis languidius atque candidum; alios id dicere langurium et esse in Italia bestias languros. Zenothemis langas vocat easdem et circa Padum is vitam adsignat, Sudines arborem quae gignat in Li-
35 guria vocari lynca. in eadem sententia et Metrodorus fuit. Sotacus credidit in Britannia petris effluere quas electridas vocavit, Pytheas Gutonibus Germaniae genti accoli aestuarium Oceani Metuonidis nomine, spatio stadiorum sex milium, ab hoc diei navigatione abesse insulam Abalum, illo per ver fluctibus advehi et esse concreti maris purgamentum, incolas pro ligno ad ignem uti eo proximisque Teutonis vendere. huic et Timaeus credidit, sed insulam Basiliam vocavit.

6. hammonesso obesse *B*, eam monis obisse *F*.
10. hyalopyrrichum *Urlichs*, sualiternicum *B*, subalternicum *F*, sualternicum *x*. 34, 1. demonstratus *BFa*. 2. lyncurium id] luncu *B*, lyneum id *F*, lyncuria (lincuria *a*) cum id *x*. 35, 3. et fluere *B*[1], efluere *B*[2]. guionibus *B*. gutonibus *x*. 4. gente *BF*. Oceani — spatio] ab oceani *B*, oceani (ab oceano *F*) metuonidis (metuonides *a*) nomine spatio *Fa*, meconomon nomine ab oceano spatio *L*.

Philemon negavit flammam ab electro reddi. Ni- 36
cias solis radiorum sucum intellegi voluit. hos
circa occasum vehementiores in terram actos pin-
guem sudorem in ea relinquere, Oceani deinde
aestibus in Germanorum litora eici; in Aegypto
nasci simili modo ac vocari sacal, item in India
gratiusque ipso ture esse Indis; in Syria quoque
feminas verticillos inde facere et vocari harpaga,
quia folia paleasque et vestium fimbrias rapiat.
Theochrestus Oceano id exaestuante ad Pyrenaei pro- 37
munturia depelli quod et Xenocrates credidit. qui
de his nuperrime scripsit vivitque adhuc Asarubas
tradit iuxta Atlanticum mare esse lacum Cephisida
quem Mauri vocent Electrum; hunc sole excalfac-
tum e limo reddere electrum fluitans. Mnaseas 38
Africae locum Sicyonem appellat et Crathin amnem
in Oceanum effluentem e lacu, in quo aves, quas
meleagridas et penelopas vocat, vivere, ibi nasci
ratione eadem qua supra dictum est. Theomenes
Syrtim iuxta magnam hortum Hesperidon esse et
stagnum Electrum, ibi arbores populos quarum e
cacuminibus in stagnum cadat, colligi autem ab
virginibus Hesperidum. Ctesias in Indis flumen esse 39
Hypobarum, quo vocabulo significetur omnia bona
eum ferre, fluere a septentrione in exortivum Ocea-

36, 2. hoc *BF*. 3. vehementiores — actos *om B*. 6. ac] et *F*, *om B*. 7. ipso *Detlefsenus*, et (est *F*) pro *BF*, *om x*. 8. vocare *BF*. 9. qua *B*. 37, 2. promunturium eici *x*. est *B*. 39, 3. fluvere *B*¹. exoritum *B*¹, exortum *B*²*L*. oceanum oceanum *B*.

num iuxta montem silvestrem arboribus electrum ferentibus. arbores eas psitthachoras vocari, qua appellatione significetur praedulcis suavitas. Mithridates in Carmaniae litoribus insulam esse quam vocari Seritam, cedri genere silvosam, inde defluere in petras. 40 Xenocrates non sucinum tantum in Italia sed et thium vocari, a Scythis vero sacrium, quoniam et ibi nascatur, alios putare in Numidia ex humo gigni. super omnes est Sophocles, quod equidem miror, cum tanta gravitas ei cothurni sit, praeterea vitae fama, principali loco genito Athenis et rebus gestis et exercitu ducto. hic ultra Indiam fieri dixit e lacrimis meleagridum avium Meleagrum deflentium. 41 quod credidisse eum aut sperasse aliis persuaderi posse quis non miretur, quamve pueritiam tam inperitam posse reperiri quae avium ploratus annuos credat lacrimasve tam grandes, avesve quae a Graecia, ubi Meleager pe-

5. eas psitthachora *B*, apitachora *F*, eas aphytacoras *L*. 7. Carmaniae *Detlefsenus*, germanicae *F*, germaniae *Bx*. 8. seritam *B*, oserietam *F*, que eam cedron *L*. fluere *B*. 40, 1—4 gigni *om B*. 2. et—vocari *om a*. et *F*, *om L*. thium *Urlichs*, thieum *L*, ium *F*. veros *Fa*. sacrum *L*. 3. nascitur *L*. 4. ex humo *Detlefsenus*, ex vino *F*; *om x*. Sophocles *Urlichs*, sofocles poeta tragicus *B*, sophocles tragicus (tragigus *F*) poeta *x*. 6. principali *Detlefsenus*, alias principali *L*, alias (alia *F*) principi *Bx*. 8. fieri] fluvere *B*[1], fluere *B*[2]. 9. defluentium *B*[1]*F*. 41, 3. quam se *B*. reperire *B*, reperri *F*, repperiri *a*.

rit, ploratum adierint Indos? quid ergo? non multa aeque fabulosa produnt poetae? sed hoc in ea re quae cotidie invehatur atque abundet ac mendacium coarguat serio quemquam dixisse summa hominum contemptio est et intoleranda mendaciorum inpunitas.

certum est gigni in insulis septentrionalis Oceani 42
et ab Germanis appellari glaesum, itaque et ab nostris ob id unam insularum Glaesariam appellatam Germanico Caesare res ibi gerente classibus, Austeraviam a barbaris dictam. nascitur autem defluente medulla pinei generis arboribus ut cummis in cerasis, resina in pinis. erumpit umoris abundantia, densatur rigore vel tempore aut mari, cum vere intumescens aestus rapuit ex insulis; certe in litora expellitur ita volubile ut pendere videatur aqua, non sidere in vado. arboris sucum esse 43
etiam prisci nostri credidere, ob id sucinum appellantes. pinei autem generis arboris esse indicio

8. inveatur *B*[1]*F*, inveniatur *B*[2]. 9. quendamquam *B*, quamquam *F*. 10. contentio *Bx*.

42, 2. glessum *FL*, glassum *a*. 3. glesariam *F*, glessariam *La*. Glaesaria — glaesum *Solinus*? 20, 8. 13. 4. austeram viam *B*, austraviam *L*. 6. gummi *B*[2], gummis *F*. 8. tempore *FL Isidorus* 16, 8, 7 (*conf. Solin.* 20, 9), tempori *a*, pondere *B*. 9. vere *Detlefsenus*, vero *L*, ipse *B*, *om x*. 11. aqua, non sidere *Detlefsenus*, atque nos sidere *F*, atque *a*, *om Bx*. 43. 1. in vado. Roboris *B*, in vado arbore *F*, in arbore *a*, quod *L*. esse] esse arborum *L*.

est pineus in adtritu odor et quod accensum taedae modo ac nidore flagrat. adfertur a Germanis in Pannoniam maxime provinciam, et inde Veneti primum, quos Enetos Graeci vocaverunt, famam rei fecere proximique Pannoniae et agentes circa mare

44 Hadriaticum. Pado vero adnexa fabula est evidente causa, hodieque Transpadanorum agrestibus feminis monilium vice sucina gestantibus, maxime decoris gratia, sed et medicinae; creditur quippe tonsillis resistere et faucium vitis, vario genere aquarum iuxta Alpis infestante guttura hominum.

45 DC M p. fere a Carnunto Pannoniae abesse litus id Germaniae ex quo invehitur percognitum est nuper. vidit eques R. ad id comparandum missus ab Iuliano curante gladiatorium munus Neronis principis, quin et commercia ea et litora peragravit, tanta copia invecta ut retia coercendis feris podium protegentia sucinis nodarentur, harena vero et libitina totusque unius diei apparatus in variatione

4. 5. accensum — adfertur *om B*. 5. adfirmatur *F*, affirmatur *a*. 6. provinciam *om B*. 7. senatos greci *B*, graeci nitos *L*, greci inaetos (natos *a*) *x*. 44, 2. transpadonorum *B*, transpadanorum *La*. 4. creditur quippe tossillis *B*, $\overline{qn}$ (quando *a*) tonsillis creditur *x*. 6. alpes B^2, aliis *Fa*, alios *L*. 45, 2. est B^2, *om x*. vivitque eques R. *B*, videte. $\bar{q}$. $\bar{R}$. *F*, vidit e$\bar{q}$. R. *a*, vidit enim eques romanus *L*. 4. gladiatorum *BLa*. 5. qui et *B*, qui nec *La*. ea *B*, *om x*, exercuit *Urlichs*. 6. feris podiumq. *B*, spodium *L*, ferit spodium *a*. egentia *B*. 7. harena *Detlefsenus coll.* 33, 90. 36, 162, arma *Bx*. livitina B^1.

pompae singulorum dierum esset e sucino. maxi-
mum pondus is glaebae attulit XIII librarum. nasci 46
et in India certum est. Archelaus qui regnavit in
Cappadocia illinc pineo cortice inhaerente tradit
advehi rude polirique adipe suis lactentis incoctum.
liquidum id primo destillare argumento sunt quae-
dam intus tralucentia, ut formicae culicesque et
lacertae, quae adhaesisse musteo non est dubium
et inclusa durescente eodem remansisse.
(12) genera eius plura sunt. ex is candida odoris 47
praestantissimi. sed nec his nec cerinis pretium.
fulvis maior auctoritas, ex is etiamnum amplius tra-
lucentibus, praeterquam si nimio ardore flagrent.
imaginem igneam in is esse, non ignem; placet.
summa laus Falernis a vini colore dictis, molli
fulgore perspicuis. sunt et in quibus decocti mel-
lis lenitas placeat. verum hoc quoque notum fieri 48
oportet, quocumque modo ea tinguere libeat, tingui
haedorum sebo et anchusae radice, quippe iam et
conchylio inficiuntur. ceterum attritu digitorum ac-
cepta caloris anima trahunt in se paleas et folia

9. pompae ac *B*. 46, 2. pineos *B*, in eo *a*, *om L*.
4. adipe suis *F*, *om Bx*. 8. eodem remansise B^1, *om x*.
47, 1. sunt ex his B^2, *om x*. 3. ex his *Fa*, exist B^1, existit B^2. etiam *B*, etiamnunc *x*. amplius *B*, amplior *x*.
5. his B^2, *om x*. 7. perspicui — quibus *L*, perspicuis (perspicui sunt *Fa*) in quibus et *Bx*. 8. placeat verum *om* B^1. 48, 2. modo — libeat *B*, libeat modo *F*, libeat *L*.
3. sepo B^2, sevo *L*. ancusae B^1, amcusae *F*.

49 arida et philyras ut magnes lapis ferrum. ramenta
quoque eius oleo addito flagrant dilucidius diutius-
que quam lini medulla. taxatio in deliciis tanta ut
hominis quamvis parva effigies vivorum hominum
vigentiumque pretia exsuperet, prorsus ut casti-
gatio una non sit satis. in Corinthis aes placet
argento auroque mixtum, in caelatis ars et ingenia,
myrrinorum et crystallinorum diximus gratiam,
uniones capite circumferuntur, gemmae digitis, in
omnibus denique aliis vitiis aut ostentatio aut usus
50 placet, in sucinis sola deliciarum conscientia. Do-
mitius Nero in ceteris vitae suae portentis capil-
los quoque Poppaeae coniugis suae in hoc nomen
adoptaverat quodam etiam carmine sucinos appel-
lando. quoniam nullis vitis desunt pretiosa no-
mina, ex eo tertius quidam hic colos coepit expeti
matronis. usus tamen aliquis sucinorum invenitur
51 in medicina, sed non ob hoc feminis placent: in-
fantibus adalligari amuleti ratione prodest. Calli-
stratus prodesse etiam cuicumque aetati contra lym-
phationes tradit et urinae difficultatibus potum
adalligatumque. hic et differentiam novam adtulit

6. et filyras *B*, acehiluras *F*, *om L*. 49, 4. homi-
nem *B*, hominum *x*. 8. diximus 37, 21 *sqq*. 11. de-
liciarum *B*, deliciarum tantum *x*. 50, 3. poppae coniu-
gis suae *B*, popeae coniuge suae *F*, coniugis suae poppaeae
L, popeae coniugis sive *a*. in *om B*. nomine *B*.
6. quidam *om B*. 8. placet *B*. 51, 3. quicumque
B[1]. 5. fecit *B*, adtulit *x*.

appellando chryselectrum, quod sit coloris aurei et matutino gratissimi aspectus, rapacissimum ignium, si iuxta fuerint, celerrime ardescens. hoc collo adalligatum mederi febribus et morbis, tritum vero cum melle ac rosaceo aurium vitiis et, si cum melle Attico teratur, oculorum quoque obscuritati, stomachi etiam vitis vel per se farina eius sumpta vel cum mastiche pota ex aqua. sucina et gemmis quae sunt tralucidae adulterandis magnum habent locum, maxime amethystis, cum tamen omni ut diximus colore tinguantur.

(13) de lyncurio proxime dici cogit auctorum per- 52
tinacia, quippe, etiamsi non electrum id esse contendunt, lyncurium tamen gemmam esse volunt, fieri autem adfirmant ex urina quidem lyncis, sed et genere terrae, protinus eo animali urinam operiente ea, quoniam invideat homini, ibique lapidescere. esse autem qualem in sucinis colorem 53
igneum scalpique, nec folia tantum ac stramenta ad se rapere sed aeris etiam ac ferri lamnas, quod Diocli cuidam Theophrastus quoque credit. ego falsum id totum arbitror nec visam in aevo nostro gemmam ullam ea appellatione. falsum et quod de medicina simul proditur, calculos vesicae poto

13. poto *BL*. 14. habet *B*.
52, 1. lingurio *B*[1], ligurio *B*[2], linturio *F*. 3. lyngurium *B*[1], lygurium *B*[2], lycurium *F*. 6. eam *L*, *om B*.
53, 2. sculpique *B*[2], alpisque *a*, *om L*. aut *B*, ac *x*. 3. ac *La*, ad *BF*. 4. quidam *Ba*, quidem et *L*.

eo elidi et morbo regio succurri, si ex vino bibatur aut spectetur etiam.

61 (15) . . . adamas et venena vincit . . . Metrodorus Scepsius in eadem Germania Basilia insula nasci in qua et sucinum solus, quod equidem legerim, dicit et praefert Arabicis. quod esse falsum quis dubitet?

CLAVDII PTOLEMAEI GEOGRAPHICAE ENARRATIONIS LIB. II CAP. IX.

[ΒΕΛΓΙΚΗΣ ΘΕΣΙΣ.]

Εὐρώπης πίναξ γ'.

1 Τῆς δὲ Βελγικῆς Γαλλίας ἡ μὲν ἀπὸ δύσεως πλευρὰ καὶ παρὰ τὴν Λουγδουνησίαν εἴρηται· ἡ δ'

61, 1—5. Metrodorus — dubitet *om B*. 2. abalista *F*, balista *La*. 3. quod — dicit *om a*. 4. quod *om a*.
A codex Pici Mirandulani a. MDVIII *ad Iacobum AEszlerum Argentinam missus, cuius quae aperte falsa aut certe minus probabilia sunt, aut asteriscis notabo aut huc infra adscribam vel nullo addito siglo, ceteroqui vulgata lectione ubivis apposita. M Marciani Heracleensis periplus in CMulleri geogr. min. tom.* II 553 *sqq. B codex Athous ut Fr. Dubnerus censuit ante a.* MCC *scriptus. x codices Parisini a b c d e f G et Palatini* $p^1 p^2$ *Wilbergii (et Sickleri) aut omnes aut plurimi, inter quos G i. e. Paris.* 2423 *saec.* XIII *vetustate ad B, verbis ac numeris cum e et* p^1, *Paris.* 1403 *et Palat. I Sylburgii, a Michaele Apostolio saec.* XV *utroque scripto, aliisque passim ad AM propius accedit. conf. Mullerum ll. p.* CXXXIV. Γαλλίας Βελγικῆς θ. *Bd.*

ἀρκτικὴ καὶ παρὰ τὸν Πρεττανικὸν ὠκεανὸν ἔχει
οὕτως· μετὰ τὰς τοῦ Σηκοάνα ποταμοῦ ἐκβολὰς Φρού- 2
διος ποταμοῦ ἐκβολαὶ κα λ'δ' νβ γ', Ἰτίον ἄκρον
κβ δ' νγ λ', Γησοριακὸν ἐπίνειον Μορίνων κβ λ' νγ 3
λ', Ταβούλλα ποταμοῦ ἐκβολαί κδ γ' νγ λ', Μώσα πο-
ταμοῦ ἐκβολαί κδ γο' νγ λ', *Λουγόδινον Βαταυ- 4
ῶν κς λ' νγ γ', Ῥήνου ποταμοῦ τὸ δυσμικὸν στόμα
κς λ'δ' νγ γ', τὸ μέσον στόμα τοῦ ποταμοῦ κζ νγ ς',
τὸ ἀνατολικὸν στόμα το῀ ποταμοῦ κζ γ' νδ· ἡ δὲ ἀπ' 5
ἀνατολῶν πλευρὰ περιορίζεται τῷ Ῥήνῳ ποταμῷ παρὰ
τὴν μεγάλην Γερμανίαν, οὗ ἡ μὲν κεφαλὴ ἐπέχει
μοίρας κθ γ' μς, τὸ δὲ κατὰ τὴν τοῦ Ὀβρίγκα ποτα-
μοῦ πρὸς δυσμὰς ἐκτροπὴν μοίρας κη ν, καὶ ἔτι τῷ
ἀπὸ τῆς πηγῆς ἐπὶ τὰς Ἄλπεις ὄρει, ὃ καλεῖται Ἀδού-
λας ὄρος κθ λ' με δ', Ἰουρασσὸς ὄρος κς δ' μς·
ἡ δὲ ἀπὸ μεσημβρίας πλευρὰ συνῆπται μὲν τῷ λοιπῷ 6
μέρει τῆς Ναρβωνησίας Γαλλίας, διήκει δὲ ἀπὸ τοῦ
εἰρημένου κοινοῦ ὁρίου τῆς τε Λουγδουνησίας καὶ τῆς
Ναρβωνησίας μέχρι τοῦ κοινοῦ πέρατος τῶν τε Ἄλ-
πεων καὶ τοῦ Ἀδούλα ὄρους, ὅπερ ἔχει μοίρας κθ
λ' με δ'.

1, 3. Πρετταν- *M* (*vide Mullerum p.* 516 *sq.*), βρετανικὸν *Aabp*[2], βρεττανικὸν *Bdf*, *x*? **2, 1.** *addunt* κ να λ' *Bacdfp*[2]?
2. Ἴκιον *A*, ἰτίον *ae*, τίον *Bx*. **3, 1.** μορίνων γησοριακον ἐπ. *A*, *sed ordo verborum fortasse ab Aeszlero mutatus est*; τισοριακὸν (τησ — *Gbep*[1], γεσ — *a*) ἐπ. ῥομορινῶν *Bx*. **2.** ταβοῦδα *Bbp*[1]. κγ λ' *Bx*. μόσα *Bx*. *conf.* 10, 1. **3.** νγ γ' *Bx*.
4, 1. βατάνων λουγόδινον *A ut supra* 3, 1; λογγόδεινον (*bp*[1]) βαταβῶν *e*, λουγόδηνον (-δεινον *x*) βατακῶν *Bx*. νγ λ' *B*. **2. 4.** occidentalius — orientalius *Aeszlerus*. **4.** κη *Bx*.
5, 4. ἀβρίκκα *M*, ὀβρίνκου *A*, ὀβρίγκου *Bx*. **7.** ἰούρασσος

κα ποταμοῦ Νεμήτων μὲν Νοιόμαγος κζ γο′ μθ λ′γ′,
Ῥουφινιάνα κζ γο′ μθ λ′· Οὐαγγιόνων δὲ Βορ-
βητόμαγος κζ λ′γ′ *μη λ′δ′, Ἀργεντόρατον κζ λ′γ′
18 *μη λ′δ′, Λεγίων η′ Σεβαστή· Τριβόκων δὲ
Βρευκόμαγος κζ λ′γ′ μη γ′, Ἔλκηβος κη̄ μη·
Ῥαυρικῶν [δὲ] Αὐγούστα Ῥαυρικῶν κη μζ λ′,
Ἀργεντουαρία κζ λ′γ′ μζ γο′.
19 Ὑπὸ δὲ τούτους καὶ τοὺς Λευκοὺς παρήκουσιν
οἱ Λόγγονες, ὧν πόλις Ἀνδομάτουνον κς δ′ μς
20 γ′, καὶ μετὰ τὸ ὑποκείμενον αὐτοῖς ὄρος, ὃ καλεῖται
Ἰουρασσὸς, Ἐλουήτιοι μὲν παρὰ Ῥῆνον ποταμὸν,
ὧν πόλεις Γαννόδουρον κη λ′ μς λ′, Φόρος Τιβε-
21 ρίου κη μς· Σηκοανοὶ δ᾽ ὑπ᾽ αὐτοὺς, ὧν πόλεις
*Διατάνυιον κε ς′ με γο′, Οὐισόντιον κς μς,
Ἐχουεστρίς κζ με γο′, Αὐάντικον κη με λ′.

17, 6. ῥουφιάνα *a*, ῥουφιάνα *Bx*. μθ λ′γ′ *beGp*¹, μθ ς′ *B*. 7. μθ γ′ *eGp*¹, μθ *f*, μη λ′γ′ *Bx*. ἀργεντόραγον *Babcep*¹·². λ′δ′ μη γ′ *BabefGp*¹, λ′γ′ μη λ′γ′ *x*. 18, 1. τριβόνων 2. μη γ′ *AeGp*¹, μη *Bx*. κη μη *AeGp*¹, κη λ′ μζ *Bx*. 3. ραυρίκων *Ae*, *om Bx*. δὲ *adiecit Wilbergius*. ῥαυρικῶν αὐγούστα *Bx*. ραυρίκων *A*. μζ ς′ *BdefGp*¹. 4. ἀργεντουάρια *Bcep*¹·². μζ γ′ *Grashofius*.

19, 1. πραήκουσιν *Bbdep*¹, παροικοῦσιν *Ax*. 2. λοίγονες ἀνδουμάτουννον 20, 2. ἰούρασσος 3. γανόδουρον *Bx*. κη ς′ *Bx*. 21, 1. σηκανοὶ *Bx*. 2. διττάσιον *bep*¹, διττάτιον *Bx*. 3. ἐχυεστρὶς ἀυαντικὸν

CAP. XI.

[ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ ΘΕΣΙΣ.]

Εὐρώπης πίναξ δ'.

Τῆς Γερμανίας τὴν μὲν δυσμικὴν πλευρὰν ἀφορίζει 1
ὁ Ῥῆνος ποταμὸς, τὴν δὲ ἀρκτικὴν ὁ Γερμανικὸς ὠκεανός·
ἧς ἡ περιγραφὴ ἔχει οὕτως· μετὰ τὰς τοῦ Ῥήνου ἐκβο-
λὰς Οὐίδρου ποταμοῦ ἐκβολαί κζ' γ' νδ γ', *Μαραρ-
μανὶς λιμήν κη νδ δ'· Ἀμισίου ποταμοῦ ἐκβολαί κθ
νε, αἱ πηγαὶ τοῦ ποταμοῦ λβ νβ· Οὐισουργίου ποτα-
μοῦ ἐκβολαί λα νε, αἱ πηγαὶ τοῦ ποταμοῦ λδ νβ λ'·
Ἄλβιος ποταμοῦ ἐκβολαί λα νς δ', αἱ πηγαὶ τοῦ
ποταμοῦ λθ ν· Κιμβρικῆς χερσονήσου ἡ 2
μετὰ τὸν Ἄλβιν ἐξοχή λβ νς λ'γ', ἡ ἐφεξῆς ἐξοχή
λε νη γ', ἡ ἔτι ἐφεξῆς καὶ ἀρκτικωτάτη *λε γο'

Γερμανίας μεγάλης θ. *Badefp*¹ *et mv i. e. Mediolanensis et Vindobonensis apud Wilbergium ac Sicklerum*, Γερμανίας θ. *Ax.*

1, 3. 4. μετὰ — ἐκβολὰς *om bp¹v, addunt* αἳ ἐπέχουσι μοίρας κη νδ *Babcdef?* 4. κη λ' *Bx*, κη νδ λ'δ' *m.* Μαρ.- δ'. *ante* οὐίδρου *Bacdfp²v.* μαραρμανὶς *Abep*¹, μαραρμανὸς *M*, μαρνάμανις *m*, μαναρμανὶς *Bx.* 5. κη λ' *m.* νδ δ' *Abep*¹, νδ λ' *B*, νδ γο' *m*, νδ λ'δ' *x.* αμασου *A*, ἀμασίου *MBx*, *conf.* 11, 2. 6. *post* νε *addunt* Γερμανία δευτέρα *BabdefGp¹v.* οὐισούργου *A*, εἰς οὐργίου, ἰσούργίου *M*, οὐισουργίου *a*, οὐισούργιος *d*, οὐισούριγος *c*, οὐισουρίγιος *Bx. conf.* 11, 4. 7. νε *Ap*¹, νε δ' *Bx.* νβ *B.* 8. λβιος *A*, ἀλβίου *Ma*, ἀλίβιος *BbdeGv.* λβ *Grashofius.* 2, 2. ἄλβιον *M. subiciunt interpretes* Quae etiam subsequitur 38 ½ ⅓ 58 ½ ⅓ (λη λ'γ' νη λ'γ'), *sed* ἀπὸ τῆς δευτέρας ἐξοχῆς — εἰς τὴν ἐφεξῆς καὶ ἀρκτικωτάτην — στάδιοι ͵αυν', στάδιοι ͵αρν' *M.* 3. καὶ ἀρκτικωτάτη *om m.* λη γο' (γ' *a*) νη ς' (λ' *adef*) *Bx*, λθ νθ λ' *interpr.*

3 *νη γ'· *τὸ ἀνατολικώτατον αὐτῆς μ δ' νθ λ', *ἡ μετὰ τὴν ἐξοχὴν πρώτη ἐξοχή λθ γ' νη δ', ἡ ἐφεξῆς μ νη, ἡ ὑπὸ ταύτην ἐφεξῆς λζ νζ, ἡ πρὸς ἀνατο-
4 λὰς ἐπιστροφή λε νς· Χαλούσου ποταμοῦ ἐκβολαί λζ νς, Σουήβου ποταμοῦ ἐκβολαί λθ λ' νς, Οὐιαδούα ποταμοῦ ἐκβολαί μβ ς' νς, Οὐιστούλα ποταμοῦ ἐκβολαί με νς, ἡ κεφαλὴ τοῦ ποταμοῦ μδ νβ λ', ἡ ἀπὸ δυσμῶν αὐτῆς καὶ ἐπὶ τὸν Ἄλβιν φέρουσα μ ς' νβ γο'.

5 Τὴν δὲ μεσημβρινὴν πλευρὰν ὁρίζει τοῦ Δανουβίου ποταμοῦ τὸ δυσμικὸν μέρος, ὃ θέσιν ἔχει τοιαύτην· ἡ τοῦ Δανουβίου κεφαλὴ λ μς γ'· τὸ κατὰ τὴν ἐκτροπὴν τοῦ εἰς τὴν Γερμανίαν πρώτου ποταμοῦ λβ μζ δ', τὸ κατὰ τὴν ἐκτροπὴν τοῦ πρὸς μεσημβρίαν φέροντος ποταμοῦ, ὃς καλεῖται Αἶνος λδ μζ γ'· τὸ κατὰ τὴν ἐκτροπὴν τοῦ πρὸς ἄρκτους φερομένου δευ-

3, 1. τὸ ἀνατολικώτερον καὶ βορειότερον (*om* αὐτῆς) *m*. μδ *ABa*. 2. πρώτη στροφή *m*. ἀπὸ τῆς ἀρκτικωτάτης ἐξοχῆς — εἰς τὴν μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῆς πρώτην ἐξοχὴν στ. χν', στ. φν' *M*. Quae deinde subsequitur 40 58 *Aeszlerus*, *om Bx*. ἀπὸ δὲ τῆς μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῆς πρώτης ἐξοχῆς εἰς τὸ ἀνατολικώτατον αὐτῆς στ. ψχ', στ. φχ' *M*. *hinc Mullerus* 1—2 *ita refinxit* εἶτα ἐν τῷ ἀνατολικῷ *vel* ἐν τῇ ἀνατολικῇ πλευρᾷ αὐτῆς· ἡ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν πρώτη ἐξοχὴ λθ γ' νη δ', ἡ ἐφεξῆς, τὸ ἀνατολικώτατον αὐτῆς μ νη. 3. 4. ὁ μυχὸς τῆς ἐπιστοφῆς *m*. 4, 2. συῆβου *A*, σύμβου *M*, σουίβου *B*, σουήβου *x*. *conf*. 9, 2. 13, 2. 15—17. 22. Ἰλδουα *M*, οὐιάδου *ABx*: *conf*. 14, 1. 3. μβ λ' *adef*. *Vistulae* ουιστεῖλα *A*, οὐιστούλα *MBx*. 5. μς *Aef*, μ λ' *ad*.

5, 2. μέρος οὕτως· *A*? 3. ἡ κεφ. τοῦ ποτ. δαν. *Bx*. μς λ'γ' *Grashofius*. 7. πρὸς τὰς *e*.

τέρου ποταμοῦ, ὡς ἐπὶ τὴν Γαβρήταν ὕλην λς μς γο΄· τὸ κατὰ τὴν ἑξῆς ἐκτροπὴν τοῦ παρὰ τὴν Λοῦναν ὕλην πρὸς ἄρκτους ῥέοντος ποταμοῦ λθ γ΄ μζ γ΄· ἐφεξῆς ἐπιστροφή, ἀφ᾽ ἧς πρὸς μεσημβρίαν ἐπιστρέφει μ γο΄ μζ γ΄· τὸ κατὰ τὴν ἐκτροπὴν τοῦ πρὸς μεσημβρίαν ῥέοντος ποταμοῦ, ὃς καλεῖται Ναραβὼν μα μζ γο΄, ἡ κατὰ Κούρταν καμπή μβ μζ, ἡ ἐφεξῆς ἐπιστροφὴ κατὰ Κάρπιν καὶ ἀρκτικωτάτη πασῶν μβ λ΄ μη.

6 Τὴν δὲ ἀνατολικὴν πλευρὰν ὁρίζει ἡ ἀπὸ τῆς εἰρημένης ἐπιστροφῆς πρὸς τὰ ὑπερκείμενα Σαρματικὰ ὄρη διάστασις, ὧν τὸ μὲν νότιον πέρας ἐπέχει μοίρας μβ λ΄ μη λ΄, τὸ δὲ βόρειον μγ λ΄ ν λ΄, καὶ ἡ μετὰ τὰ ὄρη ἐπὶ τὴν εἰρημένην κεφαλὴν τοῦ Οὐιστούλα ποταμοῦ, καὶ ἔτι αὐτὸς ὁ ποταμὸς ἕως θαλάσσης.

7 Τῶν δὲ διεζωκότων τὴν Γερμανίαν ὀρέων ὀνομαστότατά ἐστι τά τε εἰρημένα καὶ ἰδίως καλούμενα Σαρματικὰ καὶ τὰ ὁμώνυμα τοῖς Ἀλπίοις καὶ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ Δανουβίου, ὧν τὰ ἄκρα ἐπέχει μοίρας κθ μζ καὶ λγ μη λ΄· καὶ τὰ καλούμενα Ἄβνοβα, ὧν τὰ ἄκρα ἐπέχει μοίρας λα μθ καὶ λα νβ· καὶ τὸ

8. γαβρήταν *BbefGmp*[1], γαμβρήταν (-του) *av*, γωρήταν *A*. *conf.* 7, 12. 24, 2. 25, 2. 9. λούναν *Aad*. 11. ἡ εφ. *BadfGv*. 11—13. ἀφ᾽ ἧς ἐστὶν ἡ ἐκτροπὴ τοῦ πρὸς μεσ. *Bad*. 12. μζ λ΄γ΄ *Grashofius*. 13. ἀράβων *M*, ναραβὼν *ABx* *et infra* 2, 15 (16), 1. 2, *praeter quod G semel* ἀρραβῶνα *habet*. 14. In Percuetam campe *Aeszlerus*. 15. καππὶν 6, 5. ἰστούλα *AbGp*[1]. 7, 6. λα νβ *om Aeszlerus*, λ λ΄ νβ *B*.

Μηλίβοχον, οὗ τὰ πέρατα ἐπέχει μοίρας λγ νβ λ′ καὶ λζ νβ λ′· ὑφ’ ἅ ἐστιν ἡ Σημανὰ ὕλη καὶ τὸ Ἀσχιβούργιον, οὗ τὰ πέρατα ἐπέχει μοίρας λθ νδ καὶ μδ νβ λ′· καὶ ἔτι τὰ καλούμενα Σούδητα ὄρη, ὧν τὰ ἄκρα ἐπέχει μοίρας λδ ν καὶ μ ν· ὑφ’ ἅ ἐστιν ἡ Γαβρῆτα ὕλη· ὧν μεταξὺ καὶ τῶν Σαρματικῶν ἐστιν ὁ Ὀρκύνιος δρυμός.

8 Κατέχουσι δὲ τῆς Γερμανίας τὰ μὲν παρὰ τὸν Ῥῆ-
νον ποταμὸν ἀρχομένοις ἀπ’ ἄρκτων οἵ τε Βουσάκ-
9 τεροι οἱ μικροὶ καὶ οἱ Σύγαμβροι· ὑφ οὓς οἱ
Σουήβοι Λαγγοβάρδοι, εἶτα Τέγκτροι καὶ
Ἰνηρίωνες μεταξύ τε Ῥήνου καὶ τῶν Ἀβνοβαίων
ὀρέων· καὶ ἔτι Ἰντουέργοι καὶ Οὐαργίωνες καὶ
10 Καριτνοί· ὑφ οὓς Οὐισποὶ καὶ ἡ τῶν Ἐλουη-
τίων ἔρημος μέχρι τῶν εἰρημένων Ἀλπίων ὀρέων.

11 Τὴν δὲ παρωκεανῖτιν κατέχουσιν ὑπὲρ μὲν τοὺς Βουσακτέρους οἱ Φρίσιοι μέχρι τοῦ Ἀμισίου πο-

7. μηλίβοχοσ 8—10. καὶ μδ νβ λ′ *et cetera om B*. 8. ὑφ’ ὃ *Grashofius*. σημανοῦς *bcp*$^{1.2}$ *m*, σημανοὺς *adefv*. 9. Asbicurgium ἀσβυκούργιον *A*, ἀσβικούργιον *bcfp*$^{1.2}$*m*, *conf*. 18, 3. 20, 4. 10. σουδῆτα *AG*, σούδη τὰ *Bbp*^{1}. 12. γαβρίτα *ABabefmp*^{1}*v*, γαβράτα *M*. *conf*. 5, 8. 13. ὀρχύνιος *Bmv*.

8, 2. βουσάκτοροι 3. συγγαμβροι 9, 1. ὑφ’ οὓς *om AG*. 2. ὀκουήβοι λογγοβάρδοι *A*, σϋήβοι (συή- *v*, σουῆ- *f*) λαγγϋβάρδοι (λαγγο-) *BaG*, σούηβοι λογγοβάρδοι *m*, σουῆβοι (σουή- *e*) λαγοβ. *bep*^{1}. τέγατροι *A*, τέγκεροι *Bx*. 3. ἰνηρίωνες *AbeGp*^{1}, ἰγκρίωνες (οἱ γκρ- *d*, οιγκρ- *v*) *Bfdv*, ἠκρίονες *m*, νιτρίωνες *a*. τε] τοῦ *Grashofius*. αβνοβώων *A*, ἀβνοβαίων *Bf*, αὐνοβαίων *x*. 4. ἰντούηργοι οὐαργίονες *Am*, -γίωνες *Bx*. 10 1. ἐλουκτίων *Bc*, ἐλεκτ- *dv*.

11, 2. βακτέροις *A*. φρίσσιοι *Bx*. ἀμουσίου *A*, ἀμισίου *Bx*. *conf*. 1, 5. 28, 4. 8, 6, 3.

ταμοῦ· μετὰ δὲ τούτους Καῦχοι οἱ μικροὶ
μέχρι τοῦ Οὐισουργίου ποταμοῦ· εἶτα Καῦχοι
οἱ μείζους μέχρι τοῦ Ἄλβιος ποταμοῦ· ἐφεξῆς
δὲ ἐπὶ τὸν αὐχένα τῆς Κιμβρικῆς χερσονήσου Σά-
ξονες· αὐτὴν δὲ τὴν χερσόνησον ὑπὲρ μὲν τοὺς
Σάξονας Σιγούλωνες ἀπὸ δυσμῶν, εἶτα Σαβα-
λίγγιοι, εἶτα Κοβανδοί· ὑπὲρ οὓς Χάλοι, καὶ 12
ἔτι ὑπὲρ τούτους δυσμικώτεροι μὲν Φουνδού-
σιοι, ἀνατολικώτεροι δὲ Χαροῦδες, πάντων δὲ
ἀρκτικώτεροι Κίμβροι· μετὰ δὲ τοὺς Σάξονας ἀπὸ 13
τοῦ Χαλούσου ποταμοῦ μέχρι τοῦ Σουήβου ποταμοῦ
Φαροδεινοί· εἶτα Σειδινοὶ μέχρι τοῦ Οὐιαδούα 14
ποταμοῦ, καὶ μετ' αὐτοὺς Ῥουτίκλειοι μέχρι τοῦ
Οὐιστούλα ποταμοῦ.

Τῶν δὲ ἐντὸς καὶ μεσογείων ἐθνῶν μέγιστα μέν 15
ἐστι τό τε τῶν Σουήβων τῶν Ἀγγειλῶν, οἳ εἰσιν
ἀνατολικώτεροι τῶν Λαγγοβάρδων ἀνατείνοντες πρὸς
τὰς ἄρκτους μέχρι τῶν μέσων τοῦ Ἄλβιος ποταμοῦ, καὶ

3. καῦχον? *A*, καῦκοι *B*. 4. οὐισόυργεν *A*, οὐισουργίου *a*, οὐισούργιος *Bx*. *conf.* 1, 6. 5. ἀλβίου *a*.
6. 8. (13, 1.) σάξονες σάξονας *a*, αὔξονες αὔξονας *AG*, ἄξονες ἄξονας *MBx*. *conf.* 17, 2. 31, 2. 8. Διγούλωνες σαβαλλίγγιοι 12, 2. φουνδούσιοι *Aa*, φουνδοῦσοι *Bx*. 4. κίμβριοι 13, 1. σάξονας, αὔξονας, ἄξονας *ut* 11, 6. 8.
2. σουήβου *AG*, συήβου *Bx*. 14, 1. σιδεινοὶ *am*. ἰαδούα *ABx*. *conf.* 4, 2. 1, 6. 6, 5. 14, 3. 15, 8. 20, 5. 34, 2. 3, 5, 20, 5. 2. καὶ μετ' — ποταμοῦ *om adef*? μετ' *m*, ὑπ' *ABx*.
3. ἰστούλαν *AG*, ἰϰστίλα *B*, *x*?

15, 2. συήβοι *A*, συήβων *Bx et eodem modo per proxima*. ανγειλοι *A*, ἀγγιλῶν *a*, ἀγγυλων *m*. 3. λογγοβάρδοι *A*, λογγο- *am* λογγι- *c* λαγγιβάρδων *v*. 4. ἀλβίου *a*.

τὸ τῶν Σουήβων τῶν Σεμνόνων, οἵτινες διήκουσι μετὰ τὸν Ἄλβιν ἀπὸ τοῦ εἰρημένου μέρους πρὸς ἀνατολὰς μέχρι τοῦ Σουήβου ποταμοῦ, καὶ τὸ τῶν Βουγούντων τὰ ἐφεξῆς καὶ μέχρι τοῦ Οὐιστούλα κατεχόντων.

16 Ἐλάσσονα δὲ ἔθνη καὶ μεταξὺ κεῖνται, Καυχῶν μὲν τῶν μικρῶν καὶ τῶν Σουήβων Βουσάκτεροι οἱ μείζους· ὑφ᾽ οὓς Χαῖμαι· Καυχῶν δὲ τῶν

17 μειζόνων καὶ τῶν Σουήβων Ἀγγριουάριοι· εἶτα Λακκοβάρδοι· ὑφ᾽ οὓς Δουλγούμνιοι· Σαξόνων δὲ καὶ τῶν Σουήβων Τευτονοάροι καὶ Οὐίρουνοι, Φαροδεινῶν δὲ καὶ Σουήβων Τεύτονες καὶ Αὔαρποι· Ῥουτικλείων δὲ καὶ Βουγούντων Αἰλουαίωνες.

18 Πάλιν ὑπὸ μὲν τοὺς Σέμνονας οἰκοῦσι Σιλίγγαι, ὑπὸ δὲ τοὺς Βουγοῦντας Λούγιοι Ὀμανοί· ὑφ᾽

5. Et versus Sueuos Semnones σεμνόνες *Aeszlerus*.
7. Preterea protendunt ad Mugootas μουγοωταῖσ *Aeszlerus*.
8. ἰστουλαν *A*, ἰουστούλα *c*.

16, 2. 3. βουσάκτοροι qui minores nominantur *Aeszlerus*. *conf*. 8, 3. 4. ἀνγριγουάριοι *Babcdemp*^{2}*v*. 17, 2. λαγγοβάρδοι *abefp*^{1}. Δσυλγοῦμοι inter Saxones *Aeszlerus*, σαζόνων *Bc*, ἀξόνων *m*, σαξόνων *x*. 3. τευτονοαροὶ *A*, -άροι *Bbdep*^{1}, -άριοι *a*. ουιρουνοι *A*, οὐϊροῦνοι *p*^{2}. 4. Pharodinos *Aeszlerus*, φαραδεινῶν *Bx*. τευτόνες 5. Buntutas *Aeszlerus*, βουτουντῶν *Bbp*^{1}*v*. ελούωνες *A*, αἰλσύωνες *G*.

18, 1. λίγγαι *Bx*. 2. βουγοῦγτας λούτιοι ὀμανοὶ *A*, λούτιοι καὶ ὀμανοὶ *a*, λοῦτοι (-αι *m*) οἰομανοὶ (οἱ ὀμανοὶ *ce*, οἱ ὀμαννοὶ *dv*, -νναὶ *m*) *Bcedvm*, λουτοι οι ο μάννοι *bp*^{1}, λουγοιοιμανοὶ *f teste Wilbergio*, λοῦτοιοι ὀ- *Sicklero*, λογγοι οἱ ομανοι *G*.

οὓς Λούγιοι *Διδούνιοι μέχρι τοῦ Ἀσκιβουργίου
ὄρους· ὑπὸ δὲ τοὺς Σιλίγγας Καλούκωνες ἐφ᾽ 19
ἑκάτερα τοῦ Ἄλβιος ποταμοῦ· ὑφ᾽ οὓς Χαιρουσκοὶ
καὶ Καμαυοὶ μέχρι τοῦ Μηλιβόκου ὄρους· ὧν 20
πρὸς ἀνατολὰς περὶ τὸν Ἄλβιν ποταμὸν Βαινοχαῖ-
μαι, ὑπὲρ οὓς Βατεινοί, καὶ ἔτι ὑπὲρ τούτους ὑπὸ
τὸ Ἀσκιβούργιον ὄρος Κορκοντοὶ καὶ Λούγιοι
Βοῦροι μέχρι τῆς κεφαλῆς τοῦ Οὐιστούλα ποταμοῦ·
ὑπὸ δὲ τούτους πρῶτοι Σίδωνες, εἶτα Κῶγνοι, 21
εἶτα Οὐισβούργιοι ὑπὲρ τὸν Ὀρκύνιον δρυμόν.

Πάλιν ἀπ᾽ ἀνατολῶν μὲν τῶν Ἀβνοβαίων ὀρῶν 22
οἰκοῦσιν ὑπὸ τοὺς Σουήβους Κασουάροι, εἶτα Νερ-
τεάναι, εἶτα Δανδοῦτοι, ὑφ᾽ οὓς Τούρωνοι
καὶ Μαρουίνγοι· ὑπὸ δὲ τοὺς Καμαυοὺς Χάτ- 23
ται καὶ Τούβαντοι καὶ ὑπὲρ τὰ Σούδητα ὄρη
Τευριοχαῖμαι, ὑπὸ δὲ τὰ ὄρη Οὐαριστοί· εἶτα 24

3. λούγοι Διδούνιοι *A*, λουγοιδιδοῦνοι *bep*^{1}, λουγιδιδοῦνοι *Badfmv*, λουγγιδιδοῦνοι *c*, λογγιδιδοῦνοι *G*. ἀσκιβουργίον
19, 1. σίλιγγοσ *A*, εἴλιγγας *bdeGp*^{1}*v*, γλίγγας? *B*, λίγγας *afm*.
2. χαρκικοὶ *A*, χαιρουσκοι *Gm*, χαιρουσικοὶ *Bx*. 3. καυμαοὶ *AG*. *conf*. 23, 1. 20, 2. βωνοχαῖμαι 4. τῷ ἀσκιβουρίῳ (*Bp*^{2}, -ργίῳ *x*) ὄρει *Bx*, *corr m*. κορκόντοι *Badef*? λούτιοι βουροὶ *A*, λουτιοιβοῦροι *f*, λουτοιοιβουροί *bp*^{1}, λοῦτοι οἳ καὶ βοῦροι *a*, λοῦτοι οἱ βοῦροι *Bx*. 5. τῆς κεφαλης *om Bcdp*^{1}. Istulae *Aeszlerus*, ἰϐστίλα *B*, οὐιουστούλα *c*. 21, 1. σιδῶνες *A*, σιδῶνες *bp*^{1}, σίδονες *m*. 2. ὀρκύνιον *B*.

22, 1. ἀβνοβιῶν 2. ὑπὲρ *BacdGv*. συήβους *Bx*, *A*? νερτιάναι *B*, νερτέανες *G*, νερτερέανες -εάνεις -εάναις *x*.
3. τούρωγοι *A*. 4. μαρουίγγοι *f*. 23, 1. καμαβοὶς *A*, -βοὺς *bep*^{1}, χαυμανοὺς *a*. χαῦτται 3. τιριοχαῖμαι *A*, τειριόχαιμαι *G*. ὀυαριστὴ *A*, νουαριστοὶ *bep*^{1}.

ἡ Γαβρήτα ὕλη· καὶ ὑπὸ μὲν τοὺς Μαρουίνγους Κουρίωνες, εἶτα Χαιτούωροι καὶ μέχρι τοῦ
25 Δανουβίου ποταμοῦ οἱ Παρμαικάμποι· ὑπὸ δὲ τὴν Γαβρήταν ὕλην Μαρκομανοί, ὑφ' οὓς Σουδινοὶ καὶ μέχρι τοῦ Δανουβίου ποταμοῦ οἱ Ἀδραβαικάμποι·
26 ὑπὸ δὲ τὸν Ὀρκύνιον δρυμὸν Κούαδοι, ὑφ' οὓς τὰ σιδηρωρυχεῖα καὶ ἡ Λοῦνα ὕλη, ὑφ' ἣν μέγα ἔθνος οἱ Βαῖμοι μέχρι τοῦ Δανουβίου καὶ συνεχεῖς αὐτοῖς παρὰ τὸν ποταμὸν οἱ Τερακατρίαι καὶ οἱ πρὸς τοῖς κάμποις Ῥακάται.

27 Πόλεις δὲ τίθενται κατὰ τὴν Γερμανίαν ἐν μὲν τῷ ἀρκτικῷ κλίματι αἵδε· Φληούμ κη λ'δ' νδ λ'δ', Σιατουτάνδα κθ γ' νδ γ', Τεκελία λα νε, Φαβίρανον λα λ' νε γ', Τρηούα λγ νε γο', Λευφάνα λδ δ' νδ γο', Λιμιοσαλέ λδ λ' νε, Μαριωνὶς λδ λ' νδ λ'γ', Μαριωνὶς ἑτέρα λς νε λ'γ', Κοινόηνον λς νε γ', Αἰστουία λζ γ' νδ λ', Ἀλεισός λη νε, Λακιβούργιον λθ νς, Βουνίτιον λθ λ' νε λ', Οὐίρουνον μ λ' νε,

24, 2. γαβρίτα *ABx*. *conf*. 5, 8. μαριοαύγισ 3. χαιτάωροι *A*, χαυτούοροι *m*. 4. παρμαικάμτοι 25, 2. γαβρίτα *ABx*. *conf*. 5, 8. μαρκομμάνοι *AbeG*p^1, -νοί *f*, μαρκομανοὶ *m*. σουδεινοὶ *m*, σουδηνοι *adv*. 3. ἀδραβωκάμποι 26, 2. σιδηρορυχία *A*, σιδηρωρυχία *befG*p^1, σιδηρορυχεῖα *m*, σιδηροριχεῖα *a*. 3. βαίμοι *Av*, βαιμοὶ *b*p^1. 5. ῥάκται *AG*.

27, 2. φιληούμ σετόυτανδα *AG*, σιαντούνδα *B*. 3. τεκελία *Ab*p^1, τεκέλια *Bx*. 4. τρηοῦα λευφάνα *Aafv*, λουφάνα *be*p^1, λεφάνα *Bx*. 5. νε λ' *Bx*. νδ λ'γ' *Abe*p^1*G*, νδ *Bx*. 6. μαρ. ἑτ. *Abe*p^1, ἑτ. μαρ. *Bx*. γ' *AbeG*p^1, ιβ' *Bx*. κοινόκνον λς γ' νε λ' *Bx*. 7. κιστούια *A*, αἰστούια *bG*p^1, ἀστούια *Bx*. ἀλειστὸς 8. νς *AbeG*p^1, νε λ' ιβ' *Bx*.

Οὐιρίτιον μα νδ λ΄, Ῥούγιον μβ λ΄ νϛ γο΄, Σχοῦργον μγ νε, Ἀσχαυκαλίς μδ νδ δ΄.

28 Ἐν δὲ τῷ ὑπὸ τοῦτο κλίματι πόλεις αἵδε· Ἀσκιβούργιον κζ λ΄ νβ λ΄, Ναυαλία κζ γ΄ νδ, Μεδιολάνιον κη ϛ΄ νγ λ΄δ΄, Τευδέριον λ νδ, Βογάδιον λ δ΄ νβ, Στερεόντιον λα νβ ϛ΄, Ἀμισία λα λ΄ να λ΄, Μουνίτιον λα γο΄ νβ λ΄, Τουλίφουρδον λβ νδ, Ἀσκαλίγγιον λβ λ΄ νγ λ΄δ΄, Τουλισούργιον λβ γο΄ νγ γ΄, Φεύγαρον λβ γο΄ νβ δ΄, Καίδουον λγ να γ΄, Τρόπαια Δρούσου λγ λ΄δ΄ νβ λ΄δ΄, Λουπία λδ λ΄ νβ λ΄δ΄, Μεσούιον λε λ΄ νγ λ΄γ΄, Ἀρεγελία λϛ λ΄ νβ γ΄, *Γαλαιγία λζ λ΄ νβ γ΄, Λούπφουρδον λη ϛ΄ να γο΄, Σουσουδάτα λη λ΄ νγ λ΄γ΄, Κολάγκορον λθ νγ λ΄, Λουγίδουνον λθ λ΄ νβ λ΄, Στραγόνα λθ γ΄ να γο΄, Λιμιοσάλειον μα νγ λ΄, Βουδόριγον μα νβ γο΄, Λευκάριστος μα

9. ουιρουτιον *AG*?   10. αιχαυκαλὶς

28, 1. τούτῳ *BabfGp*^{2}?   2. κζ λ΄ *AbeGp*^{1}, κζ λ΄δ΄ *Bx*. ναβαλία *Bcdfmp*^{2}*v*.   κζ γ΄ νδ (νβ λ΄ *e*, νγ δ΄ *G*?) *AbeGp*^{1}, κη ϛ΄ νγ γο΄ *m*, κζ γο΄ νγ δ΄ *Bx*.   3. κη λ΄δ΄ νγ λ΄γ΄ *m*. τουδέριον *AG*.   λ νδ *AbeGp*^{1}, κθ γ΄ νγ γ΄ *Bx*.   4. ἀμεσία *ef*, ἀμεσύα *m*, ἀμάσεια *Bx*.   να λ΄ *AbeGp*^{1}, να *Bx*.   5. τουλίφορδον *A et margo G*.   7. γ΄] γο΄ *AG*.   φευγάρον κάνδουον *p*^{1}*m*, κανδοῦον *Bx*.   8. λβ *AG*.   να γο΄ *Mannertus*.   9. λοῦπτα *A*, λουπία *Bafv*, λοῦππαι *bep*^{1}, λουππία *x*. *conf*. 8, 6, 8. μοεσούιον *A*, μεσούριον *bep*^{1}.   νγ λ΄δ΄ *AG*.   10. αρεγεουία *A*, ἀρεγιλία *befp*^{1}*m*, ἀργελία *Bx*.   γαλαιγία *AG*, καλαιγία *Bx*. λουπφοῦρδον *AG*.   11. λη ϛ΄] λη λ΄ *adf*.   12. κολαγκόρον *A*, -άγκωρον *bep*^{1}.   λουγι- *AeG*, λουκίδουνον *Bx*.   13. στράγονα   λιμιοσάλειον *d*, -σάλιον *B*, -σάλαιον *a*, -σάλεον *Ax*.

ϛ′ νβ γο′, *Ἀρσήνιον μγ λ′ νβ γ′, Καλισία μγ λ′δ′ νβ λ′ γ′, Σετίδαυα μδ νγ λ′.

29 Ἐν δὲ τῷ ὑπὸ τοῦτο κλίματι πόλεις αἵδε· Ἄλεισον κη να λ′, Βουδορίς κη μθ, Ματτιακόν λ ν λ′γ′, Ἄρταυνον λ ϛ′ ν, Νουαίσιον λα να ϛ′, Μηλόκαβος λα λ′ ν γο′, Γραυιονάριον λα λ′ ν ϛ′, Λοκόριτον λα λ′ μθ γο′, Σεγόδουνον λα λ′ μθ, Δηούονα λβ γ′ μη λ′δ′, Βέργιον λγ μθ λ′, Μηνοσγάδα λδ μθ λ′, Βικούργιον λδ λ′ να δ′, Μαρόβουδον λε μθ, Ῥεδιντούιον λη λ′ ν λ′, Νομιστήριον λθ να, Μελιόδουνον λθ μθ, Κασουργίς λθ δ′ ν ϛ′, Στρεουίντα λθ δ′ μθ λ′, Ἡγητματία λθ γο′ να, Βουδοργίς μ ν λ′, Ἔβουρον μα μθ λ′, Ἀρσικούα μα γο′ μθ, Παρίεννα μβ μθ γ′, Σετουία μβ λ′ ν, Καρρόδουνον μβ γο′ να λ′, Ἀσάνκα μγ ν γ′.

30 Ἐν δὲ τῷ λοιπῷ καὶ περὶ τὸν Δανούβιον ποταμὸν πόλεις αἵδε· Ταρόδουνον κη γ′ μζ λ′γ′, βωμοὶ

15. ϛ′ *AG.*, λ′δ′ *Bx.* αρσήνιον *AG*, ἀρσόνιον *Bx.* 16. νβ λ′δ′ *A.* σετιδανα

29, 1. τούτῳ *Bacfp*². 2. Βουδορίς κη λ′δ′ *bemp*¹, κη *ABx.* να *Bx.* μακτίαδον 3. ἄρκταυνον λϛ *Afp*¹. 4. μηλόμαβος *A*, -καβος *befGmp*¹, καυος *Bx.* γο′ *AbeGp*¹, γ′ *Bx.* λ′ *AbeGp*¹, λ′δ′ *Bx.* νϛ 5. γο′ *A*, γ *Bx.* σιγό- *B*, σετό- *bep*¹. 6. Tuuona τουουόρα γ′ *A*, λ′ *Bx.* λγ] λϛ *AadfGv.* 7. μονόσγαδα *A*, μηνοστάδα *mp*¹, μητοσταδα *be*, μηνοσγάδα *Bx.* βικουρδιον 8. ῥιδιντούινον *B*, ῥεδιντούινον *x.* 10. νϛ 11. ἡγιτματία *Babdefp*¹*v.* 12. ἀρσικοῦα *Aadv.* μδ *B.* 14. ἄσανκα *Afm.* νγ *Ap*¹.

30, 2. πόλεις αἵδε *om Bbdemp*¹. ταρούδουνον *A*, ταρούδωνον *bp*¹.

Φλάβιοι λ γο΄ μη, Ῥιουσιαούα λα μζ λ΄, Ἀλκιμοεννὶς λβ λ΄ μζ λ΄, Καντιοιβὶς λβ γο΄ *μη γο΄, Βίβακον λγ ημ, Βρονδεντία λγ λ΄δ΄ μη, Σετουάκουτον λδ μη γ΄, Οὔσβιον λε μζ, Ἀβίλουνον λε γ΄ μζ γ΄, Φουργισατὶς λς μη, Κοριδοργὶς λζ δ΄ μη λ΄, Μεδοσλάνιον λη μζ ς΄, Φηλικία λθ μη λ΄, Ἐβουρόδουνον λθ μη, Ἀνδουαίτιον μ λ΄ μζ γο΄, Κελαμαντία μα μζ γο΄, Σινγονή μα λ΄ μη δ΄, Ἄναυον μα γ΄ μζ λ΄.

Νῆσοι δὲ ὑπέρκεινται τῆς Γερμανίας κατὰ μὲν τὰς 31
τοῦ Ἄλβιος ἐκβολὰς αἱ καλούμεναι Σαξόνων τρεῖς,
ὧν τὸ μεταξὺ ἐπέχει μοίρας λα νζ γο΄· ὑπὲρ δὲ 32
τὴν Κιμβρικὴν χερσόνησον ἄλλαι τρεῖς νῆσοι Ἀλο-
κίαι καλούμεναι, ὧν τὸ μεταξὺ ἐπέχει μοίρας λζ
νθ γ΄· ἀπ᾽ ἀνατολῶν δὲ τῆς χερσονήσου τέσσαρες αἱ 33
καλούμεναι Σκανδίαι, τρεῖς μὲν μικραί, ὧν ἡ μέση
ἐπέχει μοίρας μα λ΄ νη, μία δὲ μεγίστη καὶ ἀνα- 34
τολικωτάτη κατὰ τὰς ἐκβολὰς Οὐιστούλα ποταμοῦ, ἧς
τὸ μὲν δυτικώτατον ἐπέχει μοίρας μγ νη, τὸ δ᾽

3. φλαφλοὶ *A*, φαῦλοι *G*, φλάβιοι *Badefmv*, φλαύοι *e*, φλαύιοι *x*? ριουσιάουα *Af*. ἀλκίμεουννις 4. μη γ΄ *mp*¹. 5. βρονδεντία *AG*, βροδελτία *Bacdf*?*mp*²*v*, βροδεντία *x*. -κουτον *AG*, -κωτον *Bx*. 6. Abilunum ἀβιλνύνον φουργισσουτὴς 7. μεδιολανιον 8. φιληκία *Acp*² *G*? ἐβουρόδανον *A*, ῥοβόδουνον *Ba*(*c*)*dfmp*²*v*. 9. ἀνδουάτιον κελμαντία μς γ΄ *AG*. *conf*. 5, 14. 10. ἄναουον *A*, ἄναυον *beGp*¹, ἄναβον *Bx*. μα γ΄ *AbeGp*¹, μα λ΄γ΄ ιβ΄ *Bx*.

31, 1. adiacent iuxta *Aesslerus*. 2. ἄλπιος *B*, ἀλβίου *a*. ζαβόνων *B*, σαζόνων *cdp*¹*v*, σαξώνων *m*, σαξόνων *AMx*. 3. τὸ μέσον *m*. 32, 4. νζ γ΄ *Abep*¹. 34, 2. ἰστούλα *AbefGp*¹.

ἀνατολικώτατον μς νη, τὸ δ' ἀρκτικώτατον μδ λ' νη λ', τὸ δὲ μεσημβρινὸν με νζ γό· καλεῖται δὲ ἰδίως καὶ αὐτὴ Σκανδία καὶ. κατέχουσιν αὐτῆς τὰ μὲν ἀρκτικὰ Κυένωνες, τὰ δὲ δυτικὰ Χαιδεινοί, τὰ δ' ἀνατολικὰ Φαυόναι καὶ Φιραῖσοι, τὰ δὲ μεσημβρινὰ Γοῦται καὶ Δαυκίωνες, τὰ δὲ μέσα Λευῶνοι.

LIB. III CAP. V.

[ΣΑΡΜΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΕΝ ΕΥΡΩΠΗ ΘΕΣΙΣ.]

Εὐρώπης πίναξ η'.

1 Ἡ ἐν Εὐρώπῃ Σαρματία περιορίζεται ἀπὸ μὲν ἄρκτων τῷ τε Σαρματικῷ ὠκεανῷ κατὰ τὸν Οὐενεδικὸν κόλπον καὶ μέρει τῆς ἀγνώστου γῆς, κατὰ περιγραφὴν τοιαύτην·
2 μετὰ τὰς τοῦ Οὐιστούλα ποταμοῦ ἐκβολὰς Χρόνου ποταμοῦ ἐκβολαί ν νς, Ῥούδωνος ποταμοῦ ἐκβολαί νγ νζ, Τουρούντου ποταμοῦ ἐκ-

35, 2. σκανδία *AMam*, σκανδεία *Bx*. 3. ἀρκτικὰ — τὰ δὲ *om Bx*. septentrionalia Leuoni λευῶνοι *Aesslerus ex A. conf.* 3, 4, 11. 6, (15, 3. 17, 3.) 18, 3. 20, 3. 4. φαυόναι φιρέσοι *AB*. 5. Δοῦται *A*. Δαυκίονες *Am*, -κίωνες *Bx*.

Titulum om B. 1, 2. οὐεννεδικὸν 2, 2. ἐκβολάς αἳ ἐπέχουσι μοίρας με νς *Bx praeter ep*[1] = *A*. chronis χρόνος *B*. ostia *Aesslerus*, χρώνου ἐκβολή *ep*[1], χρύνου — ἐκβολαί *M*. ῥούδωνος ἐκβολή *ep*[1], ῥουδῶνος (sed mox ῥούδων) — ἐκβολαί *M*, ῥούβωνος *ABx*. 3. νλ' *A*. νς *ep*[1]. ταυρούντου? *B*. ἐκβολή *ep*[1].

βολαὶ νς νη λ', Χεσύνου ποταμοῦ ἐκβολαὶ νη λ'
νθ λ'· ἡ κατὰ τὸν διά Θούλης παράλληλον τῆς παρα- 3
λίου θέσις, τουτέστι τὸ τέλος τῆς θαλάττης τῆς ἐγνωσμέ-
νης ξβ ξγ· τὸ δὲ κατὰ τὸν μεσημβρινὸν πέρας τῆς Σαρ- 4
ματίας τό διὰ τῶν πηγῶν τοῦ Τανάϊδος ποταμοῦ ἐπέχει
μοίρας ξδ ξ [καὶ ξδ νη]· ἀπὸ δὲ δυσμῶν τῷ τε 5
Οὐιστούλᾳ ποταμῷ καὶ τῷ μεταξὺ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ
καὶ τῶν Σαρματικῶν ὀρέων μέρει Γερμανίας καὶ αὐ-
τοῖς τοῖς ὄρεσιν, ὧν ἡ θέσις εἴρηται· ἀπὸ δὲ με- 6
σημβρίας τοῖς τε Ἰάζυξι τοῖς Μετανάσταις ἀπὸ τοῦ νοτίου τῶν Σαρματικῶν ὀρέων πέρατος μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ Καρπάτου ὄρους, ὃ ἔχει θέσιν μς μη λ', καὶ τῇ συνεχεῖ Δακίᾳ παρὰ τὸν αὐτὸν παράλληλον μέχρι τῶν Βορυσθένους τοῦ ποταμοῦ ἐκβολῶν καὶ τῇ ἐντεῦθεν τοῦ Πόντου παραλίῳ μέχρι τοῦ Καρκινίτου ποταμοῦ· — ἀπὸ δὲ ἀνατολῶν περιέχεται τῷ τε ἀπὸ τοῦ Καρκινίτου ποταμοῦ ἰσθμῷ καὶ τῇ Βύκῃ λίμνῃ καὶ τῇ μέχρι τοῦ Τανάϊδος ποταμοῦ τῆς Μαιώτιδος

4. χεσύνυυ *ep*[1] *M*, χεσίνου *x praeter* χεσήνου *Af*, χερσίνου *Bad*. 3, 1. ἡ *om Bad*. Thyles Θοόλης *A*. 4, 1. 2. κατὰ τὸ — τὸ *ABx*, *corr Grashofius*. *conf. M* 2, 38 *et infra* 10, 6. 3. ξβ ξγ' *Bx*. καὶ ξδ νη *positionem fontis Tanais ex* § 14 *addunt ABx*. 5, 2. ἰωστούλα *B* (*M*). καὶ τῇ Γερμανίᾳ τῇ μεγάλῃ μετὰ τὰ Σαρματικὰ ὄρη *M* (*ubi Mullerus* τῇ μεταξὺ τῶν Σαρμ. ὀρῶν *reposuit*), et parte Germanię quę est inter caput ipsius et Sarmatarum montes *Aesslerus*, et parte quae est inter caput ipsius et Sarmaticorum montium linea *interpr.*, καὶ τῇ μεταξὺ — ὀρέων γραμμῇ *Bx*, *corr Grashofius*.
6, 2. μετανάστοισ 3. πέρατος, ὃ ἐπέχει μοίρας μβ λ' μη λ *Bx praeter ep*[1] = *A*. 4. νς *B*.

λίμνης πλευρᾷ καὶ αὐτῷ τῷ Ταναΐδι ποταμῷ καὶ ἔτι τῷ ἀπὸ τῶν πηγῶν τοῦ Ταναΐδος ποταμοῦ ἐπὶ τὴν ἄγνωστον γῆν μεσημβρινῷ μέχρι τοῦ εἰρημένου πέρατος.

15 Καὶ ἑτέροις δὲ ὄρεσι διέζωσται ἡ Σαρματία, ὧν ὀνομάζεται ἥ τε Πεύκη ὄρος να να, καὶ τὰ Ἀμάδοκα ὄρη νθ να, καὶ τὸ Βώδινον ὄρος νη νε, καὶ τὸ Ἀλαυνὸν ὄρος ξβ λʹ νε, καὶ ὁ Καρπάτης ὄρος, ὡς εἴρηται μς μη λʹ, καὶ τὰ Οὐενεδικὰ ὄρη μζ λʹ νε, καὶ τὰ Ῥίπαια, ὧν τὸ μέσον ξγ νζ λʹ.

19 Κατέχει δὲ τὴν Σαρματίαν ἔθνη μέγιστα· οἱ δὲ Οὐενέδαι παρ᾽ ὅλον τὸν Οὐενεδικὸν κόλπον, καὶ ὑπὲρ τὴν Δακίαν Πευκῖνοί τε καὶ Βαστέρναι καὶ παρ᾽ ὅλην τὴν πλευρὰν τῆς Μαιώτιδος Ἰάζυγες καὶ Ῥωξολανοί, καὶ ἐνδοτέρω τούτων οἵ τε Ἀμαξόβιοι καὶ οἱ Ἀλαυνοὶ Σκύθαι.

20 Ἐλάττονα δὲ ἔθνη νέμεται τὴν Σαρματίαν παρὰ μὲν τὸν Οὐιστούλαν ποταμὸν ὑπὸ τοὺς Οὐενέδας Γύθωνες, εἶτα Φίννοι, εἶτα Σούλονες· ὑφ᾽ οὓς

15, 2. τεύκα *A*, τεύκη *Badf*. νη νε *A*. ἀμαδόκα *Ap*[1]. 3. βόδινον *Bcp*[2]. 4. αὔλανος *A*, ἀλανὸν *M*, ἀλαυνὸν *a*, ἀλαῦνον *Bx*. καρπάτου *B*. 5. οὐεδικὰ *B*. 6. ῥειπα *A*, ῥείπαι *p*[1], ῥείπαια *Bd*, ῥίπεα *M*. *conf*. 22, 6.

18, 2 μικρὸν ὑπὲρ τὴν Δακίαν — 19, 2 κόλπον *om A*. 3. Et paulum supra Daciam *Aesslerus*. πεύκινοι *A*, πευκῖνοι *Bfp*[1]. βαστέρναι *ABadefp*[1]. 5. ῥοξολάνοι *A*, ῥωξολάνοι *Bfp*[1]. ἀμαξόβιοι 6. ἀλαυνοὶ *ABp*[1], ἀλανοὶ *M et infra*.

20, 2. Tistulam *Aesslerus*, ἰιστούλαν *Bc*. οὐνεδας 3. σούλωνες *ep*[1], σούλανες *Bacdf*.

Φρουγουνδίωνες, εἶτα Αὐαρινοὶ παρὰ τὴν κε-
φαλὴν τοῦ Οὐιστούλα ποταμοῦ· ὑφ' οὓς Ὄμβρω-
νες, εἶτα Ἀναρτοφράκτοι, εἶτα Βουργίωνες,
εἶτα Ἀρσυῆται, εἶτα Σαβόκοι, εἶτα Πιενγῖται
καὶ Βίεσσοι παρὰ τὸν Καρπάτην τὸ ὄρος.

Τῶν δὲ εἰρημένων εἰσὶν ἀνατολικώτεροι ὑπὸ μὲν 21
τοὺς Οὐενέδας πάλιν Γαλίνδαι καὶ Σουδινοὶ καὶ
Σταυανοὶ μέχρι τῶν Ἀλαύνων· ὑφ' οὓς Ἰγυλ-
λίωνες, εἶτα Κοιστοβῶκοι καὶ Τρανσμοντα-
νοὶ μέχρι τῶν Πευκίνων ὀρέων.

Πάλιν δὲ τὴν μὲν ἐφεξῆς τῷ Οὐενεδικῷ κόλπῳ 22
παρωκεανῖτιν κατέχουσιν Οὐέλται, ὑπὲρ οὓς Ὅσ-
σιοι, εἶτα Κάρβωνες ἀρκτικώτατοι· ὧν ἀνατολι-
κώτεροι Καρεῶται καὶ Σάλοι· ὑφ' οὓς Ἀγα-
θουρσοί, εἶτα Ἄορσοι καὶ Παγυρῖται· ὑφ' οὓς
Σαύαροι καὶ Βοροῦσκοι μέχρι τῶν Ῥιπαίων
ὀρέων· εἶτα Ἄκιβοι καὶ Νάσκοι, ὑφ' οὓς Οὐι- 23
βίωνες καὶ Ἴδραι· καὶ ὑπὸ τοὺς Οὐιβίωνας μέχρι
τῶν Ἀλαύνων Στοῦρνοι, μεταξὺ δὲ τῶν Ἀλαύνων

4. φρουνγουδίωεσ *A*, φρουνγουνδίωνες *e*p^1. αὐαρινοὶ *Ae*p^1, ἀβαρινοί *ad*, ἀβαρηνοί *Bc*. 5. Istulae ὄμβρονες
7. ἀρσυῆται *Ae*p^1, ἀρσιῆται *Bx*. ποενγῖται 8. βίενσοι *B*. χαρπάτων

21, 2. γαλίδανοι σουδηνοὶ *Be*p^2. 3. γυλλίωνες
4. χυστοβωκοὶ *A*, κιστοβῶκοι *f*. *cf. conf.* 3, 8, 5 κοιρτοβῶκοι *A*, κοιστοβῶκοι *e*p^1, κιστοβόκοι *ad*, κιστοβῶκοι *Bx*. τρανσμοντάνοι *ABx*.

22, 2. ὅσσιοι ? p^1, ὅσιοι *B*, ὅσιοι p^2 *x* ? 3. κέρβωνες
4. ἀγαθοῦρσοι *AB*p^1, -θουρσαι *ad*, -θουρσοί *M*, ἀγάθυρσοι *x* ?
5. παγυρίται *AB*p^1. 6. σαυροι ῥιπέων *ABdef*p^1.

καὶ τῶν Ἁμαξοβίων Καρίωνες καί Σαργάτιοι·
24 — καὶ πάλιν μεταξὺ Πευκίνων καὶ Βαστερνῶν Καρπιανοί, ὑπὲρ οὓς Γηουινοὶ, εἶτα Βωδινοί·
25 μεταξὺ δὲ Βαστερνων καὶ Ῥωξολανῶν Χοῦνοι· — ὑπὸ δὲ τοὺς Βαστέρνας πρὸς τῇ Δακίᾳ Τάγροι καὶ ὑπ᾽ αὐτοὺς Τυραγγέται.

LIB. III CAP. VII.

[ΙΑΖΥΓΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΘΕΣΙΣ.]

Εὐρώπης πίναξ θ'.

1 Ἰάζυγες οἱ Μετανάσται ὁρίζονται ἀπὸ μὲν ἄρκτων Σαρματίας τῆς ἐν Εὐρώπῃ τῷ εἰρημένῳ μέρει ἀπὸ τοῦ νοτίου τῶν Σαρματικῶν ὀρέων ἕως τοῦ Καρπάτου ὄρους, ἀπὸ δὲ δύσεως καὶ μεσημβρίας τῷ τε εἰρημένῳ μέρει τῆς Γερμανίας τῷ ἀπὸ τῶν Σαρματικῶν ὀρέων ἐπὶ τὴν κατὰ Κάρπιν τοῦ Δανουβίου ποταμοῦ ἐπιστροφὴν καὶ τῷ ἐντεῦθεν μέρει τοῦ Δανουβίου ποταμοῦ τῷ μέχρι τῆς ἐκτροπῆς Τιβίσκου

23, 4. Amaxobios καρίωνες *Aefp*^{1}, καρύωνες *a*, καρύονες *Bx*. 24, 1. βαστέρνων *Bx*, *A*? 2. γηϊουϊνοὶ *A*, γηενοὶ *B*, γαουινοι *a*. βοδινοὶ *conf.* 15, 3. 25, 1. βαστέρνων *Bx*. ῥοξολάνων *Adef*. χουνοὶ *M*. 3. ταραγγεῖται *A*, τυραγγέται *ep*^{1}, -γγεῖται *Bad*, -γγῖται *x*.

4, 4. εἰρημένῳ 3, 5, 6. 5. εἰρημένῳ 2, 11, 5. 6. ἐπὶ τὴν κάρπιν *ep*^{1}, ἐπὶ τὸν καρπάτον (-άτην *acdp*^{2}) *ABacdp*^{3}, ἐπὶ τὸν κ. καὶ τὴν *f*, ad flexum Danubii qui iuxta Carpin est *interpr. apud Wilbergium*. 7—8. ἐπιστροφὴν — τῷ μέχρι *om Aeszlerus*.

τοῦ ποταμοῦ, ὅστις φέρεται πρὸς ἄρκτους, οὗ ἡ θέσις τῆς ἐκτροπῆς ἐπέχει μοίρας μς μδ δʹ, ἀπὸ δὲ ἀνατολῶν Δακίᾳ κατ' αὐτὸν τὸν Τίβισκον ποταμόν, ὃς ἐπιστρέψας πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ τὸν Καρπάτην τὸ ὄρος λήγει, ἀφ' οὗ καὶ φέρεται· οὗ ἡ θέσις ἐπέχει μοίρας μς μη λʹ.

LIB. VIII CAP. VI.

ΕΥΡΩΠΗΣ ΠΙΝΑΞ Δʹ.

1 Ὁ τέταρτος πίναξ τῆς Εὐρώπης περιέχει Γερμανίαν σὺν ταῖς περὶ αὐτὴν νήσοις· ὁ δὲ διὰ μέσου αὐτοῦ παράλληλος λόγον ἔχει πρὸς τὸν μεσημβρινόν, ὃν τὰ γʹ πρὸς τὰ εʹ. 2 περιορίζεται δὲ ὁ πίναξ ἀπὸ μὲν ἀνατολῶν Ἰάζυξι Μετανάσταις καὶ Σαρματίᾳ τῇ ἐν Εὐρώπῃ, ἀπὸ δὲ μεσημβρίας Ῥαιτίᾳ καὶ Νωρικῷ καὶ δυσὶ Παννονίαις, ἀπὸ δὲ δυσμῶν Γαλλίᾳ τῇ Βελγικῇ, ἀπὸ δὲ ἄρκτων Γερμανικῷ ὠκεανῷ.

3 Τῶν δὲ ἐν τῇ Γερμανίᾳ διασήμων πόλεων ἡ μὲν Ἀμισία τὴν μεγίστην ἡμέραν ἔχει ὡρῶν ις λʹ, καὶ διέστηκεν Ἀλεξανδρείας πρὸς δύσεις ὥραις δυσὶν ἔγγιστα. ἡ δὲ Λουπία τὴν μεγίστην ἡμέραν ἔχει

10. μς μα δʹ *A*, μς λʹ μδ λʹδʹ *vel* μζ μδ λʹδʹ *putat Grashofius*. 13. ἐπέχει μοίρας *Aep*[1], *om Bx*. μς μη *A*.

1, 1. τὴν μεγάλην Γερμ. *x*. 2, 2—5. ἰάζυγων μετανάστων — σαρματίας τῆς ἐν εὐρ. ῥαιτιας νωρικοῦ Δυων παννονίων γαλλίας της βελγικῆς γερμανικοῦ ὠκεανοῦ *A*? 4. τῇ διὰ Ῥήνου ποτ. Γαλλίᾳ *x*. 3, 2. ἀμασία *A*, Ἄμισα *M apud Steph. Byz.* 85, 20. *conf.* 2, 11, 28, 4, ἀμάσεια *x*. 4. λουππία *x*. *conf.* 2, 11, 28, 9.

ὡρῶν ις λʹγʹ καὶ διέστηκεν Ἀλεξανδρείας· πρὸς δύσεις ὥραις α λʹδʹ· τὸ δὲ Ἐβουρόδουνον ἔχει τὴν μεγίστην ἡμέραν ὡρῶν ιε λʹγιβʹ καὶ διέστηκεν Ἀλεξανδρείας πρὸς δύσεις ὥρᾳ μιᾷ καὶ τρίτῳ. ἡ δὲ Σκανδία νῆσος ἔχει τὴν μεγίστην ἡμέραν ὡρῶν ιη καὶ διέστηκεν Ἀλεξανδρείας πρὸς δύσεις ὥρᾳ μιᾷ.

NOTITIAE GENTIVM.

IVLIVS CAPITOLINVS IN ANTONINO PHILOSOPHO DE BELLO MARCOMANNICO.

8 Adepti imperium — omnia mala Marcus et Verus sua cura et praesentia temperarupt. fuit eo tempore etiam Parthicum bellum quod Vologessus paratum sub Pio Marci et Veri tempore indixit, fugato Attidio Corneliano qui Syriam tunc administrabat. inminebat etiam Britannicum bellum et Chatti in Germaniam et Raetiam inruperant. et adversus Britannos quidem Calpurnius Agricola missus est, contra Chattos Aufidius Victorinus. ad

5. ις ιβʹ *a*. 6. α γʹ *x*. ῥοβόδουνον *A*, *conf.* 2, 11, 30, 8.
8, 5. atidio *codices et Bambergensis saec.* IX (*B*) *et Palatinus saec.* X (*P*), *quorum consensum plerumque in proximis siglo non notavimus.* 6. brittanicum 7. cathi *B*, catthi *P*. retiam insuperant *B*. 8. brittannos 9. catthos

Parthicum vero bellum senatu consentiente Verus
frater est missus. ipse Romam remansit, quod res
urbanae imperatoris praesentiam postularent.

dum Parthicum bellum geritur, natum est Mar- **12**
comannicum, quod diu eorum qui aderant arte
suspensum est, ut finito iam orientali bello Mar-
comannicum agi posset. et cum famis tempore
populo insinuasset de bello, fratre post quinquen-
nium reverso in senatu egit, ambos necessarios
dicens bello Germanico imperatores. tantus autem **13**
timor belli Marcomannici fuit ut undique sacerdotes
Antoninus acciverit, peregrinos ritus impleverit, Ro-
mam omni genere lustraverit retardatusque bellica
profectione sit. celebravit et Romano ritu lecti-
sternia per septem dies. tanta autem pestilentia
fuit ut vehiculis cadavera sint exportata serracis-
que . . . et multa quidem milia pestilentia con-
sumpsit multosque ex proceribus . . . profecti ta- **14**
men sunt paludati ambo imperatores, et Victualis
et Marcomannis cuncta turbantibus, aliis etiam gen-
tibus quae pulsae a superioribus barbaris fugerant
nisi reciperentur bellum inferentibus. nec parum
profuit ista profectio cum Aquileiam usque venis-
sent. nam plerique reges et cum populis suis se
retraxerunt et tumultus auctores interemerunt.
Quadi autem amisso rege suo non prius se confir-

13, 2. fuit P^2, *om x*. 3. peregrinus *B*. 5. sic *P*. 14, 1. tandem *Casaubonus*. 2. et *priore loco om P*. 9. amici

maturos eum qui erat creatus dicebant quam id nostris placuisset imperatoribus. Lucius tamen invitus profectus est. cum plerique ad legatos imperatorum mitterent defectionis veniam postulantes, Lucius quidem quod amissus esset praefectus praetorio Furius Victorinus atque pars exercitus interisset redeundum esse censebat. Marcus autem, fingere barbaros aestimans et fugam et cetera quae securitatem bellicam ostenderent, ob hoc ne tanti apparatus mole premerentur instandum esse ducebat. denique transcensis Alpibus longius processerunt composueruntque omnia quae ad munimen Italiae atque Illyrici pertinebant. placuit autem urgente Lucio ut praemissis ad senatum litteris Lucius Romanam rediret; Altinoque, postquam iter

12. *post* est *Mommsenus interpunxit.* 14. et lucius *BP*, Lucius *Mommsenus.* 15. utquae *B*, utque *P.* 16. esset *B*, ēē* *P.* 22. yllirici *B.* 24. Altinoque *Mommsenus*, ibique *H Iordanus*, biaquoque *BP.* *Veri c.* 9 ad bellum Germanicum Marcus, quod nollet Lucium sine se vel ad bellum mittere vel in urbe dimittere causa luxuriae, simul profecti sunt atque Aquileiam venerunt invitoque Lucio Alpes transgressi, cum Verus apud Aquileiam tantum venatus convivatusque esset, Marcus autem omnia prospexisset. de quo bello [quidem per legatos barbarorum pacem petentium quidem per duces nostros gestum est] in Marci vita plenissime disputatum est. conposito autem bello in Pannonia, urgente Lucio Aquileiam redierunt quodque urbanas desiderabat Lucius voluptates, in urbem destinatum est. sed non longe ab Altino subito in vehiculo morbo quem apoplexin vocant correptus Lucius, depositus e vehiculo, detracto sanguine Altinum perductus, cum triduo mutus vixisset apud Altinum periit. inter *corr P.*

ingressi sunt, sedens cum fratre in vehiculo Lucius apoplexi arreptus periit.

17 . . . contra Germanos res feliciter gessit. speciale ipse bellum Marcomannicum, sed quanta nulla umquam memoria fuit cum virtute tum etiam felicitate transegit, et eo quidem tempore quo pestilentia gravis multa milia et popularium et militum interemerat. Pannonias ergo, Marcomannis Sarmatis Vandalis, simul etiam Quadis extinctis, servitio liberavit et Romae cum Commodo, quem iam Caesarem fecerat, filio ut diximus suo triumphavit. cum autem ad hoc bellum omne aerarium exhausisset suum, neque in animum induceret ut extra ordinem provincialibus aliquid imperaret, in foro divi Traiani auctionem ornamentorum imperialium fecit vendiditque aurea pocula et crystallina et murrina, vasa etiam regia et vestem uxoriam se-[1]ricam et auratam, gemmas quin etiam quas multas in repostorio sanctiore Hadriani reppererat. et per duos quidem menses haec venditio celebrata est tantumque auri redactum ut reliquias belli Marcomannici ex sententia persecutus postea dederit potestatem emptoribus ut, siqui vellet empta reddere atque aurum recipere, sciret licere.

21 . . . instante sane adhuc pestilentia et deorum cul-

26. perit
17, 2. quanta *Iordanus*, quanto *BP*. 7. uuandalis
21. redderet

tum diligentissime restituit et servos, quem ad modum bello Punico factum fuerat, ad militiam paravit. quos voluntarios exemplo volonum appellavit. armavit etiam gladiatores, quos obsequentes appellavit. latrones etiam Dalmatiae atque Dardaniae milites fecit. armavit et Diocmitas. emit et Germanorum auxilia contra Germanos. omni praeterea diligentia paravit legiones ad Germanicum et Marcomannicum bellum. et ne provincialibus esset molestus, auctionem rerum aulicarum ut diximus fecit in foro divi Traiani, in qua praeter vestes et et pocula et vasa aurea etiam signa cum tabulis magnorum artificum vendidit. Marcomannos in ipso transitu Danuvii delevit et praedam provincialibus reddidit.

22 gentes omnes ab Illyrici limite usque in Galliam conspiraverant, ut Marcomanni Varistae Hermunduri et Quadi, Suebi, Sarmatae Lacringes et Buri, hi aliique cum Victualis, Osi Bessi Saboces Roxalani Basternae Alani Peucini Costoboci. inminebat et Parthicum bellum et Britannicum. magno igitur labore etiam suo gentes asperrimas vicit, militibus sese imitantibus, ducentibus etiam exercitum legatis et praefectis praetorio. accepitque in

21, 11. auctione

22, 3. suęui 4. burei hi aliique *Mommsenus in* Vandalique *mutavit, vide tamen Hermae t.* 2, 318. uictuualis *B.* sosibes sicobotes 5. halani peutini *B.* 6. brittanicum *B.*

deditionem Marcomannos, plurimis in Italiam traductis. . . multi nobiles bello Germanico sive Marcomannico, imm plurimarum gentium, interierunt. .. frequenter amici suaserunt ut a bellis discederet et Romam veniret, sed ille contempsit ac perstitit, nec prius recessit quam omnia bella finiret. provincias ex proconsularibus consulares aut ex consularibus proconsulares aut praetorias pro belli necessitate fecit . . . filio Commodo, accersito ad limitem, togam virilem dedit.

. . . absens populi Romani voluptates curari vehe- 23
menter praecepit per ditissimos editores. fuit enim populo hic sermo, cum sustulisset ad bellum gladiatores, quod populum sublatis voluptatibus vellet cogere ad philosophiam. . .

. . . aequitatem autem etiam circa captos hostes 24
custodivit. infinitos ex gentibus in Romano solo collocavit. fulmen de caelo precibus suis contra hostium machinamentum extorsit, suis pluvia impetrata cum siti laborarent. voluit Marcomanniam provinciam, voluit etiam Sarmatiam facere, et fecisset nisi Avidius Cassius rebellasset sub eodem in oriente. . . relicto ergo Sarmatico Marcoman- 25
nicoque bello contra Cassium profectus est.

. . . dein ad conficiendum bellum conversus in 27

10. marcomannus *B, corr P.* 14. et *om B.*
23, 4. voluptatis, *corr P*[2].
24, 6. sarmaciam *B.* 25, 1. relecto *B.*

administratione eius belli obiit, labentibus iam filii moribus ab instituto suo. triennio bellum postea cum Marcomannis Hermunduris Sarmatis, Quadis etiam egit, et si anno uno superfuisset provincias ex his fecisset.

28 . . . cum aegrotare coepisset, filium advocavit atque ab eo primum petiit ut belli reliquias non contemneret, ne videretur rempublicam prodere. et cum filius ei respondisset cupere se primum sanitatem, ut vellet permisit, petens tamen ut expectans paucos dies haut simul proficisceretur.

29 . . . ante tempus sane mortis, priusquam ad bellum Marcomannicum rediret, in Capitolio iuravit nullum senatorem se sciente occisum.

DE BELLO SCYTHICO EXCERPTA
EX IVLII CAPITOLINI MAXIMINIS.

1 Maximinus senior sub Alexandro imperatore enituit, militare autem sub Severo coepit. hic de vico Threiciae, vicino barbaris, barbaro etiam patre et matre genitus, quorum alter e Gothia, alter ex

27, 2. obii *B*. 4. hermynduris *B*.

28, 2. petit uelli *B*, *corr P*. 3. condempneret *B*, contempneret *P*. *narrat Aelius Lampridius in Commodo c.* 3 bellum etiam, quod pater paene confecerat, legibus hostium addictus remisit ac Romam reversus est. *conf. Herodiani hist.* 1, 6. *Dio* 72, 1—3.

29, 2. marcumannicum *B*. 3. scientem *B*.

1, 3. uicini *BP*, *corr Casaubonus*.

Alanis genitus esse perhibetur. et patri quidem nomen Micca, matri Hababa fuisse dicitur. sed haec nomina Maximinus primis temporibus ipse prodidit, postea vero ubi ad imperium venit occuli praecepit, ne utroque parente barbaro genitus imperator esse videretur.

hic diu sub Antonino Caracallo ordines duxit, 4
centuriatus et ceteras militares dignitates saepe tractavit. sub Macrino, quod eum qui imperatoris sui filium occiderat vehementer odisset, a militia desit et in Thracia in vico ubi genitus fuerat possessiones conparavit ac semper cum Gothis commercia exercuit. amatus est autem unice a Getis quasi eorum civis. Alani quicumque ad ripam venerunt amicum eum donis vicissim recurrrentibus adprobabant. sed occiso Macrino cum filio suo, ubi Heliogabalum quasi Antonini filium imperatorem conperit, iam maturae aetatis ad eum venit petitque ut quod avus eius Severus iudicii circa se habuerat et ipse haberet.

. . occiso Alexandro Maximinus primum e corpore 8
militari et nondum senator sine decreto senatus

5. Symmachus in quinto suae historiae libro 'Alexandro' inquit 'Caesare mortuo Maximinus ab exercitu factus est imperator, ex infimis parentibus in Thracia natus, a patre Gotho nomine Micca, matre Alana quae Ababa dicebatur'. *Iordanes de reb. Get. e.* 15. *conf. Herodian.* 6, 8. 8. aculi 9. utroqa *P.*

4, 2. centuriatos 4. malitia desiit *B.* 8. cives halani *BP*, ciuis P^2. 11. imperatore *B.*

Augustus ab exercitu appellatus est cum filio sibimet in participatum dato.

13 . . . pacata Germania Sirmium venit, Sarmatis inferre bellum parans atque animo concupiens usque ad Oceanum septentrionales partes in Romanam dicionem redigere; quod fecisset si vixisset, ut Herodianus dicit Graecus scriptor, qui ei quantum videmus in odium Alexandri plurimum favit. sed cum Romani eius crudelitatem ferre non possent, — contra eum defectionem pararunt.

EX EIVSDEM MAXIMO ET BALBINO.

16 sub his pugnatum est a Carpis contra Moesos. fuit et Scythici belli principium. fuit et Histriae excidium eo tempore, ut autem Dexippus dicit Histricae civitatis.

EX GALLIENIS.

13 Gallienus, ubi ei nuntiatum Odenatum interemptum, bellum Persis ad seram nimis vindictam patris paravit collectisque per Heraclianum ducem militibus sollertis principis rem gerebat. qui tamen Heraclianus, cum contra Persas profectus esset, a

8, 4. participato *B*.

13, 5. *histor*. 7, 2 ἠπείλει γὰρ, καὶ ποιήσειν ἔμελλεν, ἐκκόψειν τε καὶ ὑποτάξειν τὰ μέχρις ὠκεανοῦ Γερμανῶν ἔθνη βάρβαρα. 7. posset *B*.

16, 1. moeso *P*. 2. scytici

13, 1. gallienos 3. patres *B*, patri *P*, *corr* P^2. heradianum *B*. 5. heradianus *B*.

Palmyrenis victus omnes quos paraverat milites perdidit, Zenobia Palmyrenis et orientalibus plerisque viriliter imperante. inter haec Scythae per Euxinum navigantes, Histrum ingressi multa gravia in solo Romano fecerunt. quibus compertis Gallienus Cleodamum et Athenaeum Byzantios instaurandis urbibus muniendisque praefecit, pugnatumque est circa Pontum et a Byzantiis ducibus victi sunt barbari. Veneriano item duce navali bello Gothi exsuperati sunt, cum ipse Venerianus militari perit morte. atque inde Cyzicum et Asiam, deinceps Achaiam omnem vastaverunt et ab Atheniensibus duce Dexippo scriptore horum temporum victi sunt. unde pulsi per Epirum Macedoniam Boeotiam pervagati sunt. Gallienus, interea vix excitatus publicis malis, Gothis vagantibus per Illyricum occurrit et fortiter plurimos interemit. quo comperto Scythae facta carragine per montem Gessacem fugere sunt conati. omnes inde Scythas Marcianus varia bellorum fortuna . . . . quae omnes Scythas ad rebellionem excitarunt.

6. omnesque *BP*, *corr* quos P^2. 8. eupinum *B*. 10. cumpertis 11. cleodanum 14. 15. gothesperati *B*, gothisperati *P*, superati *fecerunt* B^2P^2. militaris 19. Machedoniam *Salmasius*, achenoniam boetiam 22. fortiter *Eyssenhardtius*, fortuito 25. *lacunam indicavit Salmasius*.

EX TREBELLII POLLIONIS CLAVDIO.

1 bellum Gothicum sua virtute confecit.

6 nam ut superius diximus, *triginta illi Gothi, qui evaserant eo tempore quo illos Marcianus est persecutus, quosque Claudius emitti non siverat ne id fieret quod effectum est, omnes gentes suorum ad Romanas incitaverunt praedas. denique Scytharum diversi populi, Peuci, Grutungi Austorgoti, Tervingi Visi, Gipedes, Celtae etiam et Eruli praedae cupiditate in Romanum solum venerunt atque illic pleraque vastarunt, dum aliis occupatus est Claudius dumque se ad id bellum quod confecit imperatorie instruit, ut videantur fata Romana boni principis occupatione lentata. sed credo ut Claudii gloria adcresceret eiusque fieret gloriosior toto penitus orbe victoria. armatarum denique gentium trecenta viginti milia tunc fuere. —
7 extat ipsius epistola missa ad senatum, legenda ad populum, qua indicat de numero barbarorum. — hos igitur Claudius ingenita illa virtute superavit, hos brevi tempore adtrivit, de his vix aliquos ad patrium solum redire permisit. —

6, 1. triginta *delevit Gruterus* gotthi *B.* 2. macrianus *BP, corr Casaubonus et Salmasius* 3. id *Petrus,* quid 5. incitaverint 6. trutungi uirtinguisigypedes 8. solum in rem publicam *delevit haec Salmasius.* 14. armatorum *B.* 7, 5. patriam *BP, corr P*[2].

Claudio igitur scriptores adulamus, qui duo 8
milia navium barbararum et trecenta viginti milia armatorum delevit oppressit adtrivit, qui carraginem tantam, quantam numerus hic armatorum sibimet aptare potuit et parare, nunc incendefecit, nunc cum omnibus familiis Romano servitio deputavit, ut docetur eiusdem epistola quam ad Iulium Brocchum scripsit Illyricum tuentem. ‘Claudius Broccho. delevimus trecenta viginta milia Gothorum, duo milia navium mersimus. tecta sunt flumina scutis, spathis et lanceolis omnia litora opperiuntur. campi ossibus latent tecti, nullum iter purum est. ingens carrago deserta est: tantum mulierum cepimus ut binas et ternas mulieres victor sibi miles possit adiungere.’ — pugnatum est enim apud 9
Moesos et multa proelia fuerunt apud Marcianopolin, multi naufragio perierunt, plerique capti reges, captae diversarum gentium nobiles feminae, inpletae barbaris servis senibusque cultoribus Romanae provinciae. factus miles ex barbaro, colonus e Gotho, nec ulla fuit regio quae Gothum servum triumphali quodam servitio non haberet. quid boum barbarorum nostri videre maiores! quid ovium! quid equarum, quas fama nobilitat,

8, 1. adulamur *B*. 5. incendefecit *Salmasius*, incendiafecit 7. docet *B*. 11. spatis 12. est *om B*.
9, 2. messos *B*. marcianopolim *P*. 6. miles barbari, *corr Mommsenus*. 9. bonum *B*, bo·um*P*.

Celticarum! hoc totum ad Claudii gloriam pertinet. Claudius et securitate rem publicam et opulentiae nimietate donavit. pugnatum praeterea est apud Byzantios, ipsis qui superfuerant Byzantiis fortiter facientibus; pugnatum apud Thessalonicenses, quos Claudio absente obsederant barbari; pugnatum in diversis regionibus et ubique auspiciis Claudianis victi sunt Gothi.

11 Antiochiano et Orfito consulibus auspicia Claudiana favor divinus adiuvit. nam cum se Haemimontum multitudo barbararum gentium quae superfuerant contulisset, illic ita fame ac pestilentia laboravit ut iam Claudius dedignaretur et vincere. denique finitum est asperrimum bellum terroresque Romani nominis sunt depulsi.

vera dici fides cogit, simul ut sciant hi qui adulatores nos aestimari cupiunt, id quod historia dici postulat non tacere. eo tempore quo parta est plena victoria plerique milites Claudii secundis rebus elati, quae sapientium quoque animos fatigant, ita in praedam versi sunt ut non cogitarent a paucissimis se posse fatigari dum occupati animo atque corporibus avertendis praedis inserviunt. denique in ipsa victoria prope duo milia militum a

14. superius fuerant byzantinis *B*. 15. thessolonicenses

11, 1. atticiano, *corr Eyssenhardtius*. 9. non aestimari *B*, aestimari nos B^2. 10. postolat 12. annos *B*, animos B^2. 16. praesidiis

paucis barbaris, et his qui fugerant, interempta sunt. sed ubi hoc conperit Claudius, omnes qui rebelles animos extulerant conducto exercitu rapit atque in vincla Romam etiam mittit ludo publico deputandos.

TRANSRHENANI ET TRANSDANVVIANI TABVLAE PEVTINGERIANAE.

H A C I· V A P I I· |2

C R H E P S T I N I· V A RII·

C HA M AV I· Q V I E L P R AN C I·

=fl' Renus. — — — — — | —

Pretoriū. Agrippine · · · · ·

Lugduno. □

Δ

P A T A V I

=fl'. patabus.

|3

F R A N C I

— — — — — — | — —

· A · · Noviomagi. col'o. Traiana.

Δ Δ

|4

A. B V R C T V R I·

|

— — — — — — — — — —

VETERIBVS · Agripina. · Bonnae. · Confluentes.

Δ Δ Δ

|5

| S V E V I

— — — — — — — — —

· · · Mogontiaco. · · · ·

Δ

|6 |7

A. ALAMA NN I A.

Argentorate · SILVA. MARCIAN

Δ

Augusta. Ruracum | (Lacus) Aris

Δ Arbor Brigantio

Δ felix. Δ

|8 |9

A. ARMALAVSI.

flavis — Samulocenis

Δ vindelicū.

Augusta. Δ

|10

MARCOMANNI.

VANDVLI.

Regino

Δ

|11 |12

Q I V V A T D V G I. I.

Vindobona

Δ

|13

B V R

Carnunto. Brigantio

Δ Δ

|14 |15

S A R

Aquinco.

Δ

|16

M A T E V A

Cornaco.
Δ

|17 |18

G I. SOLITVDINE

Tauruno. Sin-
Δ

|19 |20

S. SARMATAR|VM. AMAXOBII SARMAT|E

Arcidava

giduno. Viminatio.
Δ Δ

|21

Tivisco. LVPIONES · SARMAT
Δ

Faliatis Sarmat-
Δ Δ

Ratiaris.
Δ

|22 |23

E. Ad Aquas VENADI SAR MATAE ALPES.
egte. □ Apula
Δ

Esco Ad novas
Δ Δ

|24

BASTARNICE BLASTARN I. **DACPETOPORIANI.**

fl' agalingus.

Napoca Porolisso. **PITI·G A ETE.DAGAE. VENEDI.**

Δ Δ |

— — — — — — — — — — — — — — —

Durostero · · Axiopolis · ·Troesmis · · · ·

Δ Δ Δ

|25

ROXVLANI. SARMATE.

— — Sors desertus

Hostia | fl' Danubii

Tomis

ΔΔ

ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΓΗΣ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΟΝ.

Ἀναγκαῖον καὶ τὰς ἀποικίας τῶν ἐθνων καὶ τὰς προσηγορίας αὐτῶν δηλῶσαι — —. Σπανῶν τῶν καὶ Τυρινίων, καλουμένων δὲ Ταρρακονησίων, ἔθνη καὶ ἀποικίαι εἰσὶν ε΄, Λυσιτανοί, Βαιτικοί, Αὐτρίγονοι, Βάσκονες, Καλλαϊκοὶ οἱ καλούμενοι Ἄστορες. Γάλλων δὲ τῶν καὶ Ναρβονησίων καλουμένων ἔθνη καὶ ἀποικίαι εἰσὶν δ΄, Λουγδουνοί, Βελικοί, Σικανοί, Ἐδνοί.

Γερμανῶν ἔθνη καὶ ἀποικίαι εἰσὶν ε΄, Μαρκόμαλλοι, Βαρδουλοί, Κουαδροί, Βεριδοί, Ἑρμουνδουλοί. Σαρ-

3. Τυρινίων *P i e. chronicon paschale*, Tyrinniorum *A anonymus Scaligeri*, Tyranni et Turrenorum *H liber generationis Hippolyti Portuensis*. 6. Ναρβουσίων *P*, Narbudisii *A*, Narbonensium *H*. 7. εἰσὶν δ΄ — 10 εἰσὶ δύο *om H*. 8. Μαρκόμαλοι *P*, Marcomallii *A*. 9. Bardunii, Cuadrii, Berdilii *A*. Ἑρμοελοί *P*, Ermunduli *A*.

ματῶν ἔθνη καὶ ἀποικίαι εἰσὶ δύο, Ἁμαξόβιοι, Γραικοσαρμάται. ταῦτα τὰ ἔθνη καὶ ἀποικίαι αὐτῶν, ὡς διεσπαρμένα ἐστὶν ἐπὶ τὴν γῆν.

NOTITIA GENTIVM

INITIO SAEC. IIII VEL PAVLO POST CONSCRIPTA.

GENTES BARBARAE QUAE PULLULAVERUNT SUB IMPERATORIBUS.

SCOTI PICTI CALIDONI RUGI HERULI SAXONES 4^{2}. 1
Scoti. Picti. Caledonii. 6^{3}. 6^{2}. Saxones. Franci. 1
4^{3}. CAMARI CRINSIANI AMSIUARI ANGRI AN- 2
Chattuarii. Chamavi. Frisiavi? Amsivarii. An- 2
GRIUARI FLEUI BRUCTERI CATI BURGUNZIONES ALA- 3
grivarii. Bructeri. Chatti. Burgundiones. Ala- 3
MANNI SUEUI FRANCI GALLOUARI IOTUNGI ARMILAUSINI 4
manni. Suebi 1^{5}. 2^{1}. Iuthungi. Armilausini. 4
MARCOMANNI QUADI TAIFRULI HERMUNDUBI UANDALI 5
Marcomanni. Quadi. 6^{7}. Hermunduri. Vandali. 5
SARMATAE 1^{5}. 1^{4}. SCIRI CARPI SCITAE 5^{2}. 6
Sarmatae. Heruli. Rugi. Sciri. Carpi. Scythae. Taifali. 6
GOTHI INDII ARMENI HORRO/ PALMOERNI MOSO- 7
Gothi. Vinidi. Armenii. Osrhoeni. Palmyreni. Boso- 7
RITAE MARMERITAE THEUI ISAUR/ FRIGES PERSAE. 8^{1}. 8
ritae. 8^{4}. ? Isauri. Phryges. Persae. Mar- 8
meridae.

Amaxobii *AH*. 11. 12. ταῦτα — *om PA*.
E codice Veronensi saec. fere VII *f.* 255. 7, 6. Bosor *Bostra apud Hieronymum*.

9 ITEM GENTES QUAE IN MAURETANIA SUNT.
10 MAURI GENSANI MAURI MAZAZESES · MAURI
10 Mauri Quinquegentiani. Mauri Mazices. Mauri
11 BAVARES MAURI BACAUTES. CELTIBARI TURINI
11 Barbares. Mauri Bacuates. Celtiberi. Asturi?
12 AUSITANI CALPITANI CANTABRI ENANTES. NOMINA
12 Ausetani. Carpetani. Cantabri. Edetani.
13 CIUITATUM TRANS RENUM FLUUIUM QUAE SUNT.
14 USIPHORUM TUUANIUM NICTRENSIUM NOUARII/
14 Usipiorum. Tubantum. Tencter- — variorum.
15 CASUARIORUM. ISTAE OMNES CIUITATES TRANS RENUM
15 Chasuariorum. Istae omnes civitates trans Rhenum
16 IN FORMULAM BELGICAE PRIMAE REDACTAE. TRANS CA-
16 in formulam Belgicae primae redactae. trans ca-
17 STELLUM MONTIACESENAM LXXX LEUGAS TRANS RENUM
17 stellum Mogontiacense LXXX leugas trans Rhenum
18 ROMANI POSSEDERUNT. ISTAE CIUITATES SUB GALLIENO
18 Romani possederunt. istae civitates sub Gallieno
19 IMPERATORE A BARBARIS OCCUPATAE SUNT. LEUGA UNA
19 imperatore a barbaris occupatae sunt.
20 HABET MILLE QUINGENTOS PASSUS. EXPLICIT.

IVLII HONORII EXCERPTA
E SPHAERA VEL ORBE PICTO SAEC. IIII.

Quae gentes sint in provinciis Oceani orientis. Scithe antropofagi — Hieromices. p. 8

Catti. Cauci. Cerisci. Usippi. Quadi. [Vaccaei. Vardaei.] Frusiones. Cannifates. [Allobroges. Alaudes. Rutteni.] Theutoni. Cimbri. [Antequini. Cenomani. Haedi.]

Orientalis Oceani continentia explicit. incipit Oceani occidentalis. —

A codex Parisiensis 4808 *saec.* VI *a Iacobo Gronovio a.* MDCLXXXIV/V *editus.* *B codices qui Iulium Caesarem auctorem faciunt, inter quos prioris ordinis est* a *Vaticanus Palatinus* 973 *saec.* X, *alterius* b *Veronensis saec.* VII, c *Parisiensis* 4871 *saec.* XI, d *Vaticanus Palatinus* 1356 *saec.* XVI. *C libri quorum antiquissimus est α Vindobonensis* 181 *saec.* VIII; *qui libellum Cosmographiam inscribunt et e quorum magno numero tres quattuorve tantum — inter quos est β Berolinensis saec.* XIII — *inde a saec.* XII *nomen Aethici addunt.* 2. *numerus gentium orientalium, qui est secundum 'excerpta excerptorum' in fine libelli A (apud Gronovium p.* 21) XXVII, *per* Hieromices *conficitur.*

3 1—4. Cazzi. Cauci. Usippi *alteri nominum seriei post* Idime *adscripsit et reliqua inde a* Quadi *om A.* 1. cati *b*, caththi *c.* 3. cerissi *baβ*, cheressi *c*, ceressi *d.* 4. *om a*, ussuppi *cd.* 6. bacci *b*, uaccei (uarrei *d*). uardei *acdaβ.* 4 2. frisiones β. 4. allobrages *a*, allobrotes *c*, adlobroges *d.* 5 1. alaides *a.* 2. ruttreni *a*, rattenni *c*, ruptreni *α*, ruthreni β. 3. theutroni *a*, teutheni *c*, tetheni *d*, theotoni *aβ.* 4. cymbri *caβ*, cumbri *d.* aquitanii *addit* β. 6 1. anticini *c.* 2. cennomani *a*, cennomanni *d*, cenomanui β, *om α.* 3. hedi *aα*(β), edi *c.*

Oceani occidentalis fluminum ortus et occasus. —

p. 11 Fluvius Rhodanus nascitur in medio campo. occurrit ei Vicornis ap Batabione veniens, relicta cauda ortus sui. Rhodanus simul, hoc est, unum facientes in mare mittunt. egerentes Arelatem mergunt. sed hic quem Vicornem diximus ante coniunctionem Rhodani vel commixtionem in supernis nomen aliud accepit. preter Vicornem appellatur Rhenus. ita ergo fit ut hic fluvius tribus nominibus nuncupetur, cum sit unus et dimidius. ducit autem a mari Patavionis usque ad mare Tyrrenum contra insulas Baleares. eius autem medietas qua inruit habet aquileum pertortuosum Lugdunum, ubi et nascitur. —

Fluvius Vicorni iunctus nascitur in campis Ger-
p. 12 maniae. inlustrans 'campum influit ad Vatavium.

et egressus *a, quo uno praeter* β *in proximis uti mihi licuit ad refingenda fere ea quae in archetypo B legebantur.* 1. in campo Galliarum. 2. Bicornius fluvius a Petavione 3. sui quod Araris nuncupatur. 4. Arelatum 5. hunc quem Bicornium 6. vel coniunctionem *A*? 7. Bicornium. hic Bicornius, hic Renus, hic Araris appellatur, Renus *per* provinciam Germaniam. 9. dimidius qui Araris ut supra diximus nuncupatur. 10. Petavionensi 11. medias quae *A*. 12. quem ruit *a*, *om* β. aquilium *A*, aculeum β. Lugduno *a*β. 13. ubi autem inruit, utrum in Oceano occidentis an mare Tyrreno in praesenti potest videri, quia ab aqua ad aquam videtur currere. currit milia DCCCLII.

14. qui Bicornius dicitur 15. campum in Appetavium (apetabio β) currit milia CCXXXII.

Fluvius Danuvius nascitur ex Alpibus, procedens geminatur, hoc est, efficiuntur duo, qui intra se includent Pannoniarum civitates. redeunt ad unum qui fuerant facti duo, et per non parba solus procurrens efficitur in oblongam rutunditatem, quae rutunditas oppidum Peuce includat. ex ipso fluminali circulo septem crines fluminum procedunt infundentes in Pontum.

Fluvius Margus nascitur in campo. Biminacio Moesie alluens excurrensque infundit se in Danuvium supra dictum.

Fluvius Savus nascitur apud Noricum de monte Alpium. currens per campos se in modicam rutunditatem concludit, in modum visionis amigdale. intus inclusit Sisciam. iterum se ad unum redigens transit per Sirmium et Singidunum coloniam et iungit se Danuvio flumini et omnes simul per crines supradictos intrant Pontum et vocatur Hister.

16 Danubius 17. oc est *A*. duo, hoc est Danubius et Draus 18. civitates quattuor, id est Aquincum Precetione Carnunto et Severiam et 19. fuerant duo 23. ergo Danubius exiens de Alpibus, in proximo de eo Draus fluvius exit, sed unus infunditur per crines, cuius supra, in Pontum. currit milia DCCCXXIII. 24. Viminatio 25. excurrens oppidum. qui Danubium cuius supra. currit milia DCVI. 27. suaus *α*, suanus *β*. 28. modica *A*. 30. inclusie *A*. redicens *A*. 31. Sirmium oppidum sincidunum *A*. 32. Danubio ad locum Myrse per crines in Pontum ingrediuntur 33. supra dictum *A*. apparet autem, Danubius et Draus et Margus simul in Pontum eundant. currit milia (undecies *β*) DCCCCLXXXVII.

Fluvius Strymom nascitur in campis Dardaniae. influit in maer Aegeo.

Gentes occidentalis Oceani.

Tolosates gens. Novempopuli gens. Narbonen-
p. 13 ses. Morini. Francii. Alanii. Amsivari. Langiones. Suebi. Langobardi. Tutungii. Burgundiones. Armilausini. Marcomanni. Mannii. Heruli. Quadi gens. Sarmatae gens. Basternae. Carpii. Gothii. Duli. Gippedi.

Oceani occidentalis continentia explicit. incipit Oceani septentrionalis continentia.

34. trumon *A*, strimon *a*, trimon *β*. 35. Aegeum. currit milia DCCCCVII.

1. quas gentes oceanus occidentalis habeat (habet) *acd*. 2 [1]. cholorates *c*, tolorates gens *cd ubique addunt et similiter supra p. 159, om a*. [2. 3]. populi gens Narbonenses *om a*. neue populi g. *cd*. 3 [2]. franci *da*[2], frangi *a*, franchi *c*. [3]. alani *ac*, Alamannia *d*. [4]. hamsi. varri *a*, ansisuari *c*. [5]. longiones *c*, longiores *d*. 4 [1]. *om ad*, saevi *post* [3] tutungri *c*. [2]. longobardi *d*. [3]. Tutuncii *A*, tutungri *ac*, tutrangi *d*. *addunt* saevi g. quandali g. *c*, Wandali g. *d*. [4]. Burbundiones *A*, burgondiones *c*.
5 [1]. amilaismi *a*, armilausiones *c*, armelausi *d*. [3]. menni *c*, Mianni *d*, *om a*. [4]. eruli *cd*, hyrilli *a*. 6 [1]. quadirasmatie *a*. [3]. uasterne *acd*. [4]. carpi *ad*, carbi *c*. 7 [1]. goti *c*, coti (carpicotidulis) *a*, *om d*. [3]. Cippedi *A*, guppei *a*, typei *c*, Duligppei *d*. *addunt* langiones *a*, langores *c*, *altera manus in a* gete doci allobrage. *pro his* 1—7 *in C leguntur* Oceanus occidentalis habet gentes. Gotos (*vel* Gothos) turingos (thuringos). herulos. sarmatas. marcomannos. langobardos (longobardos). suevos. alanos. francos. alamannos. tolosantes. gentes VIIII populum narbonensem qui sunt gentes VIIII. militem armoricianum.

GENERATIO REGVM ET GENTIVM
CIRCA A. DXX IN GALLIA DESCRIPTA.

PRIMUS REX ROMANORUM ALANEUS dictus est.
Alaneus genuit Papulo.
Papulus genuit Egetium.
Egetius genuit Egegium.
Egegius genuit Siagrium,
per quem Romani regnum perdiderunt.

TRES fuerunt fratres,
Erminus Inguo et Istio frater eorum:
unde sunt gentes XII.

morinos. amsibarios. langiones. burgundiones. gippides (gepidas). armolaos. manianos. quadivastos. necapidulos. hettios. gipeos (gippeos, gepios). hunos. saturianos. franciscanos. rugos. hasmos. varros. tungros. basternas. carpicotos. Senatum populumque Romanm gentemque togatam.

INCIPIT GENERATIO REGUM *A i. e. codex Sangallensis* 732 *p.* 154 *circa a.* DCCCXLVI *scriptus.* ITEM DE REGIBUS ROMANORUM *B Parisinus* 4628 *A. saec.* X. *om* 1—6 *reliqui libri,* C *Vaticanus* 5001 (*f.* 140) *saec.* XIII/XIV, D *Paris.* 609 *saec.* IX *ineuntis,* E *Cavensis legum Langobardorum saec.* XI *ineuntis,* F *Augiensis* 229 *circa a.* DCCC *scriptus, cuius exemplari usus est* N *Nennius in historia Britonum c.* 17. 1. ANALEU *A,* Allanius dictus est *B. conf. EFN ad* 7. 2. Analeus *A,* Allanius *B.* Pabolum *B.* 3. Pabolus *B.* genuit *om B.* Egegium *A.* 4. Egegius *A.* 4. 5. Egegium, Egegius *AB pro* Aegidio *Gregorii Turon.* 2, 27. Fadiru *A.* 6. et ipsum Romani perdiderunt *A.* 7. fratres unde sunt gentes *A. transposui post* 8 *et numerum addidi.* 7—9. Tres fuerunt qui dicti sunt, primus Ermenius, secundus Ingo, tertius Escio. inde adcreverunt gentes XIII. *B,* Tres fuerunt fratres ex quibus gentes XIII. *C,*

Erminus genuit
Gotos [Walagotus] Wandalus Gepedes et Saxones.
haec sunt gentes IV.

Inguo frater eorum genuit
Burgundiones Thoringus Langobardus Baioarius.
haec sunt gentes IV.

Istio frater eorum genuit
Romanos Brittones Francus Alamannus.
haec sunt gentes IV.

Qui fuerunt qui gentes genuerunt? resp. tres fratres, Ermenus Igngus et Scius. *D*, Muljus rex tres filios habuit, quorum nomina hec sunt: Armen Tingus Ostjus. singuli genuerunt quaternas generacjones. *E*, Alaneùs (Alanus, Alaneus *codd. N*) dictus est homo, qui genuit tres filios, id est Hisisione (Hessitio, Hisitio, Hisicio *et al. N*) Ermenone (Armeno, Armenio *N*) et Nigueo. *F*. *igitur* 16—18 *huc transposuit FN*.

11. Gothos *A*. 12. IV] V *A*. 10—12. Primus Ermenius genuit Gothos Walagothos Wandalos Gippedios et Saxones. *B*, Primus Ermenius genuit Butes Gualangutos Guandalos Gepidos Saxones. *C*, Ermenus genuit Gotos V: : : : ndalos Gebeteos et Saxones. *D*, Armen genuit Gothos Guandalos Brjgjdos Saxones. *E*, De Ermenone nate sunt generationes V. Gothi Uualagothi Cybedi Burgundio (Gebidi, Burgondi *N*) et Langobardos. *F*.

14. Loringus *A*. 13—15. Ingo genuit Burgondîones Thoringos Langobardos et Baoweros. *B*, Ingo genuit Burgundiones Turíngos Langobardos Baioeros. *C*, Ingus genuit Burgundiones Toringos Longibardos et Bawarios. *D*, Tingus genuit Tuscos et Longobardos Burgondiones Bajoarjos. *E*, De Nigueo nate sunt generationes quattuor, id est Uuandalos Saxones Baioarios et Toringus. Istas XIII generationes omnino non separantur. *F*.

17. Brictones *A*. 16—18. Escio (Sciut *D*, Hostjus *E*)

E MAVRICII STRATEGICI
LIBRO X.

Πῶς δεῖ ἁρμόζεσθαι τοῖς ξανθοῖς ἔθνεσιν, οἷον Φράγγοις, Λαγγοβάρδοις καὶ λοιποῖς ὁμοδιαίτοις αὐτῶν.

Τὰ ξανθὰ ἔθνη, λόγους ἐλευθερίας ποιούμενα, θρασέα εἰσὶ καὶ ἀκατάπληκτα ἐν τοῖς πολέμοις. τολμηρά τε καὶ προπετῆ ὄντα, τὴν δειλίαν καὶ τὴν πρὸς μικρὸν ἀναχώρησιν εἰς ὄνειδος ἔχοντα, εὐκόλως θανάτου περιφρονοῦσι, τὴν κατὰ χεῖρα μάχην σφοδρῶς ἐπί τε ἵππων καὶ πεζῇ μαχόμενα· ἐν οἷς στενούμενα, ὡς εἰκός, ἐν ταῖς καβαλλαρικαῖς μάχαις ἑνὶ συνθήματι τῶν ἵππων ἀποβαίνοντα πεζῇ τάσσονται, ὀλίγοι

genuit (*om C*) Romanos Brittones (Brictones *C*) Francos et (et *om C*) Alamannos. ***BCDE,*** De Hisisione nate sunt generationes quatuor, id est Romanos Francos Alamannos et Brittones. *ante* 9 *F.*

Leonis imp. tactic. 18, 79 Εἰσὶ δέ τινα τῶν ἐθνῶν, οἷον Φράγγοι καὶ Λαγόβαρδοι, πάλαι μὲν ἀσεβείᾳ κρατούμενα, νῦν δὲ τὴν ἀληθῆ τῶν χριστιανῶν πίστιν ἀσπαζόμενα, ὧν τὰ μὲν φίλα, τὰ δὲ ὑπήκοα τῇ ἡμῶν ἐκ θεοῦ βασιλείᾳ τυγχάνουσι. καὶ τούτοις δέ εἰσιν πολεμικὰ ἰδιώματα, τὰ μὲν ἐκ παραδόσεως, τὰ δὲ καὶ τῇ αὐτῶν συνηθείᾳ σύμφωνα· ἅπερ παραθήσωμέν σοι, ὦ στρατηγέ, οὐ χάριν τῆς αὐτῶν ἐκστρατείας· πῶς γὰρ τῶν εἰρηνευόντων καὶ συμμάχων καὶ ὁμοθρήσκων καὶ ὑπηκόων; ἀλλ' ἵνα καὶ ἐκ τῶν τοιούτων ἐθίμων καὶ συστάσεων, καὶ εἴγε δεῖ καὶ ἐκ τῶν τούτοις ἐναντίων, εἴ τί σοι δόξει χρήσιμον ἀναλεξάμενος καὶ ζηλώσῃς καὶ ἔχῃς ἐν τῷ καιρῷ τῷ προσήκοντι γεγυμνασμένον κατὰ τῶν ὁποίων δήποτε ἀντιπαραταττομένων πολεμίων.

4—13. 81 Φράγγοι τοίνυν καὶ Λαγόβαρδοι λόγον ἐλευθερίας περὶ πολλοῦ ποιοῦνται· ἀλλ' οἱ μὲν Λαγόβαρδοι τὸ πλέον

πρὸς πλείονας καβαλλαρίους, μὴ ἀπολήγοντα τῆς μάχης. ὁπλίζονται δὲ σκουταρίοις καὶ κονταρίοις καὶ σπαθίοις κοντοῖς, ἐπὶ τῶν ὤμων ἀναβασταζομένοις. χαίρουσι δὲ τῇ πεζομαχίᾳ καὶ τοῖς μετ' ἐλασίας ἐμπέτοις. τάσσονται δὲ ἐν ταῖς μάχαις, εἴτε πεζῇ εἴτε ἐπὶ τῶν ἵππων, οὐ μέτρῳ τινὶ ὡρισμένῳ καὶ τάξει, ἤ ἐν μοίραις ἤ ἐν μέρεσιν, ἀλλὰ κατὰ φυλὰς καὶ τῇ πρὸς ἀλλήλους συγγενείᾳ τε καὶ προσπαθείᾳ, ὅθεν πολλάκις ἐν καιρῷ περιστάσεως, φίλων ἐναπολειφθέντων, συνεκινδύνευσαν αὐτοῖς, μάχῃ τούτους ἐκδικήσοντες· ἴσον δὲ τὸ μέτωπον τῆς παρατάξεως αὐτῶν καὶ πυκνὸν ἐν ταῖς μάχαις ποιοῦσι, τὰς δὲ συμβολὰς εἴτε ἐπὶ τῶν ἵππων εἴτε πεζῇ σφοδρὰς καὶ ἀκα-

τῆς τοιαύτης ἀρετῆς νῦν ἀπώλεσαν. πλὴν καὶ οὗτοι καὶ Φράγγοι θρασεῖς ἦσαν καὶ ἀκατάπληκτοι, ἐν τοῖς πολεμίοις τολμηροί τε καὶ προπετεῖς, εἰς ὄνειδος ἔχοντες τὴν δειλίαν καὶ τὴν πρὸς μικρὸν ἀναχώρησιν καὶ ταύτην οἱονεὶ φυγὴν ἡγούμενοι. εὐκόλως δὲ διὰ τοῦτο θανάτου καταφρονοῦσι, τὴν κατὰ χεῖρα μάχην σφοδρῶς καὶ καβαλλάριοι καὶ πεζοὶ μαχόμενοι. 82 ὅταν γὰρ, ὡς εἰκός, ἐν ταῖς καβαλλαρικαῖς μάχαις στενωθῶσιν, ἐξ ἑνὸς συνθήματος ἀποκαταβαίνουσι τῶν ἵππων αὐτῶν καὶ πεζῇ παρατάσσονται ὀλίγοι τάχα καὶ πρὸς πλείονας καβαλλαρίους μὴ δειλιῶντες ἢ ἀπολήγονται τῆς μάχης. 12. ἀπολέγοντα *M*. 14. *L* 83 — κοντωτέροις, ἃ καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῶν διὰ λωρίων ἀναβαστάζουσιν· ἐνίοτε δέ τινες αὐτῶν καὶ διαζώννυνται αὐτά. 15. *L* 84 δὲ μᾶλλον — καὶ ταῖς — καταδρομαῖς. 16. *L* 85 ἤ τε πεζοὶ ἤ τε καβαλλάριοι οὐκ ἐν 18. μέρεσι, καθάπερ Ῥωμαῖοι, 20. ὅθεν καὶ ἐν καιρῷ ἐναπολειφθέντων *ML*, ἐναποληφθέντων *Hercherus*. 21. πολλάκις ἐν τῇ μάχῃ *L*. 22. ἐκδικήσαντες *ML*, ἐκδικήσοντες *Hercherus*. 24. *L* 87 ἤ τε καβαλλάριοι ἤ τε πεζοὶ σφοδρῶς καὶ ἀκατασχέτως

τασχέτους ποιοῦσιν, ὡς μόνα τῶν ἁπάντων ἁπάσης δειλίας ἀπεχόμενα. ἀπειθῆ δὲ ὄντα τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν καὶ ἀπράγμονα καὶ πάσης ποικιλίας καὶ ἀσφαλείας ἐκτὸς καὶ τῆς τοῦ συμφέροντος γνώμης τάξεως περιφρονοῦσι καὶ μάλιστα τῆς ἐφίππου. ὑποφθείρονται δὲ χρήμασιν εὐκόλως, φιλοκερδῆ ὄντα. λυπεῖ δὲ αὐτὰ κακοπάθεια καὶ συντριβή· ὅσον γὰρ τὰς ψυχὰς τολμηρὰς καὶ θρασείας κέκτηνται, τοσοῦτον τὰ σώματα εὐπαθῆ καὶ ἁπαλὰ καὶ κόπον εὐκόλως φέρειν μὴ δυνάμενα. προσέτι δὲ λυπεῖ καύσων, ψῦχος, βροχή, ἔνδεια δαπανημάτων καὶ μάλιστα οἴνου, ὑπέρθεσις πολέμου. ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῆς καβαλλαρικῆς μάχης ἐναντιοῦνται αὐτοῖς τόποι δύσβατοι καὶ δασεῖς, ὑπομένουσι δὲ καὶ ἐνέδρας εὐκόλως κατά τε τῶν πλαγίων καὶ τοῦ νώτου τῆς παρατάξεως,

25. ὡς μονότονοι καὶ πάσης δειλίας ἀπεχόμενοι. 26. 27. *L* 88 ἀπειθεῖς δέ εἰσιν πρὸς τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν, καὶ μάλιστα Φράγγοι, ἐλευθερίας ὥσπερ ἀντιποιούμενοι, καὶ ἑκουσίως ἐφ' ὅσον καιρὸς ὡρίσωσιν ἢ περὶ τῶν ἀρχόντων ὡρισθῶσιν καὶ μόνον καὶ τούτου παρερχομένου, εἰ τύχοι αὐτοὺς ἐπιμένειν, βαρέως φέροντες τὸν παρασυρμὸν τοῦ χρόνου λύουσι τὴν σύνταξιν τοῦ ἐξπεδίτου καὶ ἀναχωροῦσιν ἐπὶ τοὺς οἴκους αὐτῶν. 89 ἀπράγμονες δέ εἰσι καὶ 28. γνώμης· διὸ καὶ 29. τῆς καβαλλαρικῆς. 30. *L* 90 — φιλοκερδεῖς ὄντες· ἐξ ὧν πεῖρᾳ μαθόντες ἴσμεν, ἀπὸ τῶν ἐξ Ἰταλίας ἐνταῦθα πολλάκις παραγενομένων ἐπὶ τῆς διοικήσεως, τῇ ἐκείνων ἐπιμιξίᾳ οἶμαι καὶ τούτων βαρβαρωθέντων τε καὶ συνεθισθέντων. 31. *L* 91 αὐτοὺς 34. *L* 92 λυπεῖ αὐτοὺς καὶ — καὶ — καὶ 36. οἴνου, ἔτι δὲ καὶ 38. *L* 93 δασεῖς, διὰ τὸ εἰς ὀξεῖαν ἐλασίαν ἐπ' εὐθείας μετὰ τῶν κονταρίων ἐγγυμνάσθησαι. *L* 94 καὶ διὰ ἐγκρυμμάτων βλάβας εὐκόλως 39. τῆς ἑαυτῶν

μὴ πάνυ φροντίζοντες σκούλκας καὶ τῆς λοιπῆς ἀσφαλείας. διαλύονται δὲ εὐκόλως καὶ ὑπὸ φυγῆς ἐσχηματισμένης καὶ ἄφνω κατ' αὐτῶν ἀντιστρεφομένης, πολλάκις δὲ καὶ νυκτεριναὶ ἔφοδοι ἱπποτοξοτῶν βλάπτουσιν αὐτούς, χύδην αὐτῶν ἀπληκευόντων. χρὴ τοίνυν πρό γε ἁπάντων ἐν ταῖς κατ' αὐτῶν μάχαις ἀμβιτρεύειν εἰς δημοσίας παρατάξεις, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς προοιμίοις, ἀλλ' εὐτάκτως ἐφεδρεύειν καὶ κλοπαῖς κατ' αὐτῶν κεχρῆσθαι μᾶλλον καὶ σοφίσμασι, καὶ ὑπερτίθεσθαι καὶ διασύρειν τὸν καιρὸν καὶ ἀσύμφωνα σχηματίζεσθαι πρὸς αὐτούς, ἵνα ἢ τῇ τῶν δαπανημάτων λείψει ἢ καὶ τῇ τοῦ καύσωνος ἢ τοῦ ψύχους ὀχλήσει τὸ θράσος αὐτῶν καὶ τὸ πρόθυμον ἐλαττωθῇ. δυνατὸν δὲ ἐστὶ τοῦτο γενέσθαι ἐν ὀχυρωτέροις καὶ δυσβάτοις τόποις ἀπληκεύοντος τοῦ στρατοῦ, ἔνθα ὡς κοντάτοι κατὰ τοῦ τόπου ἐγχειρεῖν ἐπιτηδείως οὐ δύνανται οἱ ἐχθροί. εἰ καιρὸς γένηται

40. οὐ γὰρ πάνυ φροντίζουσι βίγλας ἢ τῆς 41—42. *L* 95 ἐὰν δέ τινες καὶ σχηματίζονται φυγήν, εὐκόλως διαλύονται, καὶ εἰ ἄφνω κατ' αὐτῶν ἀντιστρέψωσιν, εὐκόλως αὐτοὺς διαφθείρωσι. 43. *L* 96 ἐπελεύσεις ὑπὸ τοξοτῶν 44. αὐτούς· διεσπαρμένοι γὰρ ἀπλικεύουσιν. 44—53. *L* 97 εἰ δέ τις αὐτοῖς ἐβουλεύθη ποτὲ προσβαλεῖν οὕτως εἰθισμένοις καὶ διακειμένοις, οὐκ ἔχρητο κατ' αὐτῶν ἐν μάχῃ δημοσίᾳ παρατάξει, καὶ μάλιστα ἐκ προοιμίων· ἀλλ' εὐτάκτως δι' ἐγκρυμμάτων καὶ κλοπῆς κατ' αὐτῶν προσέβαλεν καὶ διὰ σοφισμάτων ἄλλων στρατηγικῶν, ἢ διὰ ὑπερθέσεως τῆς μάχης, διασύρων τὸν καιρόν, ἢ καὶ σύμφωνα εἰρήνης σχηματιζόμενος πρὸς αὐτούς, ἵνα — ἐλαττώσῃ. 53—56. *L* 98 ἡ δὲ ὑπέρθεσις καὶ τὰ ἄλλα μάλιστα ἐδύνατο πρὸς αὐτοὺς γενέσθαι τότε, ὅταν εἰς ὀχυρωτέρους καὶ δυσβάτους τόπους ἠπλίκευεν ὁ πολέμιος ἐκείνων στρατός, ἔνθα ὡς ἔχοντες κοντάρια κατὰ — ἠδύνατο.

παρατάξεως ἐν τῇ μάχῃ, χρὴ ὡς δηλοῦται ἐν τῷ περὶ τάξεως λόγῳ.

E LIBRO XII.

1. Ποῖα δεῖ φορεῖν ἱματια τοὺς πεζούς. 9
Εἴτε ζωστάρια Γοτθικὰ εἴτε ἀρμελαύσια ἔχουσι, κονδὰ μέχρι τῶν γονάτων αὐτῶν δεῖ φορεῖν αὐτούς, τὰ ὑποδήματα αὐτῶν Γοτθικά, κασσυτά, δίχα ῥωθωνίων, ἁπλῶς ἐρραμμένα, ὑπὸ δύο ἀσύων καὶ μὴ πλέον. ἀναγκαῖον δὲ καὶ ὀλίγοις καὶ μικροῖς κέντροις καθηλοῦσθαι αὐτὰ πρὸς πλείονα ὑπουργίαν· οὐ γὰρ χρεία κρηπιδίων ἢ ὀκριδίων, ως τούτων ἐν ταῖς ὁδοιπορίαις οὐκ ἐπιτηδείων ὄντων, ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν φορεσίαν βραδέων.

4. Ποῖα δεῖ ὅπλα ἔχειν τοὺς σκουτάτους. Σκουτάρια ὁμόχροα ἢ κατὰ ἀριθμὸν ἢ κατὰ τάγμα, σπαθία Ἑρουλίσκια, κοντάρια —

56—58. *L* 99 ἐὰν δὲ διὰ τῶν εἰρημένων οὐκ ἐνέργουν κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ πρὸς μάχην πάντως ἑώρων, τότε παρετάσσοντο πρὸς αὐτοὺς ὡς ἐν τῷ περὶ παρατάξεως ἐδηλώσαμεν κεφαλαίῳ.

1, 1—10. *L* 6, 26 τὰ δὲ ἱμάτια τῶν πεζῶν ἁπάντων ἔστωσαν κονδὰ μέχρι τῶν γονάτων αὐτῶν· ἐὰν δυνατόν, αὐτοὺς ἔχειν καὶ ἐπιλώρικα. τὰ δὲ ὑποδήματα αὐτῶν μὴ ἔχειν ὀξείας ἔμπροσθεν, ἀναγκαῖον δὲ καὶ ὀλίγοις μικροῖς ἥλοις καθηλοῦσθαι αὐτά, ἤγουν χαρφίαις, πρὸς πλείονα ὑπουργίαν· χρήσιμα γὰρ ταῦτα, καὶ ἐν ταῖς ὁδοιπορίαις μάλιστα.

4, 1—3. *L* 6, 25 ὁπλίσεις μὲν οὖν τὸν πεζὸν σκουτάτον —. τὰ δὲ σκουτάρια ὁμόχροα πάντως ἢ κατὰ ἀριθμὸν ἢ κατὰ τάγμα, ἔχειν δὲ καὶ κασσίδα κτλ.

In adnotatione ad Germaniam haec rescribenda aut etiam adicienda esse repperi 1, 8 *vel* caeter- 1, 9. aedito *et mox* caelebrant aeques praecatus impraessam interpraetatur *aliaque id genus c.* 1, 12. auritur *Cc.* 6, 14. *et supra*[2] cõuicto *c.* 21. *B, supra* primo *litura b.* 7, 2. aut *Bb* 12, 7. flagitia *Cc* 13, 9. dignitatem *Bb.* 16, 17. ꝗ uerenda *c.* 21, 14. poposcerit *Ccβ.* 25, 2. ĩ *supra* suam c^2. 37, 19 Coepione *c.* 38. ac & (etiam) expulsi — *C.* 40, 10. vesta? *c.* 43, 6. ut *BbC* 44, 14 ʰostium 45, 33. igni *b*, igne *BCc.* 36. Sithones β? 46, 16. *Meiserus.* 27. oxionas *B.*

apud Strabonem p. 56, 22 τοῦ 57, 18 Τριβόκχους 60, 25 νοτίων 64, 28 γὰρ 2, 8 Γαλάτας 77, 5, 1, 11 τῆς *quibus vitiis demum correctas a me paginas aspersit typotheta, qui et alia quae ei indicaveram neglexit. apud Melam* II 72, 2 Sabatia et III, 1 Vardulli *et quae adnotavi delenda sunt.* 16, 6 rectoque *ad Plinii* IV 106, 6 Σουβάνεκτοι *plagulas* VIII—XI *tersas de prelo adhuc non vidi. ceterum de ratione ac consilio huius libelli proxime disputabo in actis litterariis post Hauptium a me editis.*

Berolini d. XXIII *m. Octobr.* MDCCCLXXIII.

K. M.

PRODIIT BEROLINI APUD WEIDMANNOS (I. REIMER.)

TYPIS EXPRESSERUNT LIPSIAE BREITKOPFIUS ET HAERTELIUS.